

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА
ТРАНСФЕРУ ТЕХНОЛОГІЙ —
ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ**

**Матеріали III Всеукраїнської
науково-практичної конференції**

16–17 вересня 2021 р.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА НАУКОВА УСТАНОВА «УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ
НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ТА ІНФОРМАЦІЇ»
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НОВА ІНТЕРНАЦІОНАЛЬНА КОРПОРАЦІЯ**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ТА ТРАНСФЕРУ ТЕХНОЛОГІЙ –
ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ**

**Матеріали III Всеукраїнської
науково-практичної конференції**

16-17 вересня 2021 р.

УДК 001.895+338.23:330.341.1(477)(082)

А 43

А 43 Актуальні проблеми інноваційної діяльності та трансферу технологій – від теорії до практики : матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Одеса, 16-17 вересня 2011 р. // МОН України; УкрІНТЕІ; Одеський національний економічний університет. – К. : УкрІНТЕІ, 2021. – 112 с.

ISBN 978-966-479-126-4

Матеріали науково-практичної конференції «Актуальні проблеми інноваційної діяльності та трансферу технологій – від теорії до практики» мають на меті обмін досвідом у сфері інноваційної діяльності, трансферу знань та трансферу технологій.

Призначено для фахівців з інноваційної діяльності та трансферу технологій, представників галузевих інститутів, закладів вищої освіти, усіх зацікавлених.

УДК 001.895+338.23:330.341.1(477)(082)

ISBN 978-966-479-126-4

© УкрІНТЕІ, 2021

ЗМІСТ¹

Бабич І.М., Бондар М.В., Бойко П.М. Важливі об'єкти права інтелектуальної власності	5
Баланчук І. С. Практичні рекомендації для успішного запуску стартап-проекту	11
Білоус О.Ю. Стимулювання співпраці бізнесу та науки у питанні трансферу знань на основі інтерактивної моделі	18
Богомазова В.М. Формування переліку пріоритетних інноваційних напрямів розвитку інформаційно-комунікаційних технологій	29
Васильєв О.В., Чьочь В.В. Патентні дослідження для ефективного менеджменту об'єктів інтелектуальної власності – практичний досвід.	34
Гавріков Л.Г. Трансфер технологій в аспекті законодавства у сфері експортного контролю.	37
Грига В.Ю., Рижкова Ю.О. Роль держави у фінансуванні досліджень та розробок у країнах Центральної та Східної Європи.	40
Гришанова Г.А. Повноваження національного органу в сфері захисту інтелектуальної власності	46
Дейніченко О.В. Актуальні проблеми використання інноваційних педагогічних технологій в навчальному процесі вищих навчальних закладів.	51
Дмитришин В.С. Актуальні питання примусового ліцензування об'єктів інтелектуальної власності.	54
Кваша Т.К., Паладченко О.Ф., Молчанова І.В. Трансфер технологій як складова інноваційного розвитку.	60
Літвінов О.С., Гребенник Н.Г. Пріоритетні напрямки роботи Центру трансферу знань в університеті.	66
Мелентьєв О.Б. Створення винаходів засобами патентних баз даних інтернету	70
Мельник-Мельников П.Г., П'ятчаніна Т.В., Дворщенко О.С., Огородник А.М., Цюкало Д.В. Міжнародні програми та інструменти підтримки інноваційної діяльності в онкології.	77

¹ Матеріали конференції подано у авторській редакції та розміщено в алфавітному порядку за прізвищем авторів.

Михальченкова О.Є., Баланчук І.С., Горностаї Н.І. Роль Автоматизованої системи формування інтегрованих міждержавних інформаційних ресурсів (АСФІМІР) у міжнародній діяльності УкрІНТЕІ	84
Набіус І.А. Вибір стратегії захисту інтелектуальної власності підприємства: патент, торговельна марка	94
Фірсова Л.О. Основні напрями та інструменти трансферу технологій (в рамках проєкту «Розвиток Міжрегіональної мережі трансферу технологій»). Екосистема стартапів	100
Швед Н.Ю. Ресурси мережі Enterprise Europe Network для наукової, науково-технічної, інноваційної діяльності та трансферу технологій	106

Бабич І.М., канд. техн. наук, доцент,
Бондар М.В., канд. техн. наук, доцент,
Бойко П.М., канд. техн. наук, доцент,
Національний університет харчових технологій, м. Київ
5613694@ukr.net

ВАЖЛИВІ ОБЄКТИ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Анотація. Питання інтелектуальної власності завжди являється актуальним серед виробників будь-якої продукції. Тому як зареєструвати свою торгову марку і що потрібно врахувати при виході бренда на європейський ринок мають знати всі виробники. Особливість продуктів з географічним зазначенням, як виділеної групи продуктів, якість яких визначається місцем їх походження, полягає в унікальному поєднанні місцевих природних ресурсів (клімату, ґрунту, місцевих видів тварин і рослин, традиційного обладнання) і культурних цінностей даної території (традицій, умінь і навичок, які часто передавалися з покоління в покоління). Завдяки цьому поєднанню формується особливий взаємозв'язок між цією територією, виробленими там продуктами і зацікавленими особами з числа місцевих жителів.

Ключові слова: торгова марка, географічне зазначення, торговий знак, бренд, правовий захист торгової марки, правовий захист бренду.

Географічне зазначення (ГЗ) – найменування місця, що ідентифікує товар, який походить з певного географічного місця та має особливу якість, репутацію чи інші характеристики, зумовлені головним чином цим географічним місцем походження, і хоча б один з етапів виробництва якого (виготовлення (видобування) та/або переробка, та/або приготування) здійснюється на визначеній географічній території [6].

Внесок географічних зазначень в стабільний розвиток продукту, унікальні властивості якого пов'язані з місцем його походження, може стати відправною точкою для запуску успішного циклу спеціалізації території на випуск продукції з особливими якісними характеристиками. Його просування як продукту ГЗ може мати позитивний ефект, що посилюється з часом і дозволить зберегти агропродовольчу систему і пов'язані з нею соціальні підвалини. Це, в свою чергу, позитивно позначиться на економічній, соціально-культурній та екологічній стійкості регіону.

Внесок процесу щодо застосування ГЗ в постійний розвиток буде залежати від того, яким чином використовуються місцеві ресурси, і від якості взаємодії місцевих зацікавлених сторін.

У зв'язку з цим, рекомендується встановити список правил на місцевому рівні, щоб не допустити втрату продуктом його особливих якісних характеристик, запобігти неправомірному привласненню імені і не втратити довіру споживачів. Даний процес повинен включати в себе розробку практичного керівництва, що містить характеристику продукту з прив'язкою до місця його походження, а також створення місцевої організації не тільки для координації дій між місцевими зацікавленими сторонами, а й для забезпечення відповідності продукції встановленим стандартам. Після цього ГЗ може бути визнано відповідними державними органами та отримати захист як об'єкт інтелектуальної власності відповідно до положень Угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності, Світової організації торгівлі. Виробники можуть прийняти рішення подати заявку на визнання та реєстрацію ГЗ відповідно до правової та інституційної бази країни. Таким чином, використання ГЗ вимагає формальної ідентифікації правомочних користувачів, що неможливо без консолідації зусиль зацікавлених сторін.

Географічні зазначення та торговельні марки є відмінними знаками, що застосовуються для ідентифікації та розрізнення товарів або послуг на ринку. І ті, і інші містять інформацію про походження товару або послуги і дозволяють споживачам пов'язувати з його походженням їх конкретні властивості.

Географічні вказівки підтверджують походження товару з конкретної місцевості. Споживачі асоціюють товар з конкретним рівнем якості, властивостями або репутацією, орієнтуючись при цьому на місце його походження.

Товарний знак – це часто фантазійний або довільний символ, який може використовуватися його власником або іншою особою, яка одержала дозвіл на таке використання. Будучи пов'язаним з конкретною компанією, а не конкретною місцевістю, товарний знак може бути переданий по ліцензії будь-якій особі в будь-якій країні світу. На відміну від товарних знаків, знаки, які використовуються як географічні зазначення, зазвичай містять назву місця походження товару або найменування товару, виробленого в такому місці.

Географічні вказівки можуть використовуватися всіма особами, що роблять товар в місці його походження відповідно до заданих стандартів. З огляду на його зв'язок з місцем походження географічне зазначення не може бути віддане або передане по ліцензії іншій особі, яка не перебуває у відповідній місцевості або що не належить до групи уповноважених виробників.

Зазначення походження – це особливий різновид географічних зазначень. Даний термін використовується в Паризькій конвенції і визначено в Лісабонській угоді.

Стаття 2 Лісабонської угоди визначає найменування місця походження як: «... географічне найменування країни, району або місцевості, що служить для позначення виробу, що відбувається з даної країни, району або місцевості і якість і особливості якого пояснюються виключно або головним чином географічним середовищем, включаючи природні та людські фактори».

З цього визначення випливає, що найменування місця походження – це назва місця походження продукту. Принципово важливим елементом маркетингової стратегії є забезпечення впізнаваності бренду.

Бренд являється основним об'єктом великих ринків, є унікальним засобом індивідуалізації товарів та послуг, одним з важливих об'єктів права інтелектуальної власності. Розвиток української економіки свідчить про суперечливі процеси соціально-культурного характеру, які впливають на створення нових моделей поведінки споживачів на вітчизняному та зарубіжному ринках, про посилення конкуренції і збільшення недобросовісних виробників популярних товарів на ринку, про управління ефективними методами просування товарів, що визначає рівень конкурентоспроможності виробників [6].

На сьогоднішній день у світі зареєстровано десятки мільйонів торговельних марок, а щорічно їх кількість збільшується. Саме вона є засобом індивідуалізації різноманітних товарів та послуг. Успішність торговельної марки веде до збільшення правопорушень в сфері прав інтелектуальної власності. Тому виробники зосереджують свої зусилля на таких властивостях торговельної марки як неповторність, унікальність, індивідуальність, що вимагає від них створення конкурентоспроможних брендів, що, в свою чергу, забезпечується правовим захистом торговельних марок, товарних знаків, брендів [6].

Так, правова охорона торговельної марки покликана захищати кожного споживача і виробника, забезпечувати добросовісну конкуренцію, використовувати репутацію та престиж.

Популярна торговельна марка, яка набула деяке коло споживачів, стає брендом, а це, в свою чергу, вимагає від виробників певну підтримку та удосконалення на ринку збуту. Адже, п споживачу потрібен визначений товар чи послуга, яка буде повністю задовольняти його потреби за певну ціну. Формування бренду в цих умовах стає головним засобом створення ринкової позиції не тільки виробника, але й споживача, кредитора, інвестора.

Для підтримання іміджу бренду потрібні не лише правильні умови, створювані виробником, але й належна правова охорона, правовий захист брендів. Проте, проблема правового захисту бренду в Україні потребує удосконалення.

Сучасна наука та вітчизняне законодавство не дають визначення терміну «бренд». Ведеться жвава дискусія щодо його природи, оскільки бренд є об'єктом пильної уваги не лише економістів, але й вчених-правників, фінансистів, маркетологів, які, в свою чергу, висувують різні дефініції. Так, на думку деяких вчених, бренд – це не юридичний термін, який з правової точки зору не має смислового навантаження [6].

Термін «бренд» може стати й філософською категорією та нести певну цінність торгової марки, яка має вагоме значення для споживача. Це своєрідний матеріалізований символ взаємовідносин між покупцем та продавцем, що ґрунтується на торговельній марці, найменуванні, слогані, зовнішньому оформленні, що сприймається споживачами на емоційному та функціональному рівнях [4].

Також можна зустріти й інше визначення терміну, яке є узагальненням його детермінантів: бренд – це невідчутна сукупність властивостей продукту: його імені, упаковки, ціни, його історії, репутації та способу рекламування. Бренд є поєднанням враження, яке він створює у споживачів, і результатом їх досвіду у використанні бренду [5].

Однією з цілей бренду є задоволення потреб споживачів. Отже, споживачі брендів сплачують додаткові кошти не тільки за реальні якості даного товару, а за «міф брендів», основне покликання якого – визначення джерела товару.

Якщо проаналізувати правовий захист бренду, то окрему увагу потрібно приділити його складовим компонентам. Вчені наголошують на таких елементах як назва, логотип, знак, символ або їх комбінація для позначення відмінностей від конкуруючих фірм, сервісне обслуговування, стиль [3]. Разом з тим, всі ці компоненти являються об'єктами права інтелектуальної власності: зображення, найменування, торговельні марки, етикетки, пляшки.

Основними складовими частинами бренду вважається найменування й торговельна марка, адже саме їх захист передбачений чинним законодавством.

Закон України «Про охорону прав на знак для товарів та послуг» наголошує, що власник свідоцтва може забороняти іншим особам використовувати зареєстрований знак щодо товарів і послуг, споріднених з наведеними у свідоцтві, якщо внаслідок такого використання можна ввести в

оману щодо особи, яка виробляє товари чи надає послуги; а також позначення, схоже із зареєстрованим знаком, щодо наведених у свідоцтві товарів і послуг або споріднених з наведеними у свідоцтві, якщо внаслідок такого використання можна ввести в оману щодо особи, яка виробляє товари чи надає послуги, або ці позначення й знак можна сплутати [3]. З цього випливає, що захист прав на зареєстровану торговельну марку може обмежитись певною сукупністю товарів, що вказані у свідоцтві.

Однією з перших країн, яка почала вести боротьбу зі злочинами в сфері інтелектуальної власності, стала Велика Британія

Окрім основних компонентів, важливими є девіз, фірмовий персонаж, музичний твір, музика тощо. Їх особливість полягає в одночасному перебуванні в режимі об'єктів авторського права і в режимі об'єктів промислової власності.

Також важливо знати, що зображення або фотографія, яку використовують як товарний знак, можна використовувати лише за письмовою її згодою, так як за законодавством України (ст. 308 Цивільного кодексу України) фотографії, на яких зображено фізичну особу, можуть бути публічно показані, відтворені, розповсюджені лише за згодою цієї особи [1].

Особливу увагу слід приділити удосконаленню договірних моделей, що регулюють питання використання об'єктів інтелектуальної власності при створенні брендів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40–44. – Ст. 356.
2. Про правову охорону географічних зазначень. Закон України від 20.09.2019 р. № 123-IX// Відомості Верховної Ради України – 1999. – № 32. – Ст.267.
3. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг: Закон України від 15.12.1993 р. № 3689-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 7. – Ст. 36.
4. Близнац И.А. Авторское право и смежные права: учебн. / И.А. Близнац, К.Б. Леонтьев; Под ред. И.А. Близнаца. – М.: Проспект, 2009. – 418 с.
5. Панкратов Ф.Г. Рекламная деятельность / Ф.Г. Панкратов, Ю.К. Баженов, В.Г. Шахурин. – М.: Данников и Ко, 2004. – 526 с.
6. Корольок Н.Я. Правовий захист брендів в Україні та світі // Ефективна економіка. – 2015. – № 8.

IMPORTANT OBJECTS OF INTELLECTUAL PROPERTY RIGHTS

Abstract. *The issue of intellectual property is always relevant among manufacturers of any product. Therefore, all manufacturers should know how to register their trademark and what to consider when a brand enters the European market. The peculiarity of products with a geographical indication as a separate group of products, the quality of which is determined by their place of origin, is a unique combination of local natural resources (climate, soil, local species of animals and plants, traditional equipment) and cultural values of the territory (traditions, skills and abilities , which are often passed down from generation to generation). Due to this combination, a special relationship is formed between this area, the products produced there and stakeholders from among the locals.*

Key words: *trademark, geographical indication, trademark, brand, brand value, brand legal protection, legal protection of the brand.*

Баланчук І. С.

Український інститут науково-технічної
експертизи та інформації, м. Київ
balanchuk@uintei.kiev.ua

ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ УСПІШНОГО ЗАПУСКУ СТАРТАП-ПРОЄКТУ

***Анотація.** Світ не стоїть на місці, правила встановлює глобалізація та нові явища сучасності. До таких відносяться стартапи – такі прості та зрозумілі ідеї та проекти, які, однак, мають безліч підводних каменів на шляху свого становлення. У статті окреслена роль та важливість стартап-проектів у сучасному світі. Виокремлено класичні моделі маркетингу у бізнес-процесах. Надано ряд практичних рекомендацій на шляху до відкриття власного проекту.*

***Ключові слова:** стартап, бізнес, інвестиції, маркетинг, інтелектуальна власність, бренд, бізнес-план.*

ВСТУП

Сьогодні таке явище як стартапи процвітає; це слово знайоме майже кожному; усі мріють стати успішними підприємцями-стартаперами. Проте, виникає цілком закономірне питання – чи в змозі надгеніальна ідея перетворитися у доцільний та корисний продукт у майбутньому? Нажаль, більшість стартапів не здатні реалізувати свій ринковий потенціал (в деякій мірі або повністю) і тому зазнають невдачі. Ідеї «гинуть» ще на етапі підготовки до реалізації, а їх творці – зазвичай на довгий час «йдуть» у глибоке підпілля або ж взагалі зникають назавжди.

У Стіва Джобса якось поцікавилися його думкою щодо стартапів і той відповів наступне: «Ваша робота має стати величезною та невід’ємною частиною вашого життя, і єдиний спосіб отримувати задоволення від цієї частини вашого життя – це робити все якнайкраще. А головна умова для цього – усім серцем любити те, чим ти займаєшся» [1].

Продовжуючи думку видатного підприємця та одного з перших стартаперів сучасності хочеться додати: справжня пристрасть до тієї справи, якою ви займаєтесь, має стати невід’ємною супутницею впродовж всього вашого життя. Проте, пускати все на самоплин та сподіватися на випадок та звичайну вдачу все ж не варто. Слід дотримуватися певних незмінних правил, які допоможуть уникнути найчастіших проблем при створенні стартап-проекту.

МЕТА. На основі власних спостережень та аналізу досвіду відомих успішних проєктів, автор статті пропонує рекомендації до створення власного стартап-проєкту:

1. Прогнозуйте та контролюйте свої витрати.

Прогнозування є одним з найважливіших елементів розумної бізнес-стратегії. Перед початком будь-якої діяльності пропонується прогнозувати усі можливі витрати. Бажано прогнозувати витрати на найближчі 12 місяців. Проте, варто все ж витратити якомога менше ресурсів, особливо на початку. Нехай справа йде повільно, але надійно та продумано.

Також важливим моментом є питання інвестування: краще інвестувати коштами чи іншими матеріальними цінностями від клієнтів, аніж власними. Свій капітал залишайте у якості резерву. У випадку форс-мажору ви завжди зможете використати цей резерв.

2. Використовуйте інструменти та послуги, які допоможуть скоротити витрати.

Наприклад, для створення веб-сайту вашого стартап-проєкту розгляньте можливість використання сайтів-будівельників, на базі яких ви самостійно можете розробити власний сайт (безкоштовно – з меншим функціоналом, або за невелику щомісячну платню – з більшою кількістю функцій). Таким чином вам вдасться не тільки заощадити власні кошти, але й вивчити щось нове на благо вашого бізнесу. Аналогічно, ви можете використовувати різні інструменти для автоматичної розсилки електронних листів (Gmail), для керування обліковою діяльністю (Wave Accounting), для відеоконференцій (Skype, Viber).

Використання вищезгаданих та ряду подібних інструментів не тільки сприятиме ефективнішому виконанню поставлених завдань, але також допоможе зменшити загальні витрати. Пам'ятайте, що управління витратами є ключем до успішного запуску стартап-проєкту.

3. Не розслабляйтесь і не сподівайтесь на когось, окрім себе.

Кожен досвідчений підприємець має у своєму багажі історію, яка навчила його не покладатися на когось, окрім себе. Ситуація, коли організатор проєкту доручає важливе завдання іншому і сподівається невдовзі отримати абсолютно позитивний результат, зовсім не нова. Проте й розчарування після невиконання такого завдання та провалу поставлених цілей через банальну незацікавленість стороннього виконавця – також є звичною справою. Тому важливо, аби відповідальними процесами, важливими рішеннями чи просто серйозними обов'язками займалися «правильні» люди. Зазвичай такими людьми і є творці першої ідеї. Саме такі люди мають тримати все у своїх руках, контролювати усі процеси, сте-

жити за виконанням обов'язків іншими учасниками проєкту. У такому випадку і розробнику ідеї буде спокійніше, й співробітники та інші партнери матимуть менше стресу.

Більш того, навіть і не мрійте, що, будучи власником компанії по створенню продукту за власною ідеєю, ви можете повністю розслабитися та перенести тягар відповідальності на працівників. Бути підприємцем – така ж робота, як і всі інші. З дев'ятої до шостої п'ять днів на тиждень. Але частіше цілодобово. І без вихідних.

4. Дотримуйтесь моделі A.I.D.A.

A.I.D.A. модель – це прийнята в практиці маркетингу модель споживчої поведінки, що описує послідовність подій, які ведуть до прийняття рішення щодо покупки: увага → інтерес → потреба → дія [2]. Застосовується при формуванні стратегії збуту, при підготовці торгових дилерів, менеджерів тощо. Схематично A.I.D.A. модель зображена у табл. 1.

Таблиця 1

Структура A.I.D.A. моделі

	Аспект		Результат
Керування	Увага	=	Ринковий потенціал
споживчою	Інтерес	=	Очікування
поведінкою	Потреба	=	Перспективи
↓	Дія	=	Клієнти

Джерело: складено автором на основі Priyanka, R., «A.I.D.A. Marketing Communication Model: Stimulating a Purchase Decision in the Minds of the Consumers through a Linear Progression of Steps,» International Journal of Multidisciplinary Research in Social Management, Vol. 1 , 2013, pp 37–44 [3].

Як видно з даних, наведених у табл. 1, стандартний споживач спершу помічає об'єкт – результат аналізу ринкового потенціалу (увага), потім виникає бажання дізнатися щось про цей об'єкт, його функції, переваги – очікування (інтерес), наступним приходять відчуття необхідності цього об'єкту, розуміння того, що без нього життя споживача буде неповним – перспективи (потреба), а результатом усіх цих процесів має стати придбання об'єкту – клієнти (дія).

Простіше кажучи, підприємства повинні дотримуватися основної формули маркетингу підвищення обізнаності, залучення інтересу, що потім призводить до бажання, і, нарешті, спонукає до дій.

5. Використовуйте метод Lean Startup.

Lean Startup – це концепція ощадливого виробництва. Ця методика допомагає використовувати науковий підхід для побудови зростаючого

бізнесу і уникати зайвих витрат [4]. Основним компонентом цієї методології є цикл зворотного зв'язку для побудови вимірювання. Перший крок – визначити проблему, а потім створити мінімальний життєздатний продукт (minimum viable product) (MVP) [5], щоб якнайшвидше розпочати процес навчання.

6. Використовуйте на повну силу можливості маркетингових досліджень.

Проведення маркетингових досліджень – це найперший крок, необхідний для визначення актуальності вашої ідеї для суспільства. Суть досліджень полягає у наступному: визначте проблему, яка, на вашу думку, буде вирішена за допомогою вашої ідеї. Створіть бізнес-план, який буде точно відображати вашу діяльність по вирішенню конкретної проблеми.

З'ясуйте, яка кількість людей має проблему, яку ви збираєтесь вирішити і почніть «взаємодіяти» з цими людьми. Це можна робити шляхом анкетування (питання-відповідь), онлайн-опитувань тощо. Проаналізуйте результати і на їх основі скорегуйте свої подальші дії у напрямку створення стартап-проекту.

Зберігайте всі свої дослідницькі матеріали, оскільки вони можуть бути корисними для забезпечення фінансування пізніше.

7. Подбайте про захист інтелектуальної власності.

Інтелектуальна власність (ІВ) – це процес, за допомогою якого людина або компанія можуть володіти виключними правами на створений ними продукт. Прикладами ІВ є патенти, авторські права, торговельні марки тощо. Важливою умовою для успіху вашого стартапу є захист інтелектуальних прав на ідею, власність. Тому ви маєте чітко дотримуватися протоколу захисту ІВ.

Дбаючи про захист ІВ заздалегідь, ви забезпечите себе від копіювання. І навпаки, в разі чого, що ви не будете копіювати когось, навіть ненавмисно. Підтвердьте, що не порушите будь-які існуючі права ІВ, інакше ви можете зіткнутися з серйозними правовими наслідками. У разі позитивного результату всіх перевірок, подайте заявку на патент, торговельну марку, авторське право та забезпечте себе від копіювання.

8. Створіть собі бренд.

Брендинг – це не тільки процес вибору назви товару, продукту чи послуги. Це процес вибору ідентичності вашої продукції. Вам хочеться обрати те, що подобається, але ви також маєте вибрати ім'я, яке транслюватиме приємний досвід використання продукту та покаже позитивний результат вирішення проблеми, яка спонукала скористатися цим продуктом.

Уникайте повного копіювання методів вже існуючих успішних компаній під час брендингу. Пам'ятайте: що ідеально підійшло одним, може усе зіпсувати іншим.

9. Станьте частиною чогось глобального.

Інкорпорація (включення) – це процес включення до свого складу, приєднання інших організацій [6]. Часто це поняття включає в себе таке економічне явище як злиття. Проте, не варто боятися процесу інкорпорації; дуже часто задля досягнення великої мети молоді стартап-компанії приєднуються до вже існуючих гігантів і на їх базі створюють дійсно якісний продукт. Мабуть один з найвідоміших прикладів успішної інкорпорації – об'єднання Google і відеохостингу You Tube в 2006 році [7]. З моменту створення хостингу він позиціонував себе як звичайний розважальний портал з відео-файлами у загальному доступі. Проте, творці сервісу мали грандіозні плани по завоюванню популярності у всьому світі. Як виявилось, власними силами це зробити не так просто. Але після приєднання до мегакорпорації справи у You Tube пішли значно краще: використовуючи можливості Google, відеохостинг став провідним сервісом у світі.

10. Оберіть собі бізнес-партнера (співзасновника).

Не маючи належної підтримки, ідея, навіть найкраща та найгеніальніша, не в змозі перетворитися на успішний та процвітаючий стартап-бізнес. Тому сьогодні деякі інвестори спочатку розглядають (та навіть детально вивчають) особисто команду розробників, творців ідеї, а вже потім – безпосередньо знайомляться з проектом, аналізують шляхи інвестування. Якщо у вас вже є співзасновник – чудово. Якщо ні, то варто подумати про залучення когось (бажано з близького оточення; людину, якій ви зможете довіряти).

На логічне питання «Чому я маю ділитися з кимось своєю ідеєю?» існує абсолютно чітка відповідь: жодна людина у світі не має повного набору якостей, необхідних для виконання якоїсь дії, роботи. Тому порада – шукайте собі у партнери людину, яка б не була вашим братом-близнюком; шукайте собі доповнення. Ваш бізнес-партнер має володіти тими якостями, яких не вистачає вам, і навпаки, ви маєте доповнювати свого компаньйона в разі чого. Лише баланс взаємодії дає шанси на спільну перемогу.

11. Сформуйте свій бізнес-план.

Нааявність хорошого бізнес-плану – це вже половина успіху стартап-проекту. Звісно, ризики виникають на кожному кроці підприємств, проте використання результатів аналізу ринку, планування витрат та при-

бутків, інші дрібні, але важливі складові стартап-діяльності сприятимуть вам у вигляді конкретного бізнес-плану – «інструкції» по створенню та керуванню стартап-проектами.

12. Облаштуйте робоче місце.

Насправді, робоче місце відіграє не меншу роль, аніж наявність бізнес-плану, партнерів та інвестицій. Вченими вже давно доведено: комфортне робоче місце та сприятлива атмосфера у колективні сприяє підвищенню продуктивності праці на 50%. Ви можете працювати вдома, орендувати приміщення чи знімати поверх або цілу будівлю – це не принципово. Головне, щоб ваш емоційний настрій був позитивним, і бажання працювати та творити не зникало, а зростало та укріплювалося.

13. Знайдіть собі наставника.

Питання наставництва – дуже делікатне і ставитися до нього слід з повною відповідальністю. Перш за все, слід визначити, чи вам взагалі потрібен наставник. Якщо не потрібен, то будьте готові, що за всі помилки та невдачі ви будете звинувачувати лише себе. Якщо потрібен, то всі перемоги та здобутки доведеться ділити навпіл із наставником. Така ситуація не є повсюдною, проте ігнорувати її не слід. Адже буває так, що шалений успіх приходить до людини лише після сприяння іншої.

14. Нарощуйте капітал.

Тут і так все зрозуміло. Дотримуйтеся основних правил, ведіть бізнес правильно та чесно, і ви станете успішними та здобудете визнання. А там і до приросту капіталу рукою подати.

Цей список не є вичерпним, і повний набір кроків, які ви здійсните, швидше за все, буде визначатися вашою індивідуальною ситуацією.

ВИСНОВКИ.

Засновники стартапів, які прагнуть досягти успіху, повинні вміти змінюватися з плином часу, підтримувати здоровий баланс в середині проекту і оточувати себе потрібними людьми. Навіть при наявності усіх необхідних складових для успішного бізнесу, гарантувати успіх процесу все одно неможливо. Провали стартапів є надзвичайно поширеним явищем: загальновідомий факт – близько 90% стартапів зазнають невдачі протягом п'яти років від заснування. Однак, використовуючи практичні рекомендації, що наведені у статті, а також послуговуючись досвідом успішних та не дуже стартапів, ви значно підвищите свої шанси на вдалий старт власної справи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Steve Jobs Quotes. Brainy Quote. – <https://www.brainyquote.com/quotes/quotes/s/stevejobs416859.html>
2. Chris J. A.I.D.A Model in Marketing Communication. Chron.com. – <http://smallbusiness.chron.com/aida-model-marketing-communication-10863.html>
3. Priyanka, R., A.I.D.A. Marketing Communication Model: Stimulating a Purchase Decision in the Minds of the Consumers through a Linear Progression of Steps. International Journal of Multidisciplinary Research in Social Management, Vol. 1 , 2013, pp 37–44. – <https://studylib.net/doc/8869969/aida-marketing-communication-model-stimulating-a-purchase>
4. Бизнес с нуля. Метод Lean Startup. Книга за 15 минут. Публикации. Habr.com. – <https://habrahabr.ru/company/makeright/blog/299560/>
5. Инкорпорация. Юридический словарь. Академик. – <http://dic.academic.ru/dic.nsf/lower/15090>
6. Google's best and worst acquisitions. CNBC. – <https://www.cnbc.com/2014/08/19/googles-best-and-worst-acquisitions.html>

PRACTICAL RECOMMENDATIONS FOR THE SUCCESSFUL LAUNCH OF A START-UP PROJECT

Abstract. *The world does not stand still, the rules are set by globalization and new phenomena of our time. These include startups-such simple and straightforward ideas and projects, which, however, have many pitfalls along the way. The article outlines the role and importance of startup projects in the modern world. The classic models of marketing in business processes are highlighted. A number of practical recommendations on the way to starting your own project were provided.*

Keywords: *startup, business, investment, marketing, intellectual property, brand, business plan.*

*Білоус О.Ю., н.с.,
Інститут проблем ринку та
економіко-екологічних досліджень НАН України,
м. Одеса
olena.bilous@gmail.com*

СТИМУЛЮВАННЯ СПІВПРАЦІ БІЗНЕСУ ТА НАУКИ У ПИТАННІ ТРАНСФЕРУ ЗНАЇЬ НА ОСНОВІ ІНТЕРАКТИВНОЇ МОДЕЛІ

***Анотація.** Дано визначення поняття «трансфер знань» та показано його відмінність від поняття «трансфер технологій». Здійснено класифікацію каналів трансферу знань, залежно від типу знання, що передається. Окреслено лінійну та інтерактивну моделі трансферу знань. Взаємодію стейкхолдерів щодо обміну (трансферу) знань показано на основі моделі четверної спіралі інновацій. Надано класифікацію інструментів стимулювання взаємодії стейкхолдерів трансферу знань, згідно різних критеріїв. Сформовано пропозиції щодо удосконалення регулювання трансферу наукових знань у економіку України.*

***Ключові слова:** трансфер знань, інтерактивна модель трансферу знань; стейкхолдери трансферу знань; інструменти стимулювання взаємодії стейкхолдерів трансферу знань.*

У сучасних умовах наука та науково-інноваційна сфера відіграють визначальну роль у ефективному розвитку економік передових країн світу. В Україні ж за роки незалежності наука втратила функції впливу на соціально-економічний розвиток, що обумовлене відсутністю ефективної системи перетворення результатів наукових досліджень у економічні здобутки. Стимулювання передачі результатів наукових досліджень у бізнес здійснюється на основі застарілої лінійної моделі інноваційного процесу, де трансфер знань розглядається як односпрямований та лінійний процес та зводиться до комерціалізації, продажу прав інтелектуальної власності на наукові розробки.

Метою дослідження є з'ясування сутності поняття «трансферу знань», його відмінності від лінійного поняття «трансфер технологій», окреслення інтерактивної моделі трансферу знань, а також інструментів стимулювання взаємодії стейкхолдерів трансферу знань.

Найбільш поширеним визначенням «трансферу знань» є офіційне визначення Єврокомісії (2007 р.), згідно з яким трансфер знань – це низка

активностей, метою яких є залучити знання, як явні (патенти), так і неявні (ноу-хау, навички чи компетенції) від тих, хто їх створює, до тих, хто перетворить їх на результати. Трансфер знань включає як комерційну, так і некомерційну діяльність, таку як: спільні дослідження, консультації, ліцензування, створення спін-оф та спін-аут компаній, мобільність дослідників та публікації у наукових статтях [1].

А. Кемпбел та інші представники Експертної групи Спільного дослідницького центру Європейського Союзу з розроблення загальноєвропейської системи індикаторів трансферу знань, визначають «трансфер знань» як процес, спрямований на те, щоб максимізувати двосторонній потік технологій, інтелектуальної власності та ідей, який дає змогу компаніям (як існуючим, так і новоствореним) чи іншим неакадемічним організаціям та державному сектору впроваджувати інновації, що веде до економічної та соціальної вигоди та дає змогу державним науково-дослідним організаціям та університетам просувати наукові дослідження та знання. Трансфер знань розглядається як важливе джерело інновацій та механізм розповсюдження результатів досліджень [2, с.6].

Якщо «трансфер знань» є досить широкою категорією і включає переважно як явного, так і неявного знання, як комерційну, так і некомерційну діяльність, то порівняно з нею «трансфер технологій» є більш вузькою категорією. Так, у дослідженні ОЕСР щодо комерціалізації досліджень, створених за державні кошти, зазначено, що концепція «трансферу технологій» стосується, насамперед, «виявлення, захисту та використання інтелектуальної власності», а термін «трансфер знань» є більш широким і всеохоплюючим поняттям. Вважається, що технологія – не єдина сфера знань, для якої передача вважається важливою [3, С. 37].

Таким чином, трансфер знань може відбуватися як у вигляді трансферу технологій (кодіфікованого знання), так і у вигляді трансферу неявного знання. Трансфер знань у вигляді трансферу технологій називають також «технологічним проштовхуванням» (technology push) [4, С. 103–104].

Типологізація трансферу знань, залежно від типу знання, що передається, представлена на рис. 1.

Існує широкий спектр каналів, через які відбувається трансфер знань між університетами (науковими установами) та промисловістю. Найпоширенішими з них є утворення фірми у вигляді спін-оф та спін-аут, ліцензування, контрактні (спільні) дослідження між науковою сферою та промисловістю. Інші важливі канали трансферу знань включають: мобільність аспірантів та викладачів між промисловістю та науковими колами, спільне використання технічної інфраструктури університету,

Рис. 1. Типологізація трансферу знань залежно від типу знань, які передаються

Джерело: авторська розробка.

такої як загальні лабораторії, доступ фірм до академічних публікацій та інших кодифікованих форм розповсюдження знань, таких як конференції та семінари [3].

Здійснимо класифікацію каналів трансферу знань, залежно від типу знання, що передається (табл. 1).

Таблиця 1

Типологізація каналів трансферу знань, відповідно до типу знання, що передається

Канали трансферу явних знань (технологій)	<ul style="list-style-type: none"> • ліцензування, • продаж інтелектуальної власності; • наукові публікації
Канали трансферу неявних знань	<ul style="list-style-type: none"> • наукова експертиза, • спільні та контрактні дослідження, • створення спін-оф та спін-аут компаній, • академічна мобільність, • працевлаштування науковців на підприємствах

Джерело: авторська розробка.

Представники Експертної групи Спільного дослідницького центру Європейського Союзу, аналізуючи тенденції щодо розвитку сфери трансферу, стверджують, що протягом останніх двадцяти років відбулася значна еволюція, завдяки якій концепція трансферу знань рухається від традиційної концепції комерціалізації та монетизації до більш всебічного підходу, який підтримує як спільне створення, так і розповсюдження результатів досліджень з та до неакадемічного сектору. Збільшення суспільної загребуваності знання, акцентування на його практичному вико-

ристанні в умовах посилення бюджетного тиску обумовлює формування нових відносин щодо створення та розповсюдження знання. Збільшується значимість неявного знання, і на перше місце виходять інтерактивні аспекти створення та розповсюдження знань [2].

У цих умовах кодифіковане знання (технології) продовжує бути затребуваним ринком, проте на перше місце виходить неявне, або інтерактивне знання (що створюється в процесі взаємодії між стейкхолдерами). Це обумовлює домінування інтерактивної моделі інноваційного процесу, що замінює лінійні моделі «просування», «проштовхування» знання, вираженого у формі технологій (модель «технологічного проштовхування» – “technology push” model).

Виходячи з природи та властивостей знань, які передаються, пропонується визначити наступні моделі трансферу наукових знань у національну економіку [5]:

1. Для явного, кодифікованого знання, що має природу інформації, застосовуються *лінійні моделі*, де трансфер знань розглядається як односторонній та лінійний процес, коли творець знань передає певний результат іншій стороні. Лінійні моделі трансферу знань поділяються на:

1) модель трансферу знань як «суспільного блага» – відкрите розповсюдження результатів досліджень;

2) модель трансферу знань, що базується на інтелектуальній власності – комерціалізація, передача (продаж) прав інтелектуальної власності, створеної в результаті наукових досліджень.

2. *Інтерактивна модель* трансферу знань, що застосовується для неявного знання та розглядає трансфер знань як складний, системний процес, який включає взаємодію між різними учасниками інноваційного процесу та передбачає обмін знаннями та спільне створення знань.

До основних *стейкхолдерів* трансферу знань в інтерактивній моделі належать представники: наукової сфери (університети та наукові установи), бізнесу, влади та суспільства (громадські організації). Взаємодія стейкхолдерів щодо обміну (трансферу) знань показана на основі моделі четверної спіралі інновацій (рис. 2).

Інтерактивний характер трансферу наукових знань у національну економіку передбачає застосування системи інструментів регулювання, що спрямовані, перш за все, на стимулювання взаємодії між стейкхолдерами даного процесу. Класифікація інструментів стимулювання трансферу знань, згідно інтерактивної моделі, представлена на рис. 3.

В Україні, попри проголошений на державному рівні перехід до інноваційної моделі економічного розвитку на основі створення економі-

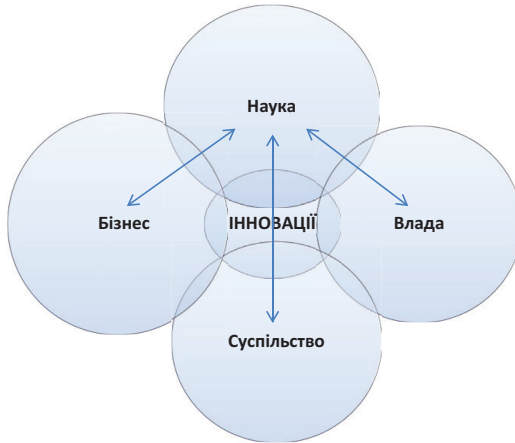

Рис. 2. Напрями трансферу наукових знань в моделі четверної спіралі інновацій
Джерело: авторська розробка.

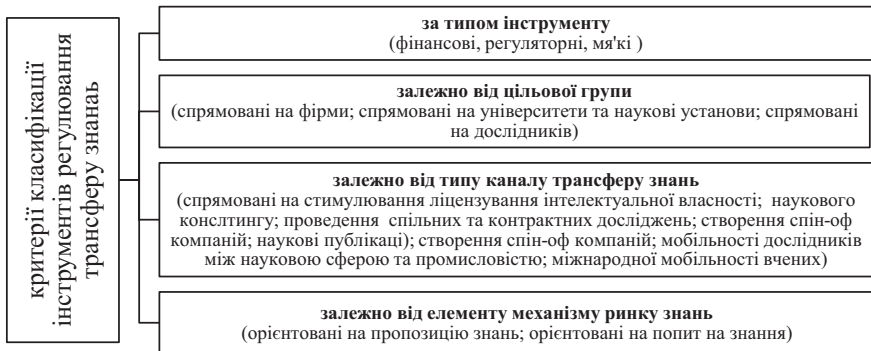

Рис. 3. Класифікація інструментів стимулювання взаємодії стейкхолдерів трансферу знань

Джерело: складено автором на основі [6, 7].

ки знань, реальних кроків у цьому напрямку здійснено майже не було. Вітчизняна теорія інноваційного розвитку, як і сама державна політика у цій сфері, побудовані на застарілій методології лінійної моделі інноваційного процесу [8-11]. Як наслідок, поряд з досить сформованою нормативно-правовою базою державного регулювання діяльності у сфері трансферу технологій (діяльності, що відповідає лінійній моделі інновацій), норми, що стосуються державного регулювання трансферу знань на основі інтерактивної моделі, майже відсутні. До 2021 року для регулюван-

ня діяльності, пов'язаною з передачею результатів наукових досліджень у економіку, в українську законодавстві вживалося виключно поняття «трансфер технологій», а більш широке поняття «трансфер знань» було відсутнє.

14.09.2006 р. Верховною Радою України прийнято Закон України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій», який спрямовано на забезпечення ефективного використання науково-технічного та інтелектуального потенціалу України, технологічності виробництва продукції, охорони майнових прав на вітчизняні технології тощо [12].

Проектом Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо стимулювання діяльності у сфері трансферу технологій» від 21.01.2021 № 4623 запропоновано ввести поняття «трансфер знань», під яким законодавці пропонують розуміти «передачу результатів інтелектуальної діяльності, включаючи технологію, *навички та вміння* для створення інновацій» [13]. Разом з тим, усі подальші положення даного проєкту нормативного акту стосуються майже виключно трансферу технологій – за єдиним виключенням: «підтримку розвитку академічного підприємництва та трансферу знань в Україні» встановлено одним з основних завдань уповноваженого органу, хоча саме визначення уповноваженого органу – «центральный орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері науки, наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності в зазначених сферах, трансферу (передачі) технологій», а також подальші положення щодо здійснення регулювання стосуються виключно сфери трансферу технологій.

На виконання закону [12] постановою Кабінету Міністрів України від 01.08.2007 р. затверджено Типове положення про структурний підрозділ з питань трансферу технологій, інноваційної діяльності та інтелектуальної власності міністерства, іншого центрального органу виконавчої влади, Національної та галузевих академій наук, основними завданнями якого є забезпечення виконання функцій, пов'язаних з розробленням технологій та їх складових частин, набуттям, ліцензуванням та захистом прав інтелектуальної власності на них, трансфером і використанням нових технологій [14].

Крім того, наказом Міністерства освіти і науки України № 631 від 01.11.2005 р. «Про створення підрозділів з питань інтелектуальної власності», ВНЗ України, підпорядковані Міносвіти, мають створити у своїй структурі такі підрозділи, або ввести відповідну посаду спеціаліста чи фахівця [15]. Основними завданнями цих підрозділів визначено: організацію та забезпечення сучасних методів управління у сфері інтелектуаль-

ної власності, комерціалізацію результатів наукової та науково-технічної діяльності ВНЗ; проведення експертизи комерційного потенціалу результатів наукової, науково-технічної та науково-дослідної діяльності; інформаційно-аналітичне забезпечення робіт зі створення, охорони, захисту та комерціалізації об'єктів права інтелектуальної власності; захист прав та законних інтересів ВНЗ та його працівників-творців об'єктів права інтелектуальної власності в адміністративному порядку та в суді, тощо.

Як видно, назви підрозділів, їх завдання визначені виходячи з лінійної моделі трансферу знань та мають досить вузький характер по відношенню до функцій сучасної посередницької організації з питань трансферу результатів наукових досліджень у національну економіку, які полягають, перш за все, у стимулюванні взаємодії між стейкхолдерами – спільного створення та обміну знаннями, забезпечення активності в сфері трансферу знань шляхом здійснення спільних та контрактних досліджень, надання наукової експертизи, сприяння мобільності вчених у промисловість, створення спін-оф компаній тощо. У зв'язку з цим, вважаємо за доцільне більш детально доопрацювати даний проект нормативно-правового акту, доповнивши його положеннями щодо визначення функцій даних підрозділів, які були б пов'язані з трансфером знань, а також інших положень, спрямованих на стимулювання діяльності у сфері трансферу знань, відповідно до інтерактивної моделі.

25.06.2009 р. ВРУ прийнято Закон України «Про наукові парки» № 1563 [16], згідно з яким у ВНЗ та науковій установі з метою розвитку науково-технічної та інноваційної діяльності, ефективного та раціонального використання наявного наукового потенціалу, матеріально-технічної бази для комерціалізації результатів наукових досліджень і їх впровадження на вітчизняному та закордонних ринках, створюється *науковий парк*. За 11 років дії даного закону в Україні створено 36 наукових парків. Їх функціями, поряд зі створенням та комерціалізацією нових видів інноваційного продукту, патентно-ліцензійного забезпечення (функції, пов'язані з трансфером технологій), передбачені також такі як: залучення студентів, випускників, аспірантів, науковців та працівників ЗВО та наукової установи до виконання проєктів наукового парку, сприяння розвитку та підтримка малого інноваційного підприємництва, організація підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації спеціалістів, необхідних для розробки проєктів наукового парку тощо (функції, пов'язані з трансфером знань).

Разом з тим, у нещодавньому огляді ОЕРС показано, що розвиток інфраструктури та посередницьких організацій для трансферу знань (тобто

інкубаторів, наукових парків, офісів трансферу технологій) має більший вплив, якщо супроводжується іншими регуляторними та фінансовими інструментами. Так, розвиток наукових парків є більш ефективним, якщо його поєднати з реформами в університетських правилах щодо трансферу знань [17].

Щодо інструментів фінансової підтримки, то наукові парки при ЗВО працюють краще, якщо вони супроводжуються фінансовою підтримкою, зокрема для забезпечення фінансування підприємств на ранніх стадіях, наприклад, за рахунок державних фондів венчурного капіталу, фінансова підтримка мобільності науковців тощо. Це особливо важливо у країнах зі слабким діловим середовищем та слаборозвиненими фінансовими ринками. За відсутності такої взаємодоповнювальної політики наукові парки часто стають чистими підприємствами нерухомості з нестійким фінансуванням (див. огляд Світового банку щодо співпраці університетів та промисловості [18]).

Міністерством освіти і науки України, з метою удосконалення діяльності вітчизняних наукових парків, розроблено проєкт закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо активізації діяльності наукових парків», який на даний момент знаходиться на розгляді у Верховній Раді України, № 4236. Даним проєктом нормативного акту визначено низку змін щодо стимулювання інноваційного розвитку університетів та діяльності в сфері трансферу знань.

На нашу думку, запропоновані зміни необхідно доповнити розробкою необхідного методичного забезпечення у вигляді керівництв для університетів та наукових установ, рекомендацій щодо управління правами інтелектуальної власності, методичних рекомендацій щодо активізації співробітництва з підприємницьким сектором, та рекомендувати їм у своїх стратегіях розвитку визначати необхідність розвитку діяльності з трансферу знань. За основу можуть бути взяті методичні рекомендації щодо активізації діяльності у сфері трансферу знань, розроблені як безпосередньо Європейською Комісією [19], так і європейськими асоціаціями у сфері трансферу знань [20-24].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions «Improving knowledge transfer between research institutions and industry across Europe: Embracing Open Innovation – Implementing the Lisbon agenda», Brussels, 4.4.2007, COM (2007) 182 final.

-
-
2. Campbell, A., Cavalade, C., Haunold, C., Karanikic, P., Piccaluga, A., Karlsson Dinnetz, M. (Ed.) (2020) Knowledge Transfer Metrics. Towards a European-wide set of harmonized indicators. Publications Office of the European Union, Luxembourg.
 3. OECD (2013), Commercialising Public Research: New Trends and Strategies, OECD Publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264193321-en>
 4. Білоус О.Ю. Державне регулювання у сфері трансферу знань та технологій як чинник інноваційного розвитку економіки України // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2015. – №57. С. 100–107.
 5. Bilous O. The interactive model of the state regulation of scientific knowledge transfer to the national economy as a factor of its innovative development / O. Bilous // Economic innovations. – 2021. – Vol. 23, No. 1(78). Pp. 22–28.
 6. Guimón, J. and Paunov, C. Science-industry knowledge exchange: A mapping of policy instruments and their interactions. – OECD Science, Technology and Industry Policy Papers. – No. 66. – OECD Publishing, Paris, 2019. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://doi.org/10.1787/66a3bd38-en>
 7. University-Industry Collaboration : New Evidence and Policy Options. / OECD Publishing, Paris, 2019. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://doi.org/10.1787/e9c1e648-en>
 8. Bilous O. Models of innovation process in knowledge economy: implications for innovation policy in Ukraine / O. Bilous // Socio-economic research bulletin. – 2014. – № 55 (4). – Pp. 30–36.
 9. Бубенко П. Чому гальмуються інноваційні процеси в Україні? / Економіка України. – 2009. – № 6. С. 30.
 10. Гареев Т. Ф. Эволюция моделей инновационного процесса [Эл. ресурс] – Режим доступа: www.tisbi.ru/science/vestnik/2006/issue2/econom4.html.
 11. Anatoliy Girshfeld – about innovative development model of Ukraine [Electronic source]. – Access: http://www.helz.ua/en/news/detail.php?ELEMENT_ID=1855.
 12. Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій: Закон України від 14.09.2006 р. № 143-V [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/main/143-16>
 13. Проект Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо стимулювання діяльності у сфері трансферу технологій» від 21.01.2021 № 4623 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/Л104106А.html
 14. Деякі питання реалізації Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій»: Постанова КМУ № 995 від

-
- 01.08.2007 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995-2007-%D0%BF>
15. Про створення підрозділів з питань інтелектуальної власності: Наказ Міністерства освіти і науки України № 631 від 01.11.2005 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.uazakon.com/documents/date_9x/pg_ipwnsj.htm
 16. Про наукові парки: Закон України № 1563 від 25.06.2009 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/main/1563-17>
 17. OECD (2016), OECD Reviews of Innovation Policy: Lithuania 2016, OECD Publishing, Paris, <http://dx.doi.org/10.1787/9789264259089-en>.
 18. Larsen, K. et al. (2016), Promoting University-Industry Collaboration in Sri Lanka: Status, Case Studies, and Policy Options, World Bank, Washington, DC.
 19. Voluntary guidelines for universities and other research institutions to improve their links with industry across Europe (SEC/2007/0449 final) / Annex to the Commission Communication “Improving knowledge transfer between research institutions and industry across Europe” (COM (2007) 182).
 20. Responsible Partnering. Joining forces in a world of open innovation. A guide to better practices for collaborative research and knowledge transfer between science and industry. January 2005 // https://ec.europa.eu/invest-in-research/pdf/download_en/responsible_partnering.pdf
 21. Putting public research to work for Ireland. Policies and procedures to help industry make good use of Ireland’s public research institutions. National IP Protocol Ireland, 2012, <https://www.knowledgetransferireland.com/Reports-Publications/The-National-IP-Protocol-2012.pdf>
 22. Continuing Professional Development Framework for Knowledge Transfer Practitioners, AURIL (2003) www.auril.org.uk/webpages/
 23. Contacts, Codex & Contracts - Guidelines for Research Collaborations between Universities and Industrial Companies, Danish Confederation of Industries (2004), <http://www.di.dk/omdi/boghandel/show.asp?page=doc&objno=695341>
 24. Lambert Agreements – A Toolkit for Universities and Companies Wishing to Undertake Collaborative Research Projects, UK Government (2005) <http://www.innovation.gov.uk/lambertagreements/>

STIMULATING COOPERATION BETWEEN BUSINESS AND SCIENCE IN THE ISSUE OF KNOWLEDGE TRANSFER BASED ON AN INTERACTIVE MODEL

Abstract. *The definition of the concept of "knowledge transfer" is given and its difference from the concept of "technology transfer" is shown. The classification of knowledge transfer channels is carried out, depending on the type of knowledge transferred. Linear and interactive models of knowledge transfer are outlined. The interaction of stakeholders in the exchange (transfer) of knowledge is shown on the basis of the model of the quadruple helix of innovation. The classification of tools to stimulate the interaction of stakeholders of knowledge transfer, according to different criteria, is presented. Proposals to improve the regulation of the transfer of scientific knowledge to the economy of Ukraine are formed.*

Keywords: *knowledge transfer; interactive model of knowledge transfer; knowledge transfer stakeholders; tools to stimulate the interaction of knowledge transfer stakeholders.*

Богомазова В.М.

ДНУ «Український інститут

науково-технічної експертизи та інформації», м. Київ

verbog@ukr.net

ФОРМУВАННЯ ПЕРЕЛІКУ ПРІОРИТЕТНИХ ІННОВАЦІЙНИХ НАПРЯМІВ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Припинення у 2021 р. чинності Законів України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» та «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності» ставить завдання формування нових пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки та інноваційної діяльності. У зв'язку з цим в Українському інституті науково-технічної експертизи та інформації здійснено форсайтне дослідження, спрямоване на формування актуального переліку напрямів розвитку науки і техніки. Методологія Форсайту передбачає проведення наступних етапів:

– експертні опитування щодо перспективних наукових досліджень і технологій для економіки України, у т.ч. представників реального сектору економіки;

– патентний та наукометричний аналізи на основі міжнародної патентної бази Derwent Innovation і наукометричної бази Web of Science, за результатами яких визначалася конкурентоспроможність пропонуваніх українськими експертами пропозицій;

– аналіз наявного потенціалу української науки для реалізації наданих пропозицій на основі бази даних НДДКР та захищених дисертацій УкрІНТЕІ;

– відбір найкращих / найбільш важливих пропозицій урахуванням перших трьох оцінок Експертними Радами на основі методу Делфі.

Розглянемо дану процедуру на прикладі сфери інформаційно-комунікаційних технологій.

За цим напрямом на I етапі опитування надано 231 пропозицію 148 експертами-науковцями, серед яких 40 – представники науково-дослідних інститутів академій наук України, 82 – представники університетів, 3 – представники навчально-наукових інститутів та центрів.

На II етапі Форсайту оцінювали пропозиції 77 експертів – практиків, що представляють реальний сектор економіки, серед яких найбільше представників державних, відомчих підприємств та установ (68 осіб), також органів влади (9 осіб).

Потім отримані наукові пропозиції (231) було структуровано за 10 тематичними групами:

1. Нейронна мережа, глибоке навчання, штучний інтелект.
2. Комп'ютерна обробка даних, зображень, сигналів, хмарні технології.
3. Модель, моделювання мереж, прогноз, блокчейн.
4. Розширена, віртуальна реальність, інтерфейси, керування.
5. Інформаційні системи, зберігання даних.
6. Нормативно-правове та методичне забезпечення ІКТ.
7. Системи захисту, кібербезпека.
8. Зв'язок, Інтернет зв'язок, передача інформації.
9. Програмне забезпечення, програмні засоби.
10. Інтернет речей, сенсори, додатки.

У розподілі за кількістю пропозицій (рис.1) питому вагу займає група «Нормативно-правове та методичне забезпечення ІКТ», що охоплює загальні питання з розвитку сфери ІКТ, які надано у вигляді методичних рекомендацій, стратегій, концепцій (ІКТ в економіці, бізнесі, освіті, управлінні якістю) – 17,5% (40 пропозицій).

На другому місці за кількістю наданих пропозицій стоїть група «Модель, моделювання мереж, прогноз, блокчейн» – 16,2% (37 пропозицій).

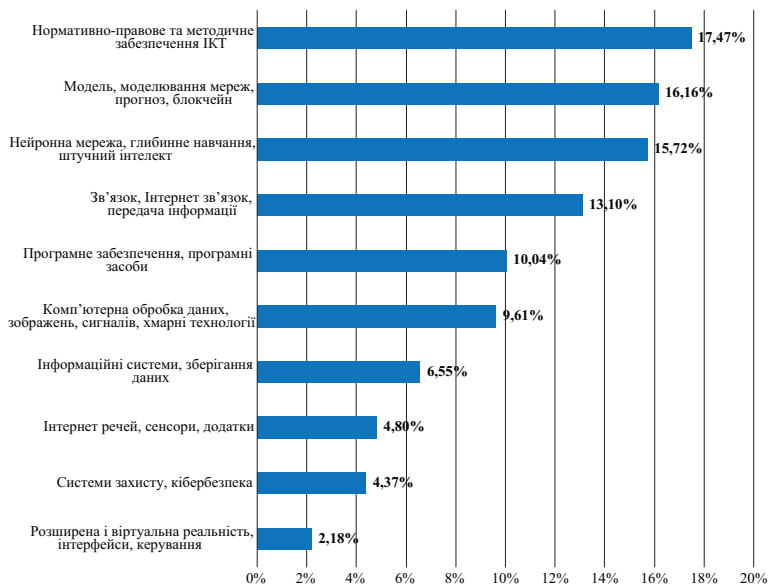

Рис. 1. Групування наданих пропозицій у сфері ІКТ (%)

Третє місце посідає група «Нейронна мережа, глибинне навчання, штучний інтелект» – 15,7% (36 пропозицій).

Група «Зв'язок, Інтернет зв'язок, передача інформації» знаходиться на четвертому місці за кількістю наданих наукових пропозицій – 13,1% (30 пропозицій).

Із зазначених груп *найактуальнішими у світі* (за даними Derwent Innovation в останні роки відмічено стрімке зростання патентів у світі саме за цими групами) є групи «Модель, моделювання мереж, прогноз, блокчейн» та «Нейронна мережа, глибинне навчання, штучний інтелект», які заслуговують на особливу увагу до розгляду Експертної Ради при формуванні пріоритетних напрямів у сфері ІКТ.

Перші місця (Топ-30 пропозицій) за отриманими оцінками розподілилися між групами наступним чином (рис.2):

- Нейронна мережа, глибинне навчання, штучний інтелект.
- Зв'язок, Інтернет зв'язок, передача інформації.
- Нормативно-правове та методичне забезпечення ІКТ.
- Інформаційні системи, зберігання даних.
- Розширена, віртуальна реальність, інтерфейси, керування.
- Модель, моделювання мереж, прогноз, блокчейн.
- Системи захисту, кібербезпека.

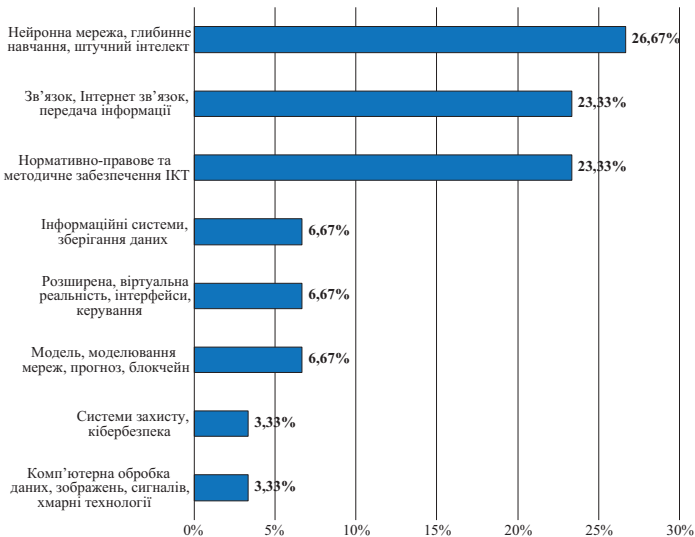

Рис. 2. Групи наданих пропозицій у сфері ІКТ у Топ-30 (%)

– Комп’ютерна обробка даних, зображень, сигналів, хмарні технології. Дві групи, а саме: «Програмне забезпечення, програмні засоби» та «Інтернет речей, сенсори, додатки» не потрапили до ТОП- 30 пропозицій.

Далі на розгляд Експертній Раді МОН було надано Топ-30 пропозицій за групами та рангами:

Нейронна мережа, глибинне навчання, штучний інтелект – 8 технологій (місця 1, 3, 6, 9, 10, 17, 25, 28).

Зв’язок, Інтернет зв’язок, передача інформації – 7 технологій (місця 11, 12, 22, 23, 26, 29, 30).

Нормативно-правове та методичне забезпечення ІКТ – 7 технологій (місця 4, 5, 7, 8, 18, 24, 27).

Інформаційні системи, зберігання даних – 2 технології (місця 15, 21).

Розширена, віртуальна реальність, інтерфейси, керування – 2 технології (місця 13, 14).

Модель, моделювання мереж, прогноз, блокчейн – 2 технології (місця 2, 19).

Системи захисту, кібербезпека – 1 технологія (місце 16).

Комп’ютерна обробка даних, зображень, сигналів, хмарні технології – 1 технологія (місце 20).

Таким чином, виходячи з аналізу та оцінювання запропонованих пропозицій, було визначено пріоритетні напрями, які пропонувалися до розгляду Експертній Раді:

1. Нейронна мережа, глибинне навчання, штучний інтелект.
2. Зв’язок, Інтернет зв’язок, передача інформації.
3. Нормативно-правове та методичне забезпечення ІКТ.
4. Інформаційні системи, зберігання даних.
5. Розширена, віртуальна реальність, інтерфейси, керування.
6. Модель, моделювання мереж, прогноз, блокчейн.
7. Системи захисту, кібербезпека.
8. Комп’ютерна обробка даних, зображень, сигналів, хмарні технології.

Після проведення Експертної Ради у Міністерстві освіти та науки України експертами було сформульовано та затверджено перелік пріоритетних напрямів розвитку наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності по секції «Інформаційні та комунікаційні технології», що ґрунтувався на результатах проведеного форсайт-дослідження.

1. Системи штучного інтелекту.
2. Технологічні засоби та сервіси програмного інжинірингу.
3. Кіберфізичні системи, Інтернет речей. Робототехніка. Комп’ютерна обробка сигналів різної природи.

-
4. Інформаційна та кібербезпека.
 5. Глибоке навчання, Великі Дані (BigData), нейроподібні мережі.
 6. Інформаційно-комунікаційні системи та мережі.
 7. Суперкомп'ютерні комплекси. Моделювання та розв'язання надскладних задач. Хмарні обчислення.
 8. Інтелектуальні інтерактивні інформаційно-аналітичні системи.

Як показує аналіз зарубіжного досвіду прогнозування науково-технічного розвитку, у всьому світі широкого поширення набули методи прогнозування на основі Форсайту, які передбачають дослідження перспектив розвитку ринків, галузей виробництва, наукомісткої продукції, із обґрунтування управлінських рішень тощо. Технологічний Форсайт є методом визначення перспектив інноваційного розвитку, виявлення технологічних проривів, які здатні максимально вплинути на розвиток економіки і суспільства у середньо- і довгостроковій перспективі. Проведене фахівцями УкрНТЕІ у 2021 році комплексне форсайт-дослідження забезпечило інформаційне підґрунтя для формування переліку пріоритетних напрямів розвитку наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності, у тому числі і в сфері інформаційно-комунікаційних технологій.

Васильєв О.В., к.т.н., патентний повірений,
Oleksii.vasyliiev@gmail.com ,
ORCID: 0000-002-2312-8838

Чьочь В.В., к.т.н., патентний повірений,
Victoria.choch@gmail.com ,
ORCID:0000-0001-9706-9570,

*Інститут проблем моделювання в енергетиці
ім. Г.Є. Пухова НАН України, м. Київ*

ПАТЕНТНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ДЛЯ ЕФЕКТИВНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ОБ'ЄКТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ – ПРАКТИЧНИЙ ДОСВІД

Дослідження опису та характеристик об'єктів інтелектуальної власності (ОІВ), які скоріше за традицією прийнято називати патентними дослідженнями, відіграють важливу роль не тільки в процесі набуття прав на ОІВ, але й на стадії використання і розпорядження такими правами. Охоронні документи (патенти, свідоцтва) на винаходи та корисні моделі, промислові зразки, торговельні марки та численні об'єкти авторського права дозволяють здійснювати охорону, захист та менеджмент прав на ОІВ на різних етапах інноваційного циклу створення, розвитку і модернізації результатів інтелектуальної діяльності (наукової та промислової продукції). Предметом обговорення даної публікації є дослідження (патентні дослідження), що проводяться з використанням баз даних зареєстрованих ОІВ – інтелектуальномістких інновацій.

На практиці виникає багато ситуацій, коли дослідження виходять за рамки проведення реєстрації ОІВ.

На стадії народження ідеї та концепції майбутнього винаходу необхідно провести інформаційний пошук та дослідити відповідність такої ідеї «рівню техніки». Можливим результатом таких досліджень буде встановлення факту, що подібне технічне рішення вже зареєстроване у вигляді того чи іншого ОІВ. Треба пам'ятати про можливі колізії між патентами на винаходи (корисні моделі) та промисловими зразками, промисловими зразками та торговельними марками, а також між будь-якими з цих ОІВ та об'єктами авторського права. Якісно проведені дослідження на цьому етапі дають можливість визначити наявність і обсяг «винахідницького кроку», що в результаті дозволить визначитися із доцільністю створення ОІВ або відмовитися від такої ідеї (концепції).

Рішення, що реєструвати – винахід чи корисну модель, повинно базуватися не тільки на міркуваннях вартості такої реєстрації, термінів на-

буття прав та терміну дії. При виборі набуття прав на корисну модель (швидко, не проводиться експертиза по суті) заявник часто нехтує проведенням якісного патентного пошуку. З точки зору обсягу прав корисна модель та винахід практично рівноправні, але з точки зору інвестиційної привабливості винахід має певні переваги, оскільки для видачі патенту проводиться експертиза по суті. Наявність патенту на винахід може позитивно вплинути на строки переговорів щодо ліцензування або трансферу технологій. Практика, коли заявник (винахідник) зловживає можливістю отримати патент на корисну модель (лише формальна експертиза), претендуючи на нове рішення, тільки погіршує ситуацію.

Для підприємства (особливо для малого підприємства або стартап-підприємства) важливо проводити патентні дослідження з метою контролю рівня інтелектуальної безпеки. Це передбачає необхідність проведення персонального аналізу винахідників та заявників за результатами патентного пошуку, зокрема рівня техніки, звертаючи увагу на прізвища, що збігаються з прізвищами співробітників підприємства або назвами компаній заявників, які є конкурентами даної компанії. Результатом такого дослідження може бути висновок про витік «інтелектуального капіталу» або інноваційних планів підприємства.

Окремим варіантом досліджень інтелектуальної безпеки є передчасна публікація співробітниками підприємства відомостей про результати наукових досліджень або анонс нового (інноваційного) продукту. Це не тільки зробить неможливим (за критеріями новизни та/або винахідницький рівень) реєстрацію власного ОІВ, але й допоможе конкурентам вийти з контрпропозиціями на відповідний ринок.

Такі дослідження варто проводити не тільки для винаходів та корисних моделей, але й для торговельних марок – передчасна публікація можливої назви інноваційного продукту може зробити неможливим подальшу реєстрацію торговельної марки, через можливе попереднє використання такої назви (або навіть реєстрацію ТМ) компаніями-конкурентами.

Для оцінки факторів державної інноваційної політики корисними є дослідження процесів міжнародної та закордонної реєстрації «винаходів-втікачів». Природою цього явища є невиконання частини першої ст. 37 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі». Виявлення таких патентів у патентних базах даних інших країн досить просте. Процес «втечі» таких винаходів досить відчутний і складає 10–15% від загальної річної кількості зареєстрованих винаходів та корисних моделей в Україні. Аналіз цих процесів, крім виявлення негативних фактів втрати національного «інтелектуального капіталу», дозволить виявити

галузі, які втрачають більше від поточної ситуації. А аналіз інноваційної політики країн, куди «тікають» такі винаходи через більш привабливі умови впровадження інновацій, дозволить вдосконалити національну інноваційну політику, що сприятиме створенню умов у відповідних галузях економіки для реалізації інноваційних рішень на українському ринку.

Предметні дослідження і аналіз процесів реєстраційної діяльності окремого підприємства (аналіз «патентного портфеля») дає багаті можливості визначення його політики щодо розробки нової продукції (інтенсивність фінансування розробок та впровадження нових продуктів та технологій, техніко-технологічні напрями розвитку підприємства, оцінка пріоритетності цих напрямів тощо). Такі дослідження корисно проводити, як самим підприємствам, з метою вдосконалення маркетингової політики так і потенційним інвесторам або партнерам по трансферу технологій, з метою всебічного вивчення такого підприємства.

Таким чином, дослідження ОІВ необхідні на всіх етапах життєвого циклу ОІВ від народження ідеї та набуття прав до менеджменту та комерціалізації (постійний моніторинг появи аналогічних і більш актуальних ОІВ, нових винахідників та заявників) з ретельно складеними звітами про патентні дослідження та патентними формулярами на промислову продукцію та технології.

*Гаєріков Л.Г., помічник директора,
Інститут електрозварювання
імені Є.О.Патона НАН України, м. Київ*

ТРАНСФЕР ТЕХНОЛОГІЙ В АСПЕКТІ ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ ЕКСПОРТНОГО КОНТРОЛЮ

Метою доповіді є ознайомлення учасників конференції з основами законодавства в сфері експортного контролю.

Тема є актуальною для науковців, які беруть участь у міжнародному науково-технічному співробітництві та здійснюють чи планують здійснювати трансфер технологій в рамках цього співробітництва.

У доповіді розглядається основа системи Державного експортного контролю, як комплексу заходів з контролю за *міжнародними передачами товарів*, їх використанням юридичною чи фізичною особою, роль і місце у цьому процесі спеціально уповноваженого органу виконавчої влади з питань державного експортного контролю.

Доводиться інформація стосовно міжнародних договорів та конвенцій, багатосторонніх міжнародних режимів експортного контролю учасницею яких є Україна. Розглядаються міжнародні режими експортного контролю за звичайним озброєнням та товарами подвійного використання для їх виробництва, а також за товарами подвійного використання, що можуть бути використані у створенні зброї масового знищення та засобів її доставки.

Аналізується багаторівнева законодавча база експортного контролю України, основу якою складають Конституція України, закони України та міжнародні договори, ратифіковані Верховною Радою України, Укази Президента України, що стосуються галузі експортного контролю та військово-технічного співробітництва, постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України, відомчі документи органів виконавчої влади, задіяних в системі експортного контролю України.

Основні нормативні документи, які мають знати та керуватися ними при здійсненні міжнародного науково-технічного співробітництва:

- Закон України “Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання” від 20.02.2003 р. №549-IV.

Цей Закон регулює діяльність, пов'язану з державним контролем за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання, з метою забезпечення захисту національних інтересів України, дотримання нею міжнародних зобов'язань щодо нерозповсюд-

ження зброї масового знищення, засобів її доставки, обмеження передач звичайних видів озброєння, а також здійснення заходів щодо недопущення використання зазначених товарів у терористичних та інших протиправних цілях.

У Законі наведено визначення термінів: “товари військового призначення”, “товари подвійного використання”, “суб’єкт здійснення міжнародних передач товарів”; “ідентифікація товарів”; мета проведення усіх процедур у галузі державного експортного контролю (отримання дозволів, висновків, посвідчення про реєстрацію, повноважень); ціль та мета проведення експертизи у галузі державного експортного контролю; відповідальність суб’єктів за порушення законодавства у галузі державного експортного контролю.

- Постанова Кабінету Міністрів України „Про затвердження Положення про порядок здійснення державного контролю за міжнародними передачами товарів військового призначення” від 20.11.2003 р. №1807.

Постановою встановлюється порядок проведення основної експертизи товарів військового призначення; затверджується список товарів військового призначення, міжнародні передачі яких підлягають державному експортному контролю; вводиться поняття “товарів військового призначення, які допущені для цивільного використання”, а також встановлюється порядок здійснення державного контролю за їх міжнародними передачами”.

- Постанова Кабінету Міністрів України „Про затвердження Положення про порядок здійснення державного контролю за міжнародними передачами товарів подвійного використання” від 28.01.2004 р. №86.

Постановою встановлюється порядок проведення основної експертизи товарів подвійного використання; затверджуються списки товарів подвійного використання.

- Інші нормативні акти стосуються кримінальної та адміністративної відповідальності учасників за порушення законодавства у сфері експортного контролю.

Розглядається система класифікації товарів, міжнародна передача яких підпадає під дію законодавства в сфері експортного контролю.

А саме:

- товари військового призначення;
- товари подвійного використання;
- товари, щодо яких відповідно до статті 10 Закону України від 20.02.2003 року N549-IV можуть бути застосовані процедури державного експортного контролю;

– товари військового призначення, які у встановленому порядку допущені для цивільного використання;

– товари, міжнародні передачі яких не підлягають державному експортному контролю.

Доводиться інформація щодо порядку здійснення класифікації, ідентифікації товару та як визначаються відповідні критерії ризику.

Наводяться практичні приклади ідентифікації товарів, які, на першій погляд, не повинні підпадати під контроль за міжнародними передачами цих товарів.

Грига В.Ю. кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник,
v.gryga@gmail.com

Рижкова Ю.О. науковий співробітник,
yu.ruzhkova@gmail.com,
ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України»,
м. Київ

РОЛЬ ДЕРЖАВИ У ФІНАНСУВАННІ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА РОЗРОБОК У КРАЇНАХ ЦЕНТРАЛЬНОЇ ТА СХІДНОЇ ЄВРОПИ

Наука є одним з ключових факторів економічного та суспільного розвитку країни у довгостроковому періоді, тому її фінансуванню з боку держави в багатьох країнах приділяється багато уваги. Державне фінансування наукових досліджень розпочало формування з середини 19 століття. В процесі свого розвитку різні чинники та теорії впливали на нього, але і дотепер важливість державного фінансування ДіР є беззаперечною.

У міжнародній практиці розрізняються різні джерела та способи фінансування в залежності від пріоритетності науково-дослідних завдань, поставлених цілей, характеру досліджень. Більшу частину фундаментальних досліджень і розробок фінансує держава через вищі навчальні заклади (університети) і державні наукові установи, наукові фонди тощо, в той час як для приватного сектора пріоритетом фінансування є прикладні дослідження та експериментальні розробки, які можуть виконуватися як у державних наукових лабораторіях, так і корпоративних.

З огляду на значимість науки, технологій і інновацій для розвитку економіки, активізуються дії держави щодо фінансування ДіР [1], що, в свою чергу, викликає інтерес дослідників з різних країн та міжнародних інституцій, зокрема – з ОЕСР, Світового банку та Європейської комісії тощо.

В їх роботах проведено аналіз інструментів фінансування ДіР [2], особливостей оцінювання наукової діяльності [3] та моделей управління державною науковою політикою [4].

Також експертами Об'єднаного дослідницького центру Європейської комісії досить ретельно досліджувалися питання впровадження систем фінансування на основі результатів в країнах ЄС, проте для подальшого дослідження було залишено такий аспект як наслідки та результати впровадження таких систем фінансування ДіР на розвиток науки [5].

Відзначимо, що для країн Центральної та Східної Європи реформи системи управління наукою, технологіями та інноваціями, а також вдосконалення їх роботи, є життєво необхідними для трансформації економік з периферійних у центральні та досягнення конвергенції з Європейським союзом [6].

Аналіз основних показників, що характеризують сучасний стан науки, свідчить, що Україна значно відстає як від країн ЄС в цілому, так і від країн ЦСЄ – найближчих сусідів, які мали схожі початкові умови для кардинальних змін у науковій сфері на початку 90-х років. Ще 30 років тому, у 1991 р., за показником наукоємності ВВП, який становив понад 2,4%, у тому числі 1,54% бюджетних витрат на науку, Україна випереджала не тільки країни ЦСЄ, а навіть й провідні європейські країни [7, С. 5]. На сьогодні витрати на ДіР впали порівняно з 1991 року в 5,5 разів, в той час як в багатьох інших країнах пострадянської системи проведені реформи суттєво підвищили якість наукових досліджень та рівень витрат на ДіР. За рівнем наукоємності Україна вже поступається Румунії (0,43% проти 0,48% у 2019 році).

У 2019 році найбільшим джерелом фінансування витрат на ДіР в Україні, як і в Сербії, є державний сектор. Натомість у розвинених країнах найбільша частка витрат на ДіР належить підприємницькому сектору (50–60%), а на державний припадає близько 30%. За показниками людських ресурсів Україна, незважаючи на найбільшу частку дослідників у державному секторі (50,3%), має один з найнижчих показників кількості дослідників на 1000 зайнятих 3,1 проти в середньому 7,0 в країнах ЦСЄ.

Вже багато років уряд України відстоює позицію, що фінансування науки є тягарем для бюджету, а ефективність цих витрат є низькою. Поряд з цим, у деяких розвинених країнах світу обсяги державного фінансування ДіР є досить значними і перевищують 400 Євро на душу населення (рис. 1), у країнах ЄС27 з державних бюджетів на ДіР в середньому виділяється близько 200 Євро на особу, тоді як в Україні менше 10 Євро.

В країнах Центральної та Східної Європи відповідні показники значно нижче, але тим не менш суттєво вищі, ніж в Україні. Серед країн ЦСЄ лідером є Чехія – 131 Євро на душу населення, а найгірший показник має Болгарія (19,5 Євро). Разом з тим, впродовж 2010–2019 рр. у більшості країн ЄС, в т.ч. деяких країнах Центральної та Східної Європи, має місце позитивна динаміка обсягів асигнувань на ДіР в розрахунку на душу населення. Зокрема, найбільше зростання мало місце у таких країнах, як Латвія ($\approx 2,5$ рази). В Естонії та Польщі воно склало $\approx 1,5$ рази, Чехії $\approx 1,4$ рази, Болгарії, Хорватії та Литві $\approx 1,3$ рази тощо. Навіть у Румунії,

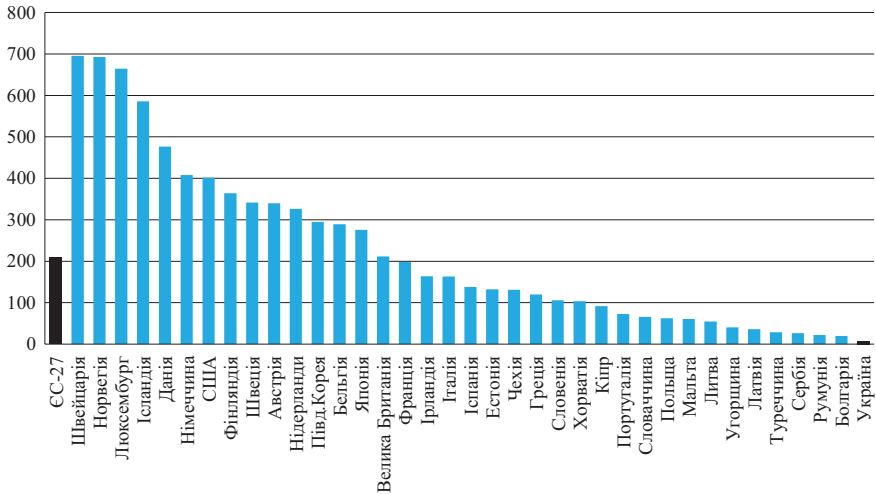

Рис. 1. Бюджетні асигнування на ДіР, євро на душу населення

Джерело: побудовано авторами за даними Євростату (URL: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=gba_fundmod&lang=en (дата звернення: 15.04.2021)).

яка за наукоємністю знаходиться майже на рівні з Україною, відбулося зростання бюджетних асигнувань на ДіР на душу населення майже на 15%, які у 2019 році сягнули 22 Євро. Тоді як в Україні позитивних змін у порівнянні 2019 та 2010 років не спостерігалось.

Відзначимо, що Болгарія, хоча й має найгірший серед країн ЄС рівень бюджетних асигнувань на ДіР, переважає Україну у понад 2,5 рази, при цьому має у 1,5 рази більше дослідників на 1000 зайнятих (4,8 проти 3,1).

У відносних показниках частка асигнувань на ДіР в країнах Центральної та Східної Європи становить близько 0,6% загальних витрат, тоді як в середньому по ЄС27 – 1,4% (рис.2). В Україні в 2019 році відповідна частка асигнувань на ДіР у держбюджеті становила близько 0,8%. У зведеному бюджеті відповідне значення є дещо нижчим, адже ДіР з місцевих бюджетів майже не фінансуються. Фактично, за цим показником рівень України відповідає країнам ЦСЄ, однак з урахуванням різниці у валютних курсах та купівельної спроможності Україна все одно відстає від тих країн. Адже, якщо купівельна спроможність має важливе значення щодо витрати на зарплату дослідників, то значна частина витрат на ДіР не залежать від рівня цін всередині країни, зокрема – мова йде про витрати на сучасне наукове обладнання, яке є імпортним, витрати на відрядження та участь у міжнародних конференціях тощо.

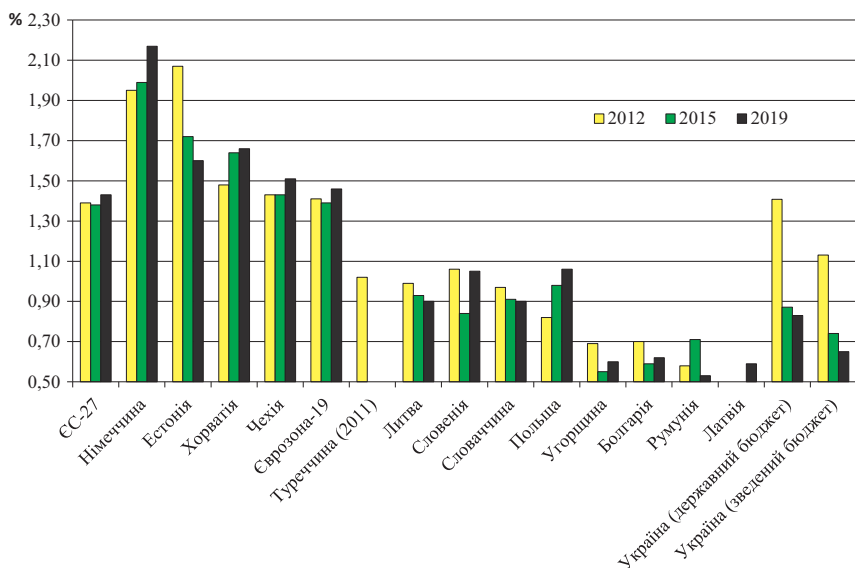

Рис. 2. Динаміка питомої ваги асигнувань на ДіР у витратах бюджетів

Примітка: розраховано з урахуванням питомої ваги державного бюджету в зведеному. Обсяг асигнувань на ДіР в місцевих бюджетах можна проігнорувати, адже він в середньому не перевищує 2% обсягів витрат на ДіР в Україні.

Джерело: побудовано авторами за даними Євростату (URL: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=gba_nabste&lang=en (дата звернення: 14.04.2021)); Держстату України (URL: <http://ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 14.04.2021)); порталу Мінфін <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/cons/>. (дата звернення: 14.04.2021))

Серед країн ЦСЄ найкращою є ситуація в Чехії, Хорватії та Естонії, де на підтримку науки виділяється понад 1,5% витрат бюджету. В Чехії та Хорватії має місце позитивна динаміка цього показника, тоді як в Україні навпаки. Якщо у 2012 році його рівень відставав від середнього по ЄС рівня в межах 25%, то вже у 2019 році різниця становила понад 50%. Порівнюючи з країнами ЦСЄ, Україна поступається Польщі, Чехії, Хорватії, Словаччині та Словенії. Натомість, дещо переважає Румунію, Болгарію та Угорщину.

Підсумовуючи відзначимо, що держава відіграє ключову роль у фінансуванні ДіР. Бюджетні асигнування на науку в європейських країнах в середньому становлять 1,4⁰% витрат державного бюджету, що дозволяє виділяти на ДіР близько 200 Євро на 1 жителя на рік. В країнах ЦСЄ ці

показники є значно меншими: від 20 Євро в Болгарії до 131 Євро в Чехії. В Україні з державного бюджету виділялось на науки менше 8 Євро на 1 жителя. При цьому має місце негативна динаміка цього показника, що призводить до зростання розриву з середнім рівнем по ЄС: якщо у 2012 році його рівень становив близько 25%, то вже у 2019 році – понад 50%. Тоді як в більшості країн ЦСЄ уряди збільшують фінансування ДіР щонайменше у розрахунку на душу населення.

Враховуючи це, уряду України вкрай необхідно вживати більш активних дій щодо реформування наукової системи, особливо щодо стимулювання/створення умов для розвитку наукових досліджень у підприємницькому секторі. В іншому випадку ситуація буде тільки погіршуватися, країна втрачатиме і ту частину наукового потенціалу, яка ще залишилась після 30 років відсутності належної уваги до розвитку науки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Богачева О. В., Смородинов О. В. Актуальные вопросы организации государственного финансирования НИОКР в странах ОЭСР. *Финансовый журнал*. 2019. № 2. С. 37–50. <https://doi.org/10.31107/2075-1990-2019-2-37-50>
2. Larrue Ph., Guellec D., Sgard F. New trends in public research funding. *OECD Science, technology and innovation outlook 2018 «Adapting to Technological and Societal Disruption»*. 2018. URL: https://read.oecd-ilibrary.org/science-and-technology/oecd-science-technology-and-innovation-outlook-2018/new-trends-in-public-research-funding_sti_in_outlook-2018-13-en#page1 (дата звернення: 11.04.2021)
3. Correa, Paulo. Public Expenditure Reviews in Science, Technology, and Innovation: A Guidance Note. 2014. URL: <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/21064/930760WP0Box380itu-re0Reviews0in0STI.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 12.04.2021)
4. Paunov C., Borowiecki M. The governance of public research policy across OECD countries. *OECD Science, technology and innovation outlook 2018 «Adapting to Technological and Societal Disruption»*. 2018. URL: https://www.oecd-ilibrary.org/sites/sti_in_outlook-2018-14-en/index.html?itemId=/content/component/sti_in_outlook-2018-14-en (дата звернення: 12.04.2021)
5. Jonkers, K., Zacharewicz, T. Research Performance Based Funding Systems: a Comparative Assessment. 2016. <http://doi.org/10.2791/659483>

-
-
6. Radosevic S., Lepori B. Public research funding systems in central and eastern Europe: between excellence and relevance: introduction to special section. *Science and Public Policy*, 2009. Volume 36, Issue 9, P. 659–666. <http://doi.org/10.3152/030234209x475236>
 7. Маліцький Б.А. Аналіз розвитку науки України в контексті змін державної наукової політики. *Наука та наукознавство*. 2016, № 3. С. 3–17. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/132278/01-Malitsky.pdf?sequence=1> (дата звернення: 20.05.2021)

Гришанова Г.А.,

*Український інститут науково-технічної експертизи та інформації, м. Київ
annagrishanovadrobakha@gmail.com*

ПОВНОВАЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ОРГАНУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В СФЕРІ ЗАХИСТУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Недосконала та інертна на зміни система державного управління сферою правової охорони інтелектуальної власності призвела до відсутності істотного прогресу в адаптації нормативно-правової бази до сучасних економічних та політичних умов.

Система організації державного управління сферою інтелектуальної власності мала складну трирівневу структуру, ланки якої не могли погоджувати роботу між собою та заважали процесу її реформування:

Мінекономрозвитку, як головний орган у системі центральних органів виконавчої влади, забезпечував формування та реалізацію державної політики у сфері інтелектуальної власності.

Державна служба інтелектуальної власності (далі – ДСІВ) узгоджувала плани реалізації державної політики у сфері інтелектуальної власності з Мінекономрозвитку. Повноваження ДСІВ на даний момент виконує Державне підприємство “Український інститут інтелектуальної власності” (далі – УкрПатент).

Державні заклади (підприємства, установи, організації), віднесені до сфери управління Мінекономрозвитку (державні підприємства “Український інститут інтелектуальної власності”, “Інтелзахист”, державна організація “Українське агентство з авторських та суміжних прав”), дублювали обов’язки ДСІВ та один одного.

Державне підприємство “Український інститут інтелектуальної власності” був створений як державний заклад експертизи, який проводив експертизу заявок на об’єкти промислової власності (винаходи, корисні моделі, промислові зразки, знаки для товарів і послуг, топографії інтегральних мікросхем, зазначення походження товарів тощо) на відповідність умовам надання правової охорони.

Державна організація “Українське агентство з авторських та суміжних прав” була створена для забезпечення здійснення державної реєстрації авторського права і договорів, які стосуються права автора на твір. На даний час зазначені функції виконує ДСІВ, УкрПатент.

Державне підприємство “Інтелзахист” було створене з метою організації і забезпечення ведення Єдиного реєстру одержувачів контрольних марок для маркування примірників аудіовізуальних творів та фонограм, забезпечення процесу видачі контрольних марок для маркування примірників аудіовізуальних творів та фонограм, запровадження заходів з легалізації комп’ютерних програм і правомірного їх використання, ведення реєстру виробників та розповсюджувачів програмного забезпечення. На даний час зазначені функції виконує ДСІВ, а також організації ДП “Системи телекомунікаційного зв’язку” та перераховані вище державні підприємства.

На допомозі у реформуванні системи правової охорони ІВ в Україні має стати Концепція реформування державної системи правової охорони ІВ.

Метою Концепції реформування державної системи правової охорони ІВ в Україні є створення оптимальної, якісної та ефективної державної системи правової охорони інтелектуальної власності, здатної сформувати, реалізувати прозору публічну модель подолання існуючих викликів та ризиків і запропонувати дієві інструменти сфери інтелектуальної власності як стимули для розвитку споріднених економічних та суспільних чинників.

Реалізувати Концепцію передбачалось протягом 2016 – першого кварталу 2017 року. Розпорядження про реалізацію Концепції є чинним, проте вона повністю не реалізована.

Основними напрямками реалізації Концепції були:

- запровадження прозорої дворівневої структури державної системи правової охорони інтелектуальної власності, за якої Мінекономрозвитку забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері інтелектуальної власності, а національний орган інтелектуальної власності виконує окремі публічні функції (владні повноваження) з реалізації державної політики у зазначеній сфері;

- реорганізація системи колективного управління майновими авторськими та суміжними правами;

- удосконалення національного законодавства та його гармонізація до законодавства ЄС.

Запровадження прозорої дворівневої структури державної системи правової охорони інтелектуальної власності мало здійснюватись шляхом:

- ліквідації ДСІВ;

- створення національного органу інтелектуальної власності, який є державною організацією, що утворюється на базі державного підприємства “Український інститут інтелектуальної власності”, належить до

сфери управління Мінекономрозвитку та провадить некомерційну господарську діяльність;

- фінансування діяльності зазначеного національного органу мало здійснюватись за рахунок зборів та інших надходжень за дії, пов'язані з охороною прав на об'єкти інтелектуальної власності, а також оплати послуг, що надаються відповідно до законодавства. Зазначу, що він здійснює свої повноваження від 13 жовтня 2020 року;

- удосконалення законодавства щодо механізму та порядку зарахування зборів за дії, пов'язані з охороною прав на об'єкти інтелектуальної власності, з урахуванням положень міжнародних договорів України;

- ліквідації державного підприємства “Інтелзахист”. Зазначу, що воно й досі не ліквідоване;

- трансформації державної організації “Українське агентство з авторських та суміжних прав” у недержавну організацію колективного управління. Зазначу, що підприємство знаходиться у стадії, на якій до нього застосовані процедури ліквідації. Проте продовжує функціонувати, в тому числі збирати роялті. Але на цьому його повноваження не закінчуються;

14.10.2020 набрав чинності Закон України “Про внесення змін до деяких законів України щодо створення національного органу інтелектуальної власності” від 16.06.2020 № 703-IX (далі – Закон про НОІВ), яким визначено повноваження Національного органу інтелектуальної власності. Бажано, щоб він обмежив повноваження державних закладів правової охорони інтелектуальної власності до мінімуму. Для цього треба чітко прописати функції кожного закладу.

Кабінет Міністрів України розпорядженням від 13.10.2020 № 1267-р “Про Національний орган інтелектуальної власності” визначив, що державне підприємство “Український інститут інтелектуальної власності” (Укрпатент) виконує функції Національного органу інтелектуальної власності.

З 15.10.2020 відповідно до Закону про НОІВ Укрпатент здійснює наступні повноваження, що знову ж таки перебільшують навантаження на його співробітників:

- приймання заявок, проведення їх експертизи, прийняття рішень щодо них (промислова власність);

- приймання і розгляд заявок на державну реєстрацію прав автора на твори науки, літератури і мистецтва, а також на реєстрацію договорів, що стосуються прав авторів на твори, здійснення їх реєстрації;

- здійснення державної реєстрації промислових зразків та видача свідоцтв;

-
-
- здійснення державної реєстрації географічних зазначень;
 - здійснення державної реєстрації винаходів і корисних моделей, видача патентів на винаходи і корисні моделі;
 - здійснення державної реєстрації торговельних марок, видача свідоцтв на торговельні марки;
 - здійснення державної реєстрації компонувань, видача свідоцтв на компонування;
 - видача свідоцтв про реєстрацію авторського права на твір;
 - визнання прав на промисловий зразок недійсними повністю або частково;
 - визнання недійсними прав на винаходи і корисні моделі;
 - опублікування офіційних відомостей про промислові зразки, торговельні марки, компонування, географічні зазначення, винаходи і корисні моделі у бюлетені;
 - ведення державних реєстрів;
 - надання витягів та виписок;
 - ведення Баз даних заявок на торговельні марки;
 - здійснення публікацій в офіційному бюлетені з питань охорони авторського права і суміжних прав; здійснення підготовки, атестації та реєстрації представників у справах інтелектуальної власності (патентних повірених);
 - ведення Державного реєстру представників у справах інтелектуальної власності (патентних повірених);
 - інформування та надання роз'яснень щодо реалізації державної політики у сфері охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності;
 - здійснення функції “Національного відомства” та “Відомства”, передбачених Гаазьким і Женевським актами до Гаазької угоди про міжнародну реєстрацію промислових зразків;
 - здійснення функції “Національного відомства”, передбачені Мадридською угодою про міжнародну реєстрацію знаків та Протоколом до Мадридської угоди про міжнародну реєстрацію знаків;
 - здійснення функції “відомства, що отримує”, “Міжнародного пошукового органу” та “Органу міжнародної попередньої експертизи” відповідно до Договору про патентну кооперацію.

Зазначу, що система правового захисту інтелектуальної власності має передбачати можливість удосконалення національного законодавства та його гармонізацію із законодавством ЄС, а також прискорити взаємодію України з міжнародними закладами у сфері правової охорони інтелектуальної власності для того щоб об'єднати зусилля і прискорити реформу-

вання правової охорони інтелектуальної власності. Це має здійснюватися шляхом:

- виконання плану імплементації Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони;

- забезпечення створення умов, необхідних для функціонування режиму зони вільної торгівлі;

- внесення змін до законодавства щодо:

- правової охорони об'єктів авторського права та суміжних прав, винаходів, корисних моделей, промислових зразків, комерційних позначень (торговельних марок, географічних зазначень, фірмових найменувань) з урахуванням досвіду держав ЄС;

- порядку розподілу прав на об'єкти інтелектуальної власності, створені у зв'язку з виконанням трудового договору, договору за замовленням, за рахунок коштів державного бюджету;

- захисту прав інтелектуальної власності, в тому числі щодо захисту авторського права та суміжних прав в Інтернеті;

- відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності (зміни до Кримінального кодексу України та Кодексу України про адміністративні правопорушення).

Очікувані результати реформування системи правової охорони інтелектуальної власності забезпечать:

- реалізацію Концепції;

- створення прозорої та ефективної структури державного управління сферою інтелектуальної власності;

- поліпшення якості та підвищення ефективності роботи органів управління державної системи правової охорони інтелектуальної власності;

- спрощення та забезпечення прозорості процедур набуття та розпорядження правами інтелектуальної власності;

- підвищення якості охоронних документів у сфері інтелектуальної власності;

- забезпечення впровадження ефективного механізму захисту прав інтелектуальної власності;

- створення умов для розбудови національної інноваційної системи.

Дейніченко О.В.,

*Запорізький державний медичний університет, м. Запоріжжя
ag010309@gmail.com*

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Основною метою професійної освіти є підготовка кваліфікованого фахівця, здатного до ефективної професійної роботи за фахом, а також формування і розвиток якостей особистості, необхідних їй і суспільству для соціально значимої діяльності.

Якість освіти визначаються результативністю освітньої діяльності університету, кафедри, кожного педагога і студента. Сьогодні педагогічна наука перебуває на новому рівні свого розвитку, що вимагає осмислення закономірностей педагогічного процесу в умовах розвитку новітніх систем взаємодії педагога зі студентом [1, С. 95]. Прикладом таких ефективних педагогічних технологій є використання в навчальному процесі дистанційної моделі навчання. Дистанційне навчання ґрунтується на принципі самостійного навчання і виражається в цілеспрямованому процесі інтерактивної взаємодії викладачів і студентів за допомогою інформаційних і телекомунікаційних технологій, які забезпечують учнів необхідним обсягом досліджуваного матеріалу. Сучасне дистанційне навчання базується на двосторонньому зв'язку між педагогом і студентом в самих різних формах обміну інформацією – текстові повідомлення, відеолекції, аудіолекції, онлайн-конференції, вебінари. Головний принцип дистанційної освіти – створення умов максимально широкого доступу студентів до засобів освіти і професійної підготовки без залежності від часу і місця навчання [7, С. 21–25]. Дистанційна модель навчання, як засіб безконтактної інформаційної взаємодії, дозволяє збільшувати швидкість і якість засвоєння навчального матеріалу.

Аналізуючи погляди західних фахівців, в методиці дистанційної освіти можна виділити наступні позитивні і негативні сторони даного методу освітнього процесу:

Дистанційні освітні технології в професійній освіті мають на увазі впровадження нових методів організації професійної освіти у вищих навчальних закладах. Використання таких технологій в навчальному процесі дозволяє підвищити якість і ефективність підготовки фахівців,

Дистанційне навчання	
Плюси дистанційної освіти	Мінуси дистанційної освіти
– свобода і гнучкість навчання (студент самостійно розраховує час і тривалість своїх занять);	– жорстка самодисципліна, результат навчання безпосередньо залежить від самостійності, здібностей студента;
– доступність навчання;	– постійний доступ до джерел отримання освітніх матеріалів (електронних підручників, відеоматеріалів і т. д.);
– навчання дисциплін в індивідуальному темпі (встановлюється самим студентом залежно від його особистих обставин і бажань);	– відсутність практичних занять, необхідних для закріплення теорії і більш якісного засвоєння знань.
– соціальна рівноправність;	
– швидкість спілкування – ефективне здійснення зворотнього зв'язку між викладачем і студентом;	
– технологічність освітнього процесу;	
– творчість – сприятливі умови для творчого самовираження студента в процесі засвоєння знань.	

дає можливість здійснювати диференційований підхід до навчання студентів з урахуванням їх індивідуальних особливостей [6, С. 234–253].

Дистанційна освіта дозволяє здійснювати взаємодію між викладачем і учнем в діалоговому режимі. Така взаємодія полегшує процес обміну інформацією. Поєднання традиційних методів і засобів навчання з дистанційною системою освіти сприяє підвищенню успішності студентів, стимулює розвиток самостійної роботи, розширює стандартні методи навчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Open and distance learning. Trends, policy and strategy considerations. Division of Higher Education. – Paris: UNESCO, 2002. – 95 p.
2. Сайт Асоціації дистанційного навчання США/United States Distance Learning Association [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.usdla.org>. - Назва з екрану.
3. Сайт Ресурсної мережі дистанційного навчання/Distance Learning Resource Network [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.dlrn.org>. – Назва з екрану.
4. Barker, B. O., Frisbie, A. G., & Patrick, K. R. (1989). Broadening the definition of distance education in light of the new telecommunications

technologies. *The American Journal of Distance Education*, #3(1), pp. 20–29.

5. Barr, R.B., & Tagg, J. (1995). From teaching to learning: A new paradigm for undergraduate education. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://ilte.ius.edu/pdf/BarrTagg.pdf> – Назва з екрану.
6. Boyd, G. (1993). A theory of distance education for the cyberspace era. In D.Keegan (Ed.), *Theoretical principles of distance education*, London: Routledge, pp. 234–253.
7. Delling, R.M. (1987): Towards a theory of distance education. *ICDE Bulletin* 13, pp. 21–25.

Дмитришин В.С., канд. юрид. наук,
доцент, с.н.с. ДНУ «Науково-практичний
центр профілактичної та клінічної медицини» ДУС
v.dnitrishin@i.ua

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРИМУСОВОГО ЛІЦЕНЗУВАННЯ ОБ'ЄКТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

В умовах нових викликів, які наразі постають перед світовою системою охорони здоров'я, новими масовими епідемічними захворюваннями, суттєвою нерівномірністю доходів населення у різних країнах, і, відповідно, дискримінаційними умовами доступу до необхідних ефективних і сучасних медичних препаратів, дуже гостро постало питання щодо доцільності діяльності в повному обсязі деяких елементів системи захисту прав інтелектуальної власності. На думку фахівців, наразі, мова йде про нову парадигму права інтелектуальної власності – гармонізацію базових прав людини і прав інтелектуальної власності. Останнім часом ця філософія стала основою реформування законодавства інтелектуальної власності в сфері медицини і фармації [1].

Маючи на меті захист прав людини на життя і здоров'я та у зв'язку з чисельними випадками його обмеження патентною монополією, сучасною міжнародно-правовою доктриною права інтелектуальної власності передбачено механізм видачі державою примусової ліцензії на винаходи в сфері охорони здоров'я з метою їхнього некомерційного використання. Особливої актуальності це набуло у зв'язку з пандемічним поширенням деяких інфекційних захворювань, зокрема вірусу COVID-19.

Україна є учасницею низки міжнародних договорів, які передбачають можливості обмеження прав власників патентів. Так, статтею 31 Угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (ТРИПС) передбачено право використовувати патент без дозволу патентовласника урядом країни-члена угоди чи третьою особою з дозволу уряду у разі надзвичайної ситуації в країні чи за інших обставин крайньої необхідності. З метою реалізації зазначених положень було прийнято Дохійську декларацію про Угоду ТРИПС та громадське здоров'я. Надалі в рамках забезпечення реалізації положень Дохійської декларації про Угоду ТРИПС та охорону здоров'я на практиці 6 грудня 2005 р. Генеральною радою Світової організації торгівлі було схвалено рішення щодо прийняття Протоколу про внесення змін до Угоди ТРИПС, який наразі вже ратифіковано Україною.

Стаття 219 Угоди про асоціацію між Україною і ЄС визначає, що сторони визнають важливість Дохійської декларації та під час тлумачення та здійснення прав і зобов'язань, згідно з главою 9 «Інтелектуальна власність», сторони забезпечують відповідність Дохійській декларації. Сторони Угоди про асоціацію також сприяють впровадженню та дотримуються Рішення Генеральної ради СОТ від 30 серпня 2003 р. до пункту 6 Дохійської декларації.

Директива 2001/83/ЄС «Про звід законів Співтовариства щодо лікарських засобів для людини» та Регламент (ЄС) № 816/2006 «Про примусове ліцензування патентів, що стосуються виробництва лікарських засобів, для експорту до країн з проблемами в сфері охорони здоров'я» передбачає, що головна мета будь-яких правил, які регулюють виробництво, розподіл та використання лікарських засобів, є захист здоров'я населення (ст. 1(2) Директиви 2001/83/ЄС), а механізмом забезпечення здоров'я населення є видача примусової ліцензії для виробництва та експорту лікарських засобів до країн із відповідними економічними показниками та проблемами в сфері забезпечення здоров'я.

Чинне законодавство України також передбачає певні механізми адекватного реагування держави на загрози національним інтересам та здоров'ю нації. Так, частина 3 статті 30 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» встановлює, що, з дотриманням певних умов та за певних обставин, з метою забезпечення здоров'я населення, оборони держави, екологічної безпеки та інших інтересів суспільства Кабінет Міністрів України може дозволити використання запатентованого винаходу визначеній ним особі без згоди володільця патенту. При тому, такий дозвіл буде діяти лише на час існування обставини, через які його видано, а володільцю патенту буде сплачуватися адекватна компенсація відповідно до економічної цінності винаходу [2].

Стаття 9. Закону України «Про лікарські засоби» конкретизує випадки примусового ліцензування стосовно медичної сфери та встановлює, що при реєстрації лікарського засобу Уряд може дозволити використання запатентованого винаходу, що стосується лікарського засобу, визначеній ним особі без згоди власника патенту, проте, лише з метою забезпечення здоров'я населення [3].

Конкретні механізми реалізації примусового ліцензування закріплено в Постановах Уряду України. Насамперед, це Постанова, якою затверджений загальний Порядок надання Кабінетом Міністрів України дозволу на використання запатентованого винаходу (корисної моделі) [4]. З метою забезпечення охорони здоров'я населення, екологічної безпеки

та задоволення інших інтересів суспільства, Уряд за певною процедурою розглядає клопотання про надання Кабінетом Міністрів України дозволу на використання запатентованого винаходу без згоди власника відповідного патенту (свідоцтва), але з виплатою йому компенсації. Цей загальний порядок не застосовується до патентів на лікарські препарати.

Процедурно це виглядає так. Заінтересована у отриманні ліцензії особа звертається до центрального органу виконавчої влади, до компетенції якого належить вирішення питань використання об'єкта, з обґрунтованим клопотанням про надання Кабінетом Міністрів України дозволу, в якому зазначаються найменування об'єкта, номер відповідного патенту (свідоцтва), відомості про його власника, його адреса (або місцезнаходження), а також подається інформація про безпідставну відмову цього власника у видачі ліцензії на використання об'єкта. Документально має бути обґрунтовано необхідність використання об'єкта в інтересах суспільства, техніко-економічне обґрунтування доцільності, можливості та умови використання об'єкта, розміру компенсації власникові відповідного патенту (свідоцтва).

Компетентний орган розглядає клопотання, приймає рішення щодо доцільності надання дозволу та, у разі прийняття позитивного рішення, надсилає клопотання Мінекономіки. Мінекономіки розглядає одержані матеріали, перевіряє чинність від•усове ліцензування, якісного та кількісного обґрунтування можливості такого ліцензування із забезпеченням балансу інтересів суспільства та інтересів правовласників, умов таких ліцензій, конкретних правових та адміністративних механізмів реалізації таких процесів.

Компетентний орган розглядає клопотання, приймає рішення щодо доцільності надання дозволу та, у разі прийняття позитивного рішення, надсилає клопотання Мінекономіки. Мінекономіки розглядає одержані матеріали, перевіряє чинність відповідного патенту (свідоцтва), відповідність відомостей про його власника даним реєстрації і готує свої пропозиції про надання або відмову у наданні дозволу на використання зазначеного у клопотанні об'єкта та подає їх до Кабінету Міністрів України. Уряд розглядає пропозиції Мінекономіки, приймає рішення про надання або відмову у наданні дозволу та про прийняте рішення Мінекономіки інформує всі заінтересовані сторони.

Наступний Порядок, затверджений Урядом, визначає, власне, процедуру надання Кабінетом Міністрів України дозволу на використання запатентованого винаходу (корисної моделі), що стосується лікарського засобу, без згоди власника патенту та з виплатою йому компенсації. Цей

порядок був прийнятий безпосередньо з метою забезпечення охорони здоров'я населення, у тому числі протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу та іншим соціально небезпечним хворобам [5].

Для видання такого дозволу необхідно існування одночасно таких обставин: власник патенту не може задовольнити потребу у відповідному лікарському засобі своїми силами та потужностями та безпідставно відмовив особі, яка бажає і може виробляти цей препарат, у видачі ліцензії на використання винаходу (корисної моделі).

При цьому мають бути дотримані умови:

– обсяг і тривалість використання запатентованого винаходу (корисної моделі) визначаються з урахуванням мети наданого дозволу;

– примусова ліцензія є невиключною, тобто дозвіл на використання запатентованого об'єкту не позбавляє власника патенту права надавати дозволи на використання запатентованого винаходу (корисної моделі) іншим особам;

– ліцензіат не має права передати дозвіл використання запатентованого винаходу (корисної моделі) третім особам, крім випадку, коли воно передається разом з тією частиною підприємства, в якій здійснюється це використання;

– використання запатентованого винаходу (корисної моделі) дозволяється виключно для задоволення потреб внутрішнього ринку лікарських засобів;

– власнику патенту сплачується компенсація відповідно до економічної цінності винаходу (корисної моделі) за рахунок коштів ліцензіата.

Необхідно зазначити, що в Положенні передбачений чіткий алгоритм визначення компенсації за примусову ліцензію. Уряд встановлює розмір компенсації, враховуючи доступність лікарських засобів для населення за максимально низькою ціною. Розмір компенсації не повинен перевищувати максимального розміру компенсації, який обраховується з використанням методу розрахунку роялті за багаторівневою шкалою (Tiered Royalty Method), передбаченого у Настановах щодо винагороди за примусове використання патенту на медичні технології Всесвітньої організації охорони здоров'я, за такою формулою: $(ВЛЗ \times 0,04 \times (ВЛЗ : ВЛЗУ)) \times (ДУ : Д) = МРК$, де ВЛЗ – вартість одиниці оригінального лікарського засобу на ринку країни походження; ВЛЗУ – вартість одиниці оригінального лікарського засобу в Україні (найменша з таких цін); ДУ – дохід України на душу населення за даними МВФ; Д – дохід країни походження оригінального лікарського засобу на душу населення за даними МВФ; МРК – максимальний розмір компенсації.

Як зазначалось, в цій процедурі права власника патенту також захищаються тим, що Кабінетом Міністрів України примусова ліцензія анулюється до закінчення строку її дії за пропозицією МОЗ у разі припинення існування обставин, що були підставою для надання дозволу; невиконання (недобросовісного виконання) суб'єктом господарювання, якому було надано дозвіл, умов його надання; припинення юридичної особи (злиття, приєднання, поділу, перетворення або ліквідації); встановлення факту надання у документах, що стали підставою для надання ліцензії, недостовірної інформації.

Також необхідно зазначити, що гарантією дотримання прав власника охоронного документу є той факт, що рішення Кабінету Міністрів України про надання дозволу на використання винаходу (корисної моделі), строк і умови його надання, відміну дозволу на використання, розмір та порядок виплати винагороди володільцю патенту можуть бути оскаржені в судовому порядку.

Проте, незважаючи на зазначені нормативно-правові акти, в Україні на достатньому науковому рівні не здійснювалось наукових досліджень щодо випадків, коли може застосовуватися примусове ліцензування, якісного та кількісного обґрунтування можливості такого ліцензування із забезпеченням балансу інтересів суспільства та інтересів правовласників, умов таких ліцензій, конкретних правових та адміністративних механізмів реалізації таких процесів.

Враховуючи зазначене, з метою захисту прав людини на життя і здоров'я та у зв'язку з чисельними випадками його обмеження патентною монополією сучасною міжнародно-правовою доктриною права інтелектуальної власності, питання наукового обґрунтування механізму видачі державою примусової ліцензії на винаходи в сфері охорони здоров'я з метою їхнього некомерційного використання є актуальним, важливим та потребують подальшого наукового опрацювання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кашенцева О. Примусове ліцензування як інструмент розширення доступу до лікарських засобів / О. Кашенцева // Фармацевт Практик. – 2016. – №12.
2. Закон України Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 7. – Ст. 32
3. Закон України від 4 квітня 1996 р. № 123/96-ВР «Про лікарські засоби» // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 22. – Ст. 86.

-
-
4. Постанова Кабінету Міністрів України 14 січня 2004 р. № 8 «Про затвердження Порядку надання Кабінетом Міністрів України дозволу на використання запатентованого винаходу (корисної моделі) чи зареєстрованого компонування напівпровідникових виробів», стаття 38, код акта 27416/2004 //Офіційний вісник України. — 2004. — № 2. — Т. 1. — С. 24.
 5. Постанова Кабінету Міністрів України від 4 грудня 2013 р. № 877 «Про затвердження Порядку надання Кабінетом Міністрів України дозволу на використання запатентованого винаходу (корисної моделі), що стосується лікарського засобу», стаття 3577, код акта 70690/2013 // Офіційний вісник України. — 2013. — № 97. — С. 10.

Кваша Т.К., завідувачка відділу

ntatyana@ukr.net;

Паладченко О.Ф., завідувачка сектору

eralada@ukr.net

Молчанова І.В., с.н.с.

molchanova_irina@ukr.net

Український інститут науково-технічної експертизи та інформації, м. Київ

ТРАНСФЕР ТЕХНОЛОГІЙ ЯК СКЛАДОВА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Анотація. *Трансфер технологій, створених за результатами наукових досліджень і розробок, є однією з ключових складових інноваційної діяльності. Метою роботи є оцінка результатів діяльності у сфері трансферу технологій за пріоритетними напрямками інноваційної діяльності. Робота виконана у рамках інноваційного законодавства методом моніторингу, проведеного на основі відомостей головних розпорядників бюджетних коштів щодо трансферу технологій, створених за результатами наукових досліджень і розробок.*

Ключові слова: *наукові дослідження і розробки, інноваційна діяльність, трансфер технологій, передання технологій, вид передання, замовник.*

Забезпечення взаємодії науки, освіти, виробництва, фінансово-кредитної сфери у розвитку інноваційної діяльності є одним із основних принципів державної інноваційної політики. Інноваційна діяльність спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень і розробок, впровадження сучасних екологічно чистих, безпечних, енерго- та ресурсозберігаючих технологій [1]. Результатом наукових досліджень і розробок є одержані під час їх проведення нові або істотно вдосконалені матеріали, продукти, процеси, пристрої, технології, системи, нові або істотно вдосконалені послуги, введені в дію нові конструктивні чи технологічні рішення, завершені випробування, розробки, що впроваджені або можуть бути впроваджені в суспільну практику [2].

Однією з ключових складових інноваційної діяльності є трансфер технологій, який, згідно із Законом України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій», передбачає передачу технології, створеної за результатами науково-технічної діяльності, що оформляється шляхом укладення між фізичними та/або юридичними особами двостороннього або багатостороннього договору, яким установлюються,

змінюються або припиняються майнові права та обов'язки щодо технології та/або її складових [3].

Дослідження результатів трансферу технологій у 2020 р. здійснено Українським інститутом науково-технічної експертизи та інформації відповідно до вищезазначеного Закону, Закону України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» шляхом моніторингу, проведеного на основі відомостей головних розпорядників бюджетних коштів щодо трансферу за пріоритетними напрямками інноваційної діяльності створених за бюджетні кошти технологій підприємствами, науковими установами, організаціями та закладами вищої освіти [4, 5].

Інформацію, надали 4 головних розпорядники бюджетних коштів: МОН, Мінсоцполітики, НАН та НААН, яка свідчить, що у 2020 р. трансфер технологій здійснено шляхом придбання однієї (МОН) та передання 1298 (МОН, Мінсоцполітики, НАН та НААН) технологій за стратегічними пріоритетами, затвердженими Законом України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» та за напрямом «Інше» (поза стратегічних пріоритетів). У 2019 р. трансфер технологій відбувся шляхом придбання трьох та передання 1607 технологій, у 2018 р. – шляхом тільки передання технологій.

Придбання однієї технології, на яке було спрямовано 796,50 тис. грн, здійснено на внутрішньому ринку за стратегічним пріоритетом 4 «Технологічне оновлення та розвиток агропромислового комплексу». Придбання технологій здійснено одним розпорядником – МОН. Кошти виділено зі спеціального фонду державного бюджету.

Від передання технологій за всіма стратегічними пріоритетами обсяг надходжень становив 225795,48 тис. грн, що на 12,2% більше порівняно з 2019 р., з яких найбільшу частку (як і в 2019 р.) отримано за стратегічним пріоритетом 4 «Технологічне оновлення та розвиток агропромислового комплексу» (77,2%), за яким передано також і найбільшу частку технологій (55,6%); найменшу частку надходжень (0,9%) отримано за стратегічним пріоритетом 7 «Розвиток сучасних інформаційних, комунікаційних технологій, робототехніки», за яким передано 1,3% технологій (передостання позиція). У 2019 р. найменшу частку надходжень (1,0%) отримано за стратегічним пріоритетом 2 «Освоєння нових технологій високотехнологічного розвитку транспортної системи, ракетно-космічної галузі, авіа-і суднобудування, озброєння та військової техніки», за яким передано і найменшу частку технологій (0,5%) (Рис. 1).

Найбільшу частку надходжень, як і в 2019 р., отримано НААН – 170100,00 тис. грн або 75,3%, найменшу – Мінсоцполітики (140,40 тис. грн

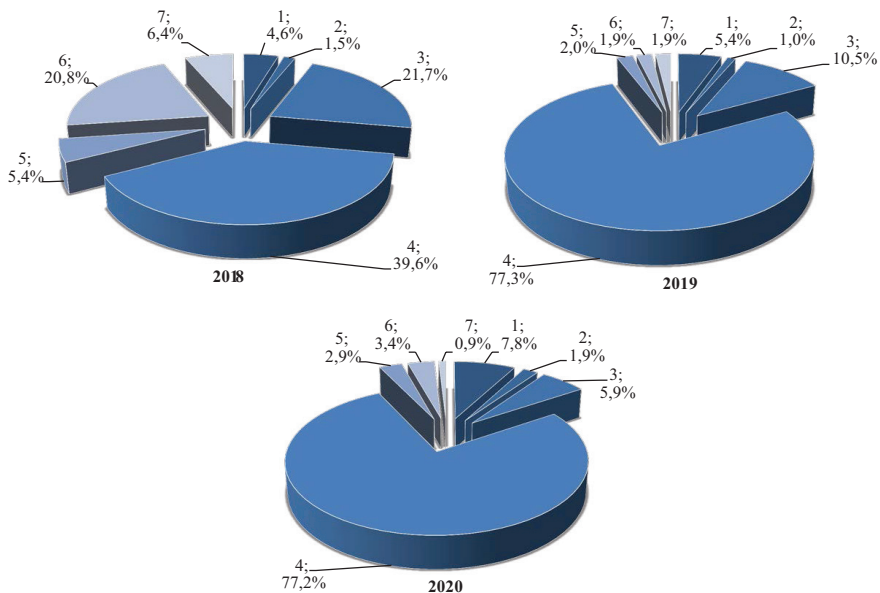

Рис. 1. Частки обсягів надходжень від передавання нових технологій за стратегічними пріоритетними напрямками* у 2018–2020 рр., %

* Нумерація та назва стратегічних пріоритетних напрямів інноваційної діяльності згідно із Законом України "Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні":

1. Освоєння нових технологій транспортування енергії, впровадження енергоєфективних, ресурсозберігаючих технологій, освоєння альтернативних джерел енергії.
2. Освоєння нових технологій високотехнологічного розвитку транспортної системи, ракетно-космічної галузі, авіа- і суднобудування, озброєння та військової техніки.
3. Освоєння нових технологій виробництва матеріалів, їх оброблення і з'єднання, створення індустрії наноматеріалів та нанотехнологій.
4. Технологічне оновлення та розвиток агропромислового комплексу.
5. Впровадження нових технологій та обладнання для якісного медичного обслуговування, лікування, фармацевтики.
6. Широке застосування технологій більш чистого виробництва та охорони навколишнього природного середовища.
7. Розвиток сучасних інформаційних, комунікаційних технологій, робототехніки.

або 0,1%). Другу позицію, як і в 2019 р., займає МОН з часткою 50961,04 тис. грн або 22,6%, третю – НАН (4594,04 тис. грн або 2,0%). Усі розпорядники коштів мали зростання обсягів надходжень порівняно з 2019 р., крім Мінсоцполітики, яке у 2019 р. трансфер не здійснювало.

Промисловим підприємствам трьома розпорядниками передано 662 технології або 51,0%, з яких переважну більшість МОН – 638 або 96,4%, Мінсоцполітики – усі 15 або 2,3% технологій, НАН – усі 9 або 1,3% технологій. НААН промисловим підприємствам, як і в попередні два роки, технології не передавалися (Рис. 2).

Рис. 2. Динаміка кількості переданих технологій за стратегічними пріоритетними напрямками, у т.ч. промисловим підприємствам, у 2018–2020 рр, од.

Передавання технологій за стратегічними пріоритетами у 2020 р. (як і в 2019 р. та 2018 р.), здійснювалося на *внутрішньому* ринку (1257 од. або 96,8% – за всіма пріоритетами та на *зовнішньому* (41 або 3,2%) – за чотирма (3-м, 4-м, 5-м та 6-м) стратегічними напрямками. На внутрішньому ринку передавання технологій здійснено чотирма розпорядниками бюджетних коштів, з яких найбільше – МОН (659 од. або 52,4% – за всіма стратегічними пріоритетами), найменше – НАН (7 од. або 0,6% – за 3-м, 4-м та 5-м пріоритетами), НААН передано 576 од. або 45,8% за 4-м стратегічним пріоритетом, Мінсоцполітики – 15 од. або 1,2% за 5-м стратегічним пріоритетом. На *зовнішньому* ринку майже всі технології передано МОН (39 або 95,1% – за 3-м, 4-м, 5-м та 6-м стратегічними пріоритетами), з яких переважна частка (30 або 76,9%) – за стратегічним пріоритетом 5 (сфера медицини). НАН передано 2 або 4,9% технології за 3-м стратегічним пріоритетом (нові речовини та матеріали).

На внутрішньому ринку передавалися *технології, нові для України* (755 од. або 60,1%) за всіма стратегічними пріоритетами, з яких найбільше – за 4-м (281 або 37,2%) та 5-м (228 або 30,2%) пріоритетами; на зовнішньому

ринку – всі принципово нові технології (41 од. або 100,0%) передавалися за чотирма (3-м, 4-м, 5-м та 6-м) стратегічними пріоритетами, з яких найбільше (30 або 73,2%) – за 5-м пріоритетом. У 2019 р. на внутрішньому ринку передано 782 або 50,3% нових для України технологій, на зовнішньому 16 або 30,8%, які є принципово новими. Тобто, у 2020 р. конкурентоспроможність технологій зросла порівняно з 2019 р., що сприяло збільшенню на 9,8% частки переданих технологій, нових для України та у 2,6 разу – принципово нових технологій.

Передавання технологій на *внутрішньому* ринку здійснено за *трьома видами договорів*, з яких більшість (41,2%) – «ноу-хау, угоди на придбання (передання) технологій», «ліцензій, ліцензійних договорів на використання винаходів, промислових зразків, корисних моделей» (18,9%) та за іншими видами договорів (переважно, господарськими) – 39,9%; на *зовнішньому* ринку всі технології передано шляхом «ноу-хау, угоди на придбання (передання) технологій». Загалом, у 2020 р. переважна частка технологій передана шляхом «ноу-хау, угоди на передання технологій» (559 од. або 43,0%). У 2019 р. переважну більшість технологій на обох ринках (внутрішньому – 71,7%, зовнішньому – 69,2%) було передано за іншими видами договорів (переважно, господарськими) у вигляді результатів НДДКР без оформлення прав інтелектуальної власності на них.

Це свідчить про оптимізацію видів передавання технологій у 2020 р. та ефективність діяльності у сфері трансферу на обох ринках, зокрема, в частині оформлення прав інтелектуальної власності на зовнішньому ринку – усіх технологій, на внутрішньому – їх переважної кількості.

На *внутрішньому* ринку в 2020 р. порівняно з 2019 р. відбулося зменшення кількості переданих технологій (на 19,2%) при збільшенні обсягів отриманих від передавання коштів (на 16,1%), що свідчить про підвищення середньої вартості однієї технології (на 43,6%). На *зовнішньому* ринку кількість переданих технологій та обсяги отриманих від передавання коштів зменшилися.

Отже, у 2020 р., як і в 2019 р., активне передавання технологій відбувалося, переважно, на внутрішньому ринку, що свідчить, з одного боку, про готовність та спроможність замовників платити більші кошти за вітчизняні технології через 1) високу вартість зарубіжних технологій, або 2) підвищення конкурентоспроможності вітчизняних технологій на внутрішньому ринку, а з другого – про недостатньо високу конкурентоспроможність розроблених технологій на зовнішньому ринку.

Викладене дає можливість зробити узагальнені висновки, що у 2020 р. відбулося:

-
-
- підвищення попиту та зростання активності трансферу технологій на внутрішньому ринку;
 - зменшення кількості та вартості принципово нових технологій, що передавалися на зовнішньому ринку;
 - передання з оформленням прав інтелектуальної власності на зовнішньому ринку усіх технологій, на внутрішньому – їх переважної кількості;
 - за результатами трансферу замовник (установи, організації, підприємства) отримав нові або істотно вдосконалені матеріали, продукти, процеси, пристрої, технології, системи, послуги для безпосереднього впровадження в суспільну практику.

Інформаційно-аналітичні матеріали щодо результатів трансферу технологій надано МОН і використано для підготовки та подання Кабінету Міністрів України відповідних матеріалів щодо реалізації інноваційного розвитку та можуть бути враховані при прийнятті урядових рішень та прогнозуванні науково-технічного та інноваційного розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про інноваційну діяльність. Закон України від 04.08.2002 № 40-IV / Верховна Рада України. Законодавство України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15>
2. Про наукову і науково-технічну діяльність. Закон України від 26 листопада 2015 року № 848-VIII (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2016, № 3, ст.25) / Верховна Рада України. Законодавство України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>
3. Закон України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» Верховна Рада України. Законодавство України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/143-16>
4. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні. Закон України від 8 вересня 2011 року № 3715-VI / Верховна Рада України. Законодавство України [Електронний ресурс]. — (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3715-17#Text>)
5. Про затвердження Порядку надання відомостей про основні результати наукової, науково-технічної, інноваційної діяльності та у сфері трансферу технологій. Наказ від 11.01.2012 №10 / Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України. Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0146-12>

Литвінов О.С., д-р екон. наук, доцент

litvinov_a213@ukr.net

Гребенник Н.Г., канд. екон. наук, доцент

nataly.grebennyk@gmail.com

Одеський національний економічний університет, м. Одеса

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМКИ РОБОТИ ЦЕНТРУ ТРАНСФЕРУ ЗНАНЬ В УНІВЕРСИТЕТІ

Українські університети для забезпечення належного рівня конкурентоспроможності на все більш складному вітчизняному ринку освітніх послуг повинні обирати дослідницький вектор розвитку. Необхідно відмовлятися від радянського поділу науки та освіти на ізольовані сектори. Багаторічний іноземний досвід сполучення наукових досліджень та освітнього процесу в університетах підтверджує цю тезу.

У США з 1980-х років, коли був впроваджений цілий комплекс законодавчих норм, спрямований, у тому числі, на розвиток та захист інтелектуальної власності, спостерігалося стрімке зростання інноваційної діяльності в академічній науці. Університети отримали можливість патентувати результати своїх наукових досліджень та здобули права отримувати прибуток від продажу ліцензії. Це викликало початок розвитку трансферу знань у новітній історії.

Якщо до 1980-х років американські університети надсилали у відвідні відомства близько 250 патентних заявок на рік, то к 2005 року їх кількість зросла у 12 разів і склала близько 3000 патентних заявок на рік. Одночасно з цим кількість відділів трансферу знань у структурі університетів за цей же період зросла більше ніж в 70 разів і досягла цифри 2200 університетських центрів трансферу технологій [1].

Важливість грамотного державного регулювання інноваційного сектору підтверджується також у дослідженні Гаврилюка А.В., який виявив залежність сплеску у 2010 році в Росії активності формування суб'єктів трансферу технологій з ініціативністю державної політики у сфері інтенсифікації інноваційної діяльності реального сектора економіки [2].

В Україні є певна нормативно-правова база в інноваційній діяльності, ступінь досконалості якої є дискусійним питанням, але не в межах цього дослідження. Єдине, на що зараз хотілось би звернути увагу, що згідно з результатами міжнародного дослідження експертами був зроблений висновок, що «... в Україні відчувається дефіцит фінансування наукових досліджень та інновацій. Частка витрат на наукові дослідження у ВВП

вкрай низька і складає близько 0,4 %, що є одним самих низьких показником серед країн-членів Організації економічного співробітництва та розвитку» [3, С. 162].

Цей факт свідчить про необхідність пошуку альтернативних джерел фінансування дослідницької діяльності в університетах.

Сьогодні в Україні стрімкими темпами іде формування інноваційного екосередовища: є багато стартап-акселераторів та бізнес-інкубаторів, розвивається ринок венчурного фінансування, є можливість отримати гранди на стартапи, у тому числі і від державного Українського фонду стартапів, українські стартапи демонструють надзвичайні результати і досягають статусу єдинорогів, тобто за короткий період рівень капіталізації складає 1 млрд доларів. Все це ілюструє ідилічну картину, якби ці українські за походженням стартапи розвивалися в Україні.

Сьогодні досить обгрунтовано закидають претензію до державного Українського фонду стартапів, що вони надають гранти (тобто, безплатно та без повернення) стартапам, які потім виїжджають за кордон і там розвиваються до рівня єдинорога з усіма економічно-соціальними позитивними наслідками для країн їх перебування. Відповідь співробітників фонду достатньо аргументована. Вони заявляють, що ставлять за мету розвиток інноваційної екосистеми та не бажають додавати будь-які обмеження для розвитку інноваційного руху в Україні, до складу яких вони відносять необхідність повернення коштів у будь-якому вигляді. На наш погляд, сьогодні Український фонд стартапів вже успішно пройшов стадію становлення і необхідності привернення до себе уваги. Сьогодні їм вже можна розглядати можливість виступати в якості венчурного інвестора та розглядати за умову фінансування участь фонду у капіталі стартапу. Авжеж, ця частка повинна бути мінімальною, з врахуванням домінуючої pre-seed стадії стартапів, які звертаються до фонду.

Разом з цим, виникає питання масштабування цього досвіду створення інноваційного екосередовища на всю Україну. На наш погляд, українські університети мають величезний науковий та інноваційний потенціал. В університетах завжди проводилися наукові дослідження й є значний людський потенціал, а студенти самі по собі є самою інноваційно активною часткою населення країни, яку просто потрібно правильно зорієнтувати. Для цього потрібно розвивати у тому складі і інноваційну інфраструктуру університетів.

В Україні у багатьох вишах створені Центри трансферу технологій, але зараз процес передачі технологій у реальний сектор економіки в нашій

країні знаходиться на етапі зародження. Правові форми суб'єктів трансферу технологій можуть варіювати від приватної компанії та товариства з обмеженою організацією до асоціації, фонду або навіть структурного підрозділу вища. Досвід розвинених країн свідчить, що немає єдиної стандартної інноваційної інфраструктури університету [1, 2, 4, 5]. На її формування впливають наступні характеристики університету:

- форма власності;
- країна (регіон), в якому він функціонує;
- спеціалізація наукових досліджень;
- ресурсне забезпечення, у тому числі економічні, людські, матеріально-технічні ресурси тощо [6].

Зазвичай співробітники центрів трансферу в іноземних вищах є висококваліфікованими фахівцями, які здатні самостійно виконати експертизу проєкту. Також спостерігається різний кількісний склад центрів трансферу. Зокрема, в Гарварді та Стенфорді кількість співробітників центру трансферу сягає 60–70 осіб. В Imperial Innovations, яка є дочірньою компанією Лондонського Імперіал Коледжу, що займається трансфером технологій, в штаті працює 30 співробітників [1]. Цей рівень поки є недосяжним для нашої країни, але кроки в цьому напрямку робити потрібно.

Разом з тим, цікавим є досвід створення спін-компаній в університетах [4]. Для українських вишів це є цікавий досвід, який потрібно ретельно вивчати. Наприклад, у 2014 році продаж компанії NaturalMotion, яка займається анімаційним програмним забезпеченням для комп'ютерних ігор та представляє себе спін-аутом зоологічного факультету Оксфордського університету, компанією комп'ютерних ігор Zynga склало \$ 527 млн і принесло дохід університету в розмірі \$ 50 млн [5, С. 19].

На сьогоднішній день ми пропонуємо для Центрів трансферу знань в українських вищах акцентувати на індивідуальному підході до кожного інноватора-науковця, проєкту, університету та зосередити увагу на наступних напрямках роботи:

- сприяння створенню комфортних умов для інноваторів під час їх роботи над проєктами (устаткування, приміщення, комунікації);
- організація консультативної підтримки інноваторів при роботі над проєктами у питанні експертизи, оцінки, оформлення проєктів, економіки, фінансів, менеджменту, права тощо (у тому складі, у питанні захисту інтелектуальної власності);
- допомога інноваторам у процесі комерціалізації результатів їх наукових досліджень, залучення інвестора, забезпечення зворотного зв'язку сприяння зростанню результативності інноваційного процесу;

– налагодження взаємовигідної співпраці з зовнішніми та внутрішніми стейкхолдерами (дослідники, бізнесмени, владні структури, інші освітні заклади тощо);

– організація проведення лекцій, майстер–класів, воркшопів, тренінгів та інших зустрічей інноваторів та команд з представниками української та світової інноваційної екосистеми, генерація ідей, розробка бізнес-моделі, валідація ідеї, Customer Development тощо;

– популяризація інноваційної діяльності у ЗМІ, інформування усіх зацікавлених осіб про роботу Центру, залучення обдарованих дослідників до інноваційної діяльності. ЗМІ та PR інформаційна підтримка у просуванні проекту.

Сьогодні університети мають достатньо наукових ресурсів, щоб стати основним джерелом інноваторів та ядром інноваційної екосистеми країни. Для цього потрібно розвивати інноваційну екосистему з врахуванням специфічних особливостей України.

В подальшому дослідженні необхідно розробити правові та фінансові механізми комерціалізації результатів наукових досліджень в університетах з врахуванням передового світового досвіду.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Совершенна І. О. Університетські центри трансферу технологій – важлива ланка інноваційної інфраструктури // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". – 2010. – № 684. – С. 71–75.
2. Гавриляк А.В. Механизмы трансфера технологий для активизации инновационной деятельности: автореф. дис. на соиск. ученой степени канд. эконом. наук: 08.00.05. – Москва, 2019. – 28 с. – экономика и управление народным хозяйством: управление инновациями.
3. Sub-regional Innovation Policy Outlook 2020: Eastern Europe and the South Caucasus. 2020 United Nations Publications, New York. 414 p.
4. Mrykhina O., Andrushchak N., Poburko O. Spin-out companies as a modern form of transfer of technologies from universities to the business environment // Фінансовий простір. – 2018. – № 2 (30). – С. 129-139.
5. Коммерциализация технологий на ранней стадии. Исследование глобальных практик: Университеты, Корпорации, Государство. URL: https://www.rvc.ru/upload/iblock/9eb/ESR_RVC_2015_RU.pdf
6. Клімова Г. П. Трансфер знань як найважливіша функція дослідницьких університетів // Право та інноваційне суспільство. – 2020. – № 1 (14). – С. 58–65.

Мелентьєв О.Б., канд. пед. наук., доцент
Уманський державний педагогічний
університет ім. П. Тичини, м. Умань
melo2009@meta.ua

СТВОРЕННЯ ВИНАХОДІВ ЗАСОБАМИ ПАТЕНТНИХ БАЗ ДАНИХ ІНТЕРНЕТУ

***Анотація.** Робота з патентними базами є одним із важливих етапів науково-технічної роботи вченого, особливо важливим є знання електронних ресурсів, які сприяють створенню конкурентоспроможних винаходів. Робота таких ресурсів базується на сучасних пошукових системах, що дозволяють проводити пошук за номером патенту, номером заявки, роком подання заявки, країною, прізвищем автора, власником та іншими параметрами пошуку.*

Зокрема, для створення корисних моделей у вільному доступі є безкоштовні сайти, що мають власні пошукові системи із застарілими базами www.findpatent.com.ua, www.findpatent.ru, www.patents.su. та інші. Для створення конкурентоспроможних, нових винаходів доцільно використовувати пошукові системи www.google.com/patents, www.ukrpatent.org.ua та інші, в яких використовуються дані, що взяті до уваги патентними відомствами при проведенні експертизи.

***Ключові слова:** винаходи, пошукові системи, патентні відомства, база даних.*

Постановка проблеми. Створення конкурентоспроможних винаходів та промислової продукції, базується на аналізі нових розробок та тенденцій розвитку галузей виробництва. В останній час при підготовці заявок на винаходи за результатами досліджень виникла тенденція патентного пошуку без проведення міжнародного патентного пошуку за тематикою наукової роботи. В кращому випадку дослідник проводить патентний пошук в українських та російських патентних базах, і подає заявку на отримання патенту України на корисну модель. Аналіз останніх досліджень. Патентні дослідження мають на меті виявлення світових тенденцій в певній галузі, запобігання плагіату у науково-технічних розробках, та формування бази посилань для патентування власних розробок.

Значна кількість методичних розробок [1–5], а також стандартів [6, 7], відносно роботи з базами патентної інформації, орієнтована на спеціалістів з фахової освітою у галузі патентознавства. Патентний пошук за та-

кими дослідженнями передбачає звернення до національних патентних баз різних держав, що доступні у інтернет-мережі [8, 9, 10]. Для такого пошуку необхідно знати класифікацію за міжнародною [11] або національною системою патентів, а також вміти вірно формувати пошук за ключовими словами.

Формулювання мети дослідження. Метою нашого дослідження є розробка методичних порад із способу патентного пошуку, виходячи із власного досвіду патентознавства з використання патентних баз даних засобами інтернет-доступу.

Основна частина. Правильний пошук необхідного патенту вимагає вірного формування базових термінів, так званих ключових слів, за якими ведеться пошук у системі.

В Законі України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, № 7, ст. 32) говориться: «...як винахід, так і корисна модель є результатами інтелектуальної діяльності людини у сфері технологій. Об'єктами винаходів і корисних моделей можуть бути: продукти (пристрій, речовина, штам мікроорганізму, культура клітин рослин і тварин тощо), процеси (способи), а також нові застосування відомих продуктів чи процесів». [1].

Таку інформацію можна знайти на сайті Укрпатент ukrpatent.org. Шлях пошуку наведений Укрпатент ukrpatent.org/ Офіційні публікації >> Методичні та довідкові видання >>>Методичні рекомендації з окремих питань проведення експертизи заявки на винахід (корисну модель).

Перед тим, як приступати до створення винаходу, доцільно ознайомитись із теоретичними положеннями, що розглядаються нашим законодавством.

В Законі України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» говориться:

«Правова охорона надається винаходу (корисній моделі), що не суперечить публічному порядку, загально визнаним принципам моралі та відповідає умовам патентоздатності».

Правильний пошук необхідного патенту, який буде обраний аналогом, а в подальшому і прототипом винаходу вимагає вірного формування базових термінів, так званих ключових слів, за якими ведеться пошук у системі.

Для цього слугує Міжнародна патентна класифікація винаходів [11], та бібліотечна пошукова система Web ИРБИС.

Всі винаходи класифікуються по класах, що дає змогу упорядкувати розподіл технічних рішень, які містять описи винаходів, за тематичними рубриками.

Ми можемо порівняти класифікацію винаходів по класах Міжнародної класифікації області технічної діяльності, що діляться на 8-м розділів, які, в свою чергу, поділяються на 99 класів:

Україна

РОЗДІЛ А — ЖИТТЄВІ ПОТРЕБИ ЛЮДИНИ

РОЗДІЛ В — ВИКОНУВАННЯ ОПЕРАЦІЙ. ТРАНСПОРТУВАННЯ

РОЗДІЛ С — ХІМІЯ. МЕТАЛУРГІЯ

РОЗДІЛ D — ТЕКСТИЛЬ. ПАПІР

РОЗДІЛ E — БУДІВНИЦТВО

РОЗДІЛ F — МАШИНОБУДУВАННЯ. ОСВІТЛЮВАННЯ. ОПАЛЮВАННЯ. ЗБРОЯ.
ПІДРИВНІ РОБОТИ

РОЗДІЛ G — ФІЗИКА

РОЗДІЛ H — ЕЛЕКТРИКА

Розглянемо пошук прототипів винаходів в Інтернеті.

Раніше патентний пошук по заданій темі винаходу проводився у патентних бібліотеках при виробництві та бібліотеках наукових закладів, центрах науково-технічної інформації. Відтепер це можна зробити самостійно в Інтернеті на офіційних сайтах, наприклад, Укрпатент, Роспатент, які містять огляд рефератів, описів, графічних фігур.

Сайт FindPatent.RU, або FindPatent.UA особливо зручний для перегляду старих винаходів, він видає по ключовому слову огляд рефератів, описів, графічні фігури.

Після визначення класу МПК, ключових слів, доцільно переглянути патенти на винаходи зареєстровані на території України, наприклад, за допомогою сервісу «База патентів України» [12]. Згаданий сервіс надає можливість швидко переглянути патенти за ключовим словом, всі патенти обраного автора, та одночасно на екран виводиться зображення сторінок патенту.

Вигляд сторінки з результатами пошуку за ключовими словами «Ніж пасічнийський» на сайті <http://uapatents.com/5-123204-nizh-pasichnickijj.html> [12]

Більш докладну інформацію та дані для бібліографічного опису патенту за його номером можливо отримати в державній спеціалізованій БД «Винаходи (корисні моделі) в Україні» [8], або скачавши повнотекстову версію патенту безпосередньо з сайту UAPATENTS.COM [12].

Пошук патентів країн світу доцільно проводити з використанням відповідних інтернет-сервісів.

Більш широкі можливості для пошуку патентної інформації надають спеціалізовані пошукові системи та інтернет-сервіси, наприклад пошукова система Google Patent Search (www.google.com/patents). Однак користування такою пошуковою системою викликає деякі складнощі у встановленні термінологічної відповідності термінів на різних мовах.

Розглянемо приклад пошуку за ключовими словами «Голчаста борона». Відповідний англомовний термін «Soil rotary harrow» («Ґрунтообробна роторна борона»), який не є підстрочним перекладом. Такі мовні розбіжності при формуванні термінології, значно розширюють поле пошуку та ускладнюють вибір необхідної інформації.

Результати пошукового запиту за ключовими словами Soil rotary harrow в системі Google Patent Search за запитом «Soil rotary harrow».

Здійснивши перехід за обраним www.google.com/patents/US5040617 посиланням, отримаємо сторінку у нижній частині сторінки є посилання на патенти, що взяті до уваги при проведенні експертизи патентним відомством, так звані «Протиставлені патенти». Номери патентів «активні», тобто при наведенні на них курсору здійснюється перехід на сторінку з інформацією по обраному патенту. Можливо отримати повнотекстову версію обраного патенту у форматі PDF. Основні зображення, що ілюструють патент, завантажуються безпосередньо зі сторінки www.google.com/patents/US5040617.

06.04.20

Активный борона
США 5040617

РЕФЕРАТ

Активная борона содержит вращающийся цилиндрический корпус на внешней поверхности которого установлено множество зубьев, которые выступают наружу для зацепления с землей. Вращающийся корпус осуществляется в ядро и поддерживается с панели инструментов таким образом, что позволяет ось вращающегося тела, чтобы отрегулировать по отношению к панели инструментов. Зубья наклонены таким образом, что они лежат в осевых плоскостях, но наклонены относительно радиальной плоскости под углом в порядка 20° до 30°. Каждый выступ включает в себя основную часть корпуса и концевой участок, который коллинеарный. Эта ориентация лап обеспечивает эффективное боронование действия, но и предотвращает накопление мусора.

Номер публикации	US5040617
Тип публикации	Грант
Номер заявки	США 07/527207
Дата публикации	20 авг 1991
Заявлен	23 май 1990
Дата приоритета	11 апр 1990
Состояние гонорара	Оплачено

Другие номера патента
CA2014441A1, CA2014441C

Авторы изобретения
Рэймонд Дж Буссиере

Первоначальный патентообладатель
Привет-Line Manufacturing Inc.

Библиографические ссылки
BiTeX, EndNote, RefMan

Другие патенты (18), Документы, не являющиеся патентами (3), Ссылки на этот патент (1), Классификация (6), Юридические события (6)

Внешние ссылки: Посмотреть патент в Бюро по патентам и товарным знакам США, История правообладания в Бюро по патентам и товарным знакам США, Посмотреть патент в Espacenet

ИЗОБРАЖЕНИЯ (2)

ОПИСАНИЕ

ПРЕДПОСЫЛКИ СОЗДАНИЯ ИЗОБРЕТЕНИЯ

Это изобретение относится к земле рабочего реализации типа, включая вращающегося тела, который имеет множество зубьев, установленный на

ПАТЕНТНАЯ ФОРМУЛА (20)

Я утверждаю,:

1. Активная борона элемент содержит опорную раму, удлиненный по существу твердое тело поддержки, установленный на опорной раме для

Рис. 1. Вид экрану монітору (скріншоту) з результатами переходу за адресою www.google.com/patents/US5040617, фрагмент сторінки з рефератом та даними реєстрації патенту US5040617

com/patents/US5040617.

Інформація пошуковою системою Google Patent подається в більш зручному вигляді для користувача-початківця, ніж на сайті американського патентного відомства USPTO (**United States Patent and Trademark Office**) [10], та адаптована до неангломовних користувачів.

06.04.20

US704897 *	7 фев 1901	15 июл 1902	Эдгар F мая	Наплов.
US1196954 *	4 янв 1916	5 сен 1916	Джордж M Huebsch	Дорожно-классник.
US1610311 *	2 сен 1921	14 дек 1926	Deere & Co	Дисковая борона
US1639104 *	6 ноя 1926	18 авг 1927	Deere & Co	Дисковая борона
US2430148 *	1 июн 1945	4 ноя 1947	Травел Гарри G	Роторная косилка хлам и возделывание аппарат
US2538594 *	18 авг 1944	16 янв 1951	Дело Со СО	Трактор обрабатывает Дисковая борона
US2591851 *	9 ноя 1949	8 апр 1952	Милла Alford J	Сельскохозяйственное орудие
US2954084 *	10 мар 1958	27 сен 1960	Корень Удаление Сор	Аппарат для раскопки корни деревьев
US3047075 *	1 окт 1958	31 июл 1962	Deere & Co	Смещение дисков бороны
US3306371 *	14 июн 1965	28 фев 1967	Евгений Буш Roland	Ротационные культиваторы
US3504748 *	2 янв 1969	7 апр 1970	Крофт Пол H	Перетачите колесо для сада румпель
US3542139 *	8 окт 1969	24 ноя 1970	Мубрей Гарри L	Ротационная борона колеса
US4133390 *	11 мар 1976	9 янв 1979	Магна Американская кооперация	Тине механизмы для сада земледельцы

Рис. 1. Вид екрану монітору (скріншоту) з результатами переходу за адресою www.google.com/patents/US5040617, фрагмент сторінки з даними про патенти, що взяті до уваги при проведенні експертизи патентним відомством

Слід зазначити, що пошукова система www.google.com на той самий запит надає результати, відмінні від результатів www.google.com/patents. Система www.google.com охоплює більш широкі ресурси, включаючи проспекти виробників та науково-технічні публікації.

Шукаючи патенти на винаходи, які були видані Укрпатентом, необхідно шукати в спеціалізованій базі даних «Винаходи (корисні моделі) в Україні» [8] скориставшись інструкцією з використання інформаційно-пошукової системи Укрпатенту [12].

Висновки. Розвиток сучасних комунікаційно-інформаційних технологій значно розширює можливості вченого-дослідника у створенні конкурентоспроможних розробок світового рівня та трансферу власних розробок.

В процесі дослідження ми визначили можливості та методології різних пошукових систем, дали інформаційні джерела із пошуку основних теоретичних положень щодо Українського законодавства, наприклад «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі».

Власний досвід створення багатьох винаходів дозволяє зробити висновки, що сучасна методологія патентного пошуку може виключати

пошук у алфавітно-предметному показчику по розділу, а цілком достатньо молодим і починаючим винахідникам використовувати інформаційно-пошукові системи Інтернету, не прибігаючи до платних пошукових платформ із аналітичним та статистичним програмним забезпеченням. Така методологія дає можливість створювати конкурентоспроможні винаходи, економити час, що витрачається на патентний пошук.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямку передбачають подальшу роботу молодих і починаючих винахідників з подальшого опанування методики використання інформаційно-пошукових систем Інтернету. Заслужовує на увагу дослідження інших, більш широких пошукових платформ із аналітичним та статистичним програмним забезпеченням, для створення і патентування міжнародних винаходів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 7. – Ст. 32.
2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформи патентного законодавства : від 21.07.2020 № 816-IX // Відомості Верховної Ради України. – 2020. – № 52. – Ст.496.
3. Паризька конвенція про охорону промислової власності 1883. Юридична енциклопедія : у 6 т. / редкол.: Ю. С. Шемшученко та ін. – Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2002. – Т.4. – 720 с.
4. Коробко В.В. Патентные исследования: методическое пособие. Проведения поиска патентной информации по фондам патентного ведомства ФРГ. – Хабаровск: ДВГУПС, 2008. – 32 с.
5. Алешкина Ю.А., Дервянко А.С. Консолидация патентной информации из различных источников // Вестник НТУ ХПИ. Тематический выпуск: Информатика и моделирование. – 2008. – №. 49. – С. 3–10.
6. ДСТУ 3575-97 Патентні дослідження. Основні положення та порядок проведення [Чинний від 1997-06-06]. Вид. офіц. – Київ: Держстандарт України, 1997. – 14 с.
7. ДСТУ 7152:2010. Видання. Оформлення публікацій у журналах і збірниках. [Чинний від 2010-02-18]. Вид. офіц. Київ: Держстандарт України, 2010. 16 с.
8. Український інститут інтелектуальної власності (УКРПАТЕНТ). Спеціалізована БД «Винаходи (корисні моделі) в Україні»: <http://base.uipv.org/>
9. Офіційний сайт «Федеральная служба по интеллектуальной собственности (Роспатент)»: <http://www1.fips.ru/>.
10. Офіційний сайт «United States Patent and Trademark Office»: <http://www.uspto.gov/>.

-
-
11. Міжнародна патентна класифікація. Українська версія: <http://base.ukrpatent.org/>.
 12. База патентів України «UAPATENTS.COM»: <http://uapatents.com>.

CREATION OF INVENTIONS BY PATENT DATABASES OF THE INTERNET

Abstract. *Work with patent databases is one of the important stages of scientific and technical work of the scientist, especially important is the knowledge of electronic resources that contribute to the creation of competitive inventions. The work of such resources is based on modern search engines that allow you to search by patent number, application number, year of application, country, author's surname, owner and other search parameters.*

In particular, to create useful models in free access, there are free sites that have their own search engines with outdated databases www.findpatent.com.ua, www.findpatent.ru, www.patents.su. and others. To create competitive, new inventions, it is advisable to use search engines www.google.com/patents, www.ukrpatent.org.ua and others that use these data taken into account by patent agencies during the examination.

Keywords: *inventions, search engines, patent offices, database.*

*Мельник-Мельников П.Г.,
П'ятчаніна Т.В.,
Дворщентко О.С.,
Огородник А.М.,
Цюкало Д.В.*

*Інститут експериментальної патології,
онкології і радіобіології
ім. Р.С. Кавецького НАН, м. Київ*

МІЖНАРОДНІ ПРОГРАМИ ТА ІНСТРУМЕНТИ ПІДТРИМКИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ОНКОЛОГІЇ

***Анотація.** У статті проаналізовані міжнародні програми фінансування онкологічних досліджень і проведено аналіз можливостей і перепон на шляху отримання такої підтримки українськими науковцями.*

Здійснено огляд закордонних наукових праць і ресурсів Інтернету, які присвячені міжнародним державним і приватним організаціям, фондам, програмам, за підтримки яких можливе проведення досліджень раку.

Наведено перелік основних міжнародних програм у США та країнах Європейського Союзу, проаналізовані умови, що висуваються основними програмами розвинутих країн світу, куди українські науковці мають можливість подавати пропозиції для участі в конкурсах в галузі досліджень раку.

Проведене дослідження виявило, що, попри досить значну кількість міжнародних програм, лише деякі з них розглядають іноземні наукові установи серед потенційних отримувачів фінансової підтримки.

На основі аналізу організації в США та ЄС, що готові приймати пропозиції від іноземних наукових установ, виявлено, що в США це – Національний інститут раку (NCI) та міжнародний центр Фогерті, а в ЄС це – програма Horizon Europe, яка вже наприкінці 2021 р. почне оприлюднювати конкурси по дослідженнях раку на 2021-2027 рр. і таким чином надасть потенційні можливості для участі у значній кількості міжнародних проєктів дослідження раку в Україні.

***Ключові слова:** міжнародні програми для онкологічних досліджень, фундаментальні дослідження раку, гранти.*

Вступ. За даним Всесвітньої Організації Охорони Здоров'я (WHO - <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/cancer>) рак є причиною 16% смертей у всьому світі. Близько 70% випадків смертей від раку трапляються в країнах з низьким та середнім рівнем доходу. Ця хвороба

щороку вбиває більше людей, ніж ВІЛ, туберкульоз та малярія разом. Американське протиракове товариство (American Cancer Society) передбачає щорічне виявлення в світі понад 12 млн нових випадків захворювань на злоякісні новоутворення. За прогнозами, рак, скоріш за все, залишиться одним з найбільших вбивць у 21 сторіччі. Сучасний прогрес у з'ясуванні молекулярних механізмів трансформації нормальної клітини в злоякісну, розробленні новітніх клінічних підходів у діагностиці злоякісних новоутворень та лікуванні хворих онкологічного профілю досягається за рахунок фундаментальних досліджень та створення інноваційних науково-технічних розробок, що мають високий впроваджувальний потенціал.

Метою статті є аналітичний огляд міжнародних програм фінансування фундаментальних досліджень в онкології та оцінка потенційних можливостей їх використання українськими науковцями.

Вивчення проблематики. Фінансування наукових онкологічних досліджень на етапах від ідеї до завершення доклінічних випробувань здебільшого відбувається за рахунок грантів від державних, міжнародних чи приватних фондів та організацій. Аналіз світового ландшафту програм, що фінансують онкологічні дослідження, який складався з 4693 організацій у 107 країнах світу, був зроблений Anna Schmutz зі співавторами [1] та [2]. Інше подібне дослідження, що було зосереджено на країнах Центральної та Східної Європи та країнах пострадянського простору, було нещодавно виконано Mursheda Begum та іншими дослідниками [3].

“Європейське товариство з медичної онкології” (European Society for Medical Oncology – ESMO) надає перелік основних програм, які виділяють гранти на дослідження раку по країнах всього світу [4]. Іншим прикладом може слугувати перелік, який надає організація “Міжнародне Партнерство дослідження раку” (International Cancer Research Partnership – ICRP <https://www.icrpartnership.org/partners>), що відображає широке коло державних, громадських та некомерційних організацій з розвинутих країн, які фінансують онкологічні дослідження. Найповніший перелік організацій, що надають гранти на дослідження злоякісних новоутворень і пов'язаних питань, сформовано і підтримується “Міжнародною Агенцією з досліджень раку” (International Agency for Cancer Research - IARC), яка підпорядкована WHO. На момент написання статті цей перелік [5] містився на 116 сторінках.

Слід зауважити, що також з 2012 р. існує онлайн-ресурс “Мапа глобальної онкології” (Global Oncology (GO) Map – <http://thegomap.org/map?data=projects>) для дослідників раку всього світу. Мета його

створення – допомогти науковцям налагодити партнерські стосунки та розвивати колаборацію в боротьбі з раком.

Ретельне вивчення наведених вище програм показало, що більшість фондів і організацій розглядають на конкурсній основі і фінансують найбільш перспективні проєкти від вчених своїх країн, чи, принаймні, іноземних вчених, які проживають і постійно працюють в даній країні. Тому особливу увагу буде приділено тим міжнародним програмам, які розглядають подані на фінансування проєкти від іноземних (і, зокрема, українських) вчених.

США. Національний інститут раку (США) [6] та його структурний підрозділ для ведення міжнародних проєктів Міжнародний центр Фогерті (Fogarty International Center) [7] є головними організаціями з надання грантів для фундаментальних досліджень раку в США. Так, на сайті GRANTS.GOV [8], який об'єднує в базі даних всі державні гранти США по всіх напрямках досліджень, на запит “fundamental cancer research” (“фундаментальні дослідження раку”) з додатковими фільтрами на можливість участі не тільки американських, але і іноземних установ, було отримано лист з десятків проєктів, абсолютна більшість з яких фінансуються NCI.

Серед значної кількості приватних грантових фондів США слід, перш за все, згадати фонд Білла та Мелінди Гейтсів (Bill & Melinda Gates Foundation – <https://www.gatesfoundation.org/>) та фонд Рокфеллера (Rockefeller Foundation – <http://www.rockefellerfoundation.org/>). Обидва фонди фінансують дослідження найбільш нагальних на теперішній час глобальних проблем зі здоров'я в світі, у тому числі онкологічні захворювання, і фокусуються на доступних та дієвих медичних послугах та системах.

Дослідницький фонд Трешера (Thrasher Research Fund – <https://www.thrasherresearch.org/SitePages/which-grant.aspx#>) зосереджений на клінічних та фундаментальних дослідженнях з профілактики, діагностики педіатричних хвороб та лікування дітей. Концептуальні заявки на гранти (тобто стислий огляд дослідження, що пропонується, обсягом не більше 4 стор.) приймаються на постійній основі. Гранти надаються в сфері педіатричних медичних досліджень, включаючи дитячу онкологію, при цьому, розмір гранту залежить від конкретного проєкту і в середньому не перевищує 320 000 доларів. Тривалість проєкту може бути до 3-х років. Як правило, не існує вимог щодо громадянства чи місця проживання дослідників.

Прикладами можливостей щодо отримання фінансування для досліджень окремих видів злоякісних новоутворень, що надається фундаціями в США, можуть бути: 1) Національне Товариство Пухлин Мозку (National

Brain Tumor Society – <http://braintumor.org/>), що запроваджує гранти відкриті як для дослідників із США, так і для міжнародної дослідницької спільноти; 2) Фонд раку молочної залози Сьюзен Г. Комен (The Susan G. Komen Breast Cancer Foundation – <https://ww5.komen.org/ResearchGrants/FundingOpportunities.html>), що є найбільшою фундацією раку молочної залози в США. Фонд надає фінансування на фундаментальні, клінічні та трансляційні дослідження раку молочної залози. Також виділяються гранти на інноваційні проекти в галузі профілактики, скринінгу та лікування хворих на рак молочної залози в різних країнах світу. З моменту свого заснування в 1982 р. фундація виділила кошти для більш як 1000 проектів на дослідження в світі на загальну суму понад 180 млн. доларів.

Європейський Союз. Питання фінансування досліджень раку в Європі вивчалось К. Shah [9], S. Jungbluth [10] та іншими дослідниками [11,12]. Усі вони суттєву увагу приділяли Рамковим програмам досліджень ЄС. Так, у програмі Горизонт-2020 були виділені три стратегічні напрями: 1) дослідження проблеми раку від профілактики та ранньої діагностики до лікування та догляду за хворими на рак; 2) розробка стратегій персоналізованого підходу до лікування та ведення хворих; 3) сприяння партнерству в Європі та в усьому світі. Згідно з даними ЄС [13], на грантові онкологічні дослідження було витрачено близько 3 млрд. євро, що дозволило профінансувати майже 1800 науково-дослідних проектів.

Поточна програма Горизонт Європа (Horizon Europe, 2021–2027) передбачає загальний бюджет у 94 млрд. євро. На відміну від програми Horizon-2020, онкологічні дослідження є однією з п'яти головних місій і можна очікувати, що рівень фінансування в цій галузі суттєво збільшиться, порівняно з попередніми рамковими програмами.

Інший міждержавний фонд, який підтримують уряди 13 країн світу та ЄС, базується у Страсбурзі (Франція) і фінансує фундаментальні дослідження в галузі наук про життя. Він має назву “Програма передової науки про людину” (HUMAN FRONTIER SCIENCE PROGRAM - HFSP) [14]. HFSP отримує фінансову підтримку від урядів або наукових рад Австралії, Канади, Франції, Німеччини, Індії, Італії, Японії, Південної Кореї, Нової Зеландії, Норвегії, Швейцарії, Великобританії, США, а також від Європейського Союзу (від країн-членів ЄС, які не входять до складу G7). Кошти об'єднуються в єдиний бюджет і розподіляються на проекти на основі власної системи експертного оцінювання. Особливості програми HFSP полягають у тому, що вони підтримують інноваційні фундаментальні дослідження біологічних проблем з акцентом на нові та міждисциплінарні підходи, що передбачають міжнаціональний науковий

обмін. Існують певні вимоги до рівня наукових досліджень, що повинні базуватись на найсучасніших досягненнях передового рубежу знань. Наполегливо рекомендується застосування у дослідженнях міждисциплінарного підходу з використанням досвіду і знань спеціалістів різних наукових спеціальностей, а саме: з біофізики, хімії, обчислювальної біології, інформатики, наноінженерії, математики і фізики. Для вирішення проблем, на які людство поки не має відповіді. На рік може бути виділено до 450 000 доларів США на проєкт. Первинні документи (так звані листи про наміри) подаються не пізніше кінця березня кожного року.

Великобританія. Серед приватних фондів Великобританії слід зазначити, перш за все, Worldwide Cancer Research [15], що за 40 років надав майже 180 млн. фунтів стерлінгів (зібраних виключно за рахунок пожертвувань по всьому світу) на дослідницькі гранти в 34 різних країнах. Він підтримує фундаментальні дослідження, фінансуючи наукові ідеї з самого початку досліджень і підтримуючи вчених, які пропонують рішення проривних проблем в галузі експериментальної онкології. Другим британським фондом, який слід зазначити, є World Cancer Research Fund International [16]. Він фокусується на проблематиці запобігання захворюваності на рак. Подавати проєкти можуть дослідники з будь-яких країн, крім країн Північної, Латинської і Південної Америки, за такими основними напрямками: 1) біологічні механізми, за допомогою яких дієта, стан організму і фізична активність впливають на перебіг онкологічного захворювання; 2) вплив дієти, харчування і фізичної активності впродовж усього життя на ризик виникнення раку; 3) дослідження відповідних впливів екології на рак.

Цілий ряд міжнародних організацій сприяє не тільки онкологічним дослідженням, але й встановленню співробітництва між науковими організаціями різних країн. Так, окрім вже названих і відомих – ESMO, IARC та ICRP, слід згадати “Міжнародну мережу лікування та дослідження раку” (International Network for Cancer Treatment and Research, INCTR) [17]. Серед головних завдань INCTR виділяють: 1) нарощування потенціалу для лікування та дослідження раку в країнах з обмеженими ресурсами шляхом довгострокових спільних проєктів у поєднанні з навчальними та освітніми програмами; 2) сприяння міжнародному співробітництву, спрямованому на боротьбу з раком між розвиненими країнами та країнами, що розвиваються. Для українських онкологічних установ слушним буде приєднуватися до вищезгаданих міжнародних організацій та мереж з метою налагодження контактів з колегами з розвинутих країн з подальшою спільною участю у конкурсах на отримання грантів.

Висновки. Проведене дослідження виявило, що лише незначна кількість фондів розглядає іноземні наукові установи і науковців серед потенційних отримувачів грантів.

На основі аналізу головних організацій в США та ЄС, що готові приймати пропозиції від іноземних наукових установ, виявлено, що в США це – NCI та міжнародний центр Фогерті, а в ЄС – програма Horizon Europe, яка незабаром починає оприлюднювати конкурси щодо досліджень раку на 2021–2027 рр. і таким чином надасть потенційні можливості для значної кількості міжнародних проєктів дослідження раку в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Schmutz A, Salignat C, Plotkina D, et al. Mapping the global cancer research funding landscape. *JNCI Cancer Spectrum* 2019; 3(4) :1–7.
2. Eckhouse, S., Lewison, G., Sullivan, R. Trends in the global funding and activity of cancer research. *Molecular oncology* 2008; 2(1):20–32.
3. Begum M, Lewison G, et al. Mapping cancer research across central and eastern Europe, the Russian Federation and Central Asia: Implications for future national cancer control planning. *European Journal of Cancer* 2018; 104:127–136.
4. European Society for Medical Oncology. URL: <https://www.esmo.org/research/research-funding-opportunities/other-research-funding-opportunities/National-Research-Funds>
5. International Agency for Cancer Research: URL: https://www.iarc.fr/wp-content/uploads/2019/06/Cancer_Research_Funding_list_of_entities.pdf
6. National Cancer Institute. URL: <https://itcr.cancer.gov/funding-opportunities>
7. Fogarty International Center. URL: <https://www.fic.nih.gov/Funding/Pages/NIH-funding-opportunities.aspx>
8. Grants. URL: <https://grants.nih.gov/grants/guide/rfa-files/RFA-CA-20-007.html>
9. Shah K., Sussex J., Hernandez-Villafuerte K. Government and charity funding of cancer research: public preferences and choices. *Health Research Policy and Systems* 2015; 13 (1) : 38.
10. Jungbluth S., Kelm O. et al. Europe combating cancer: The European Union's commitment to cancer research in the 6th Framework Programme. *Molecular Oncology* 2007; 1(1) : 14–18.
11. Eckhouse S., Sullivan R. A Survey of Public Funding of Cancer Research in the European Union. *PLOS Medicine* 2006; 3(7) : 994–999.
12. Fricker J. Cancer research funding in Europe. *Molecular oncology* 2007: 131–134.

-
-
13. Fighting cancer through research. URL: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/research_and_innovation/research_by_area/documents/ec_rtd_cancer-infographic.pdf
 14. Human frontier science program. URL: <https://www.hfsp.org/>
 15. Worldwide Cancer Research. URL: <https://www.worldwidecancerresearch.org/>
 16. World Cancer Research Fund International. URL: <https://www.wcrf.org/int/research-we-fund/grant-programmes/apply-research-grant>
 17. International Network for Cancer Treatment and Research. URL: <http://www.inctr.org>

INTERNATIONAL PROGRAMS AND TOOLS TO SUPPORT INNOVATION IN ONCOLOGY

Abstract. *The article analyzes international funding programs for basic cancer research and analyzes the opportunities and obstacles to obtaining such support by Ukrainian scientists.*

Scientific papers and Internet resources, which are devoted to international cancer research programs are reviewed.

The main international programs in the USA and EU, where Ukrainian scientists have an opportunity to submit papers for competition in the field of basic cancer researches are analysed.

The study found that, despite a significant number of international programs, only few of them are considering foreign research institutions among potential recipients of financial support.

Based on the analysis of major organizations in the US and the EU that are ready to accept proposals from foreign research institutions, it was revealed, that in the US it is the National Cancer Institute (NCI) and the Fogarty International Center, and in the EU it is Horizon Europe. The later will soon start announcing competitions for cancer research for 2021–2027 and thus provides potential opportunities for a number of international cancer research projects in Ukraine.

Key words: *international programs for oncological research, basic cancer research, grants*

*Михальченкова О.Є.,
alenasimchuk5566@gmail.com,*

*Баланчук І.С.,
balanchuk@uinter.kiev.ua,*

*Горностаї Н.І.
nataliggg@ukr.net*

*Український інститут науково-технічної
експертизи та інформації, м. Київ*

РОЛЬ АВТОМАТИЗОВАНОЇ СИСТЕМИ ФОРМУВАННЯ ІНТЕГРОВаних МІЖДЕРЖАВНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ (АСФІМІР) У МІЖНАРОДНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ

***Анотація.** Автоматизована система формування інтегрованих між-державних інформаційних ресурсів (АСФІМІР) – це сучасний електронний ресурс, що в реаліях сьогодення став інструментом для міжнародної науково-технологічної кооперації в сфері інновацій, спільного проведення НДДКР, виконання міждержавних наукових дослідних проєктів, проведення наукових і маркетингових досліджень. Низкою країн реалізуються ініціативні програми, що передбачають залучення декількох країн до науково-технічного співробітництва. Система стала повноцінною «технологічною ареною», що сприяє створенню соціально-економічних, організаційних і правових умов для обміну високоємною продукцією, платформою ефективного відтворення, розвитку й використання науково-технічного потенціалу країн-партнерів. У сучасному світі в умовах глобалізації міжнародний трансфер інновацій і науково-технічне співробітництво стали базовою основою підйому і швидкого зростання економіки країни, і саме на цьому етапі автоматизована система стала сполучною ланкою між суб'єктами процесу інноваційної діяльності. АСФІМІР є своєрідною «екосистемою партнерів», що сприяє формуванню української інноваційно-технологічної складової багатополарного світу і ефективного організаційно-економічного механізму комерціалізації науково-технічних розробок; створенню об'єднаної гібридної структури, що зможе управляти проєктами комерціалізації інновацій, дасть можливість підприємствам зайняти ще вільні сегменти світового ринку.*

***Ключові слова:** транснаціональне партнерство, високоємна продукція, автоматизована система, технологічний трансфер, економіка знань.*

Вступ. Дипломатичні відносини між Україною, як незалежною державою, і країнами ЄС, СНД та азійського регіону давно вийшли на рівень стратегічного партнерства. Міжнародне наукове співробітництво – один з найважливіших показників оцінки ефективності діяльності Українського інституту науково-технічної експертизи та інформації (УкрІНТЕІ) [1], що сприяє розвитку нових міжнародних зв'язків, напрямів досліджень, вирішення глобальних проблем сучасності, формуванню культури комерціалізації і трансферу технологій, створенню інформаційного та освітнього простору для обміну передовими технологіями і досвідом в сфері технічного трансферу, способ підвищення якості кадрового потенціалу в науковій та інноваційній сферах.

Через виконання спільних міжнародних науково-дослідних проєктів УкрІНТЕІ є рівноправним членом «екосистеми партнерів» для діалогу між країнами і входження до більш значних екосистем високотехнологічного бізнесу. Поступовий перехід України до політики технологічного динамізму («постійної» технологічної революції) у сфері науково-технологічного розвитку передбачає низку основних заходів, зокрема: активне залучення передового світового науково-технічного досвіду, виважену патентно-ліцензійну політику, сприяння господарюючим суб'єктам у придбанні іноземних технологічних розробок і комерціалізацію вітчизняних технологій на міжнародних ринках, створення спільних міждержавних структур – технологічних гібридних арен/платформ, інкубаторів інновацій, стартап-шкіл, технопарків, систематизованих інтегрованих міждержавних інформаційних ресурсів (технологічних баз/банків даних), що забезпечать ефективний розвиток науково-технічної інфраструктури, як передумови освоєння та використання іноземних технологій, а також участь України в міжнародних організаціях та структурах, що сприятимуть пришвидшенню інноваційної траєкторії розвитку держави.

Мета статті. Огляд міжнародної діяльності УкрІНТЕІ та дослідження ролі Автоматизованої системи формування інтегрованих міждержавних інформаційних ресурсів (АСФІМІР) [2] у створенні та стимулюванні розвитку вітчизняного науково-технічного потенціалу, розробленні власних інноваційних технологій та використанні можливостей технологічного трансферу для прискорення прогресивних технологічних змін в Україні.

Викладення основного матеріалу. Активний діалог України з іншими країнами є одним із пріоритетних завдань. В умовах сьогодення дедалі більшого поширення набуває міжнародна співпраця у сфері інноваційної політики, технологічного трансферу, науки та досліджень. Участь у міжнародних дослідних програмах може розглядатися як одна

з форм обміну науково-технологічними здобутками, зокрема, поширенням інтелектуальних продуктів і послуг, а також включенням науковців у такі програми, враховуючи їхню спроможність стати рівноправними їх учасниками. Не менш важливим є формування необхідного середовища для стимулювання активної взаємодії суб'єктів процесу комерціалізації інновацій, визначення нових горизонтів взаємодії, забезпечення участі у тематичних наукових заходах, використовуючи формальні (закони, нормативні акти тощо), нормативно-правові акти та інституції для заохочення комерціалізації інновацій та мінімізації потенційних витрат, що виникають при взаємодії з навколишнім середовищем.

Міжнародне науково-технічне співробітництво із закордонними країнами у сфері інноваційної діяльності здійснюється у правовому полі згідно з чинним законодавством України, укладених Міжнародних угод, Законів «Про інвестиційну діяльність» [3], «Про наукову і науково-технічну діяльність» [4], «Про наукову і науково-технічну експертизу» [5], «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків» [6], «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» [7], нормативно-правових актів з урахуванням національних інтересів держави.

Однією з основних форм взаємодії вчених різних країн, що склалася в результаті зростання інтернаціоналізації науки, розширення масштабів науково-технічної спеціалізації і кооперації вчених, є їх участь в діяльності Міжнародних наукових організацій. Ці організації мають у своєму розпорядженні значні можливості і ресурси для проведення великомасштабних досліджень і проєктів, що потребують об'єднання зусиль, фінансових коштів і участі цілих наукових колективів різних країн.

В даний час УкрІНТЕІ тісно співпрацює з такими авторитетними міжнародними організаціями як EEN (Enterprise Europe Network), країнами Співдружності Незалежних Держав (СНД), Республіканським центром трансферу технологій (РСТТ, Республіки Білорусь), ГУАМ, Інститутом високих технологій Академії наук провінції Хейлунцзян (ІВТ АНПХ, КНР), Інститутом досліджень з розвитку науки та техніки Сичуань-Уйгурського Автономного Округу КНР тощо. Виконання спільних НДР зумовить оптимізацію управління інтелектуальною власністю країн-партнерів, підвищить ефективність використання коштів, що спрямовуються на фінансування науково-технічної діяльності, полегшить доступ бізнесу, особливо малого та середнього, до новітніх технологій; пришвидшить модернізацію промислових підприємств та сприятиме розвитку інновацій. Спільні НДР стають тією ланкою, що забезпечить створення та ефективне використання технологій як форми реалізації науково-технічних

знань; інтеграцію та ефективний технологічний трансфер в умовах економіки знань, що є не менш важливим, ніж інвестиції, інтелектуальний капітал та технологічна база; консолідоване впровадження відкритих інновацій; скороченням термінів і витрат на пошук впровадження інновацій; застосування технологічних ноу-хау не лише на виробництві, а й в більш широкому спектрі областей. На кожному етапі консолідації технологічних та/або людських ресурсів утворюється своєрідна комбінація учасників різного рівня з відповідною часткою ринку, для впровадження науково-технічної продукції. В рамках спільних проєктів було розроблено механізми обміну науково-технічною інформацією (інноваціями) в просторі постійно діючого інформаційного каналу.

Проведений покомпонентний аналіз свідчить, що Україна має значні нереалізовані можливості в інноваційному розвитку, особливо щодо комерціалізації нововведень, зокрема у сфері технологічного трансферу. [8] Тому, з плином часу, виникла потреба створення універсального електронного ресурсу. В УкрІНТЕІ з 2004 р. було проведено системні дослідження, спрямовані на розробку інструментів і механізмів трансферу технологій. Основну увагу було приділено створенню автоматизованого інформаційного електронного ресурсу з певним алгоритмом. В результаті цих досліджень було розроблено Автоматизовану систему АСФІМР, що з 2007 р. була введена в експлуатацію [2]. У зв'язку з тим, що система постійно вдосконалювалася і модернізувалася внаслідок розширення і поглиблення міжнародного співробітництва УкрІНТЕІ, ми вважаємо за доцільне представити систему в повному обсязі в останньому методологічному і технологічному виконанні. [9] Дана система дозволила створити атмосферу «рухливого простору», що забезпечує діалог між країнами в сфері технологічного трансферу та орієнтована на надання інформаційних послуг суб'єктам інноваційної діяльності як в Україні, так і за її межами через мережу Інтернет з можливістю корпоративного доступу до баз даних (БД).

Інформаційна система структурно складається з локальної складової, що розміщена на сервері УкрІНТЕІ, та інтернет-складової, розміщеної на сайті УкрІНТЕІ на сторінці «Трансфер інноваційних технологій». Локальна складова містить головні та допоміжні БД. Інтернет-складова представлена БД «Інноваційні технології і розробки», БД «Інвестиційні проєкти» і формами заявок і анкет, що необхідні для реалізації зв'язку користувача із системою [10]. В основу роботи даної системи покладено зв'язок між суб'єктами обміну науково-технічною інформацією. Одним із пріоритетних напрямів діяльності системи є формування інформацій-

но-комунікаційної підприємницької мережі для розвитку бізнес-інкубації та комерціалізації інновацій. Даний електронний ресурс інтегровано до міжнародних мереж технологічного трансферу східно-європейського партнерства, впроваджено в азійському регіоні та в країнах транскордонного співробітництва. Автоматизована система забезпечує діалог з 17 країнами в сфері технологічного трансферу та орієнтована на надання інформаційних послуг суб'єктам інноваційної діяльності як в Україні, так і за її межами через мережу Інтернет [11].

Організаційно структура АСФІМІР складається з представників контактної мережевої групи, яка переважно представлена співробітниками УкрІНТЕІ, учасниками і партнерами мережі. Контактна мережева група: надає допомогу у формуванні Технологічних профілів для представлення на Інтернет-сторінці та у БД зарубіжних мереж-партнерів технологічного трансферу (на вимогу розробника); у формулюванні Технологічних пропозицій і Технологічних запитів; здійснює перевірку технологічних пропозицій й запитів на технічну спроможність і готовність до трансферу; розміщує профілі технологій/розробок/інвестиційних проєктів в базах даних системи; інформує про нові технологічні пропозиції потенційних споживачів технології; здійснює пошук потенційних партнерів і сприяє в встановленні нових контактів та проведенні переговорів про технологічне співробітництво; бере участь у проведенні технологічного аудиту; проводить маркетингові дослідження; надає консалтингові послуги у сфері захисту інтелектуальної власності; бере участь у науково-технічній експертизі; інформує про участь у брокерських заходах та виступає організатором міжнародних технологічних контакт-бірж; надає послуги технологічного брокера; здійснює моніторинг зовнішнього і внутрішнього ринків з пошуку адресного споживача розробок за допомогою автоматизованої системи; здійснює пошук інвесторів; бере участь у наукових дослідженнях; надає інформаційну і консультаційну підтримку учасникам системи відносно участі в рамкових програмах ЄС тощо.

Учасниками мережі є постачальники технологій (ЗВО, науково-дослідні організації, центри трансферу технологій, науково-дослідні/конструкторські бюро, бізнес- і технологічні інкубатори інновацій, технологічні платформи, стартап-компанії, тощо). Не менш важливими є партнери мережі – інвестори, експерти, споживачі технологій, національні, міжнародні та зарубіжні організації, що сприяють розгалуженню міжнародних зв'язків в сфері технологічного трансферу через участь в спільних проєктах. Географія учасників і партнерів, завдяки відкритості та доступності інформації в системі АСФІМІР, досить широка. Постій-

ними учасниками системи є 175 інститутів різного підпорядкування, 68 наукових організацій різного рівня, 132 підприємства, понад 60 інститутів академічного рівня, а також представники наукової спільноти 17 країн: України, Республіки Білорусь, Канади, Китаю, країн Балтії, Словенії, Угорщини, Єгипту, Румунії, Німеччини, Грузії, Казахстану, Вірменії, Азербайджану, Таджикистану, Республіки Молдова та ін.

На сьогодні, АСФІМІР нараховує близько 6000 інноваційних проєктів, виконує функції базису і забезпечує процеси пошуку, обробки, аналізу, каталогізації і просування (комерціалізації) на технологічні ринки інформації про інноваційні технології/розробки/інвестиційні проєкти, і як комунікаційний інструмент спрямована на активізацію зусиль у галузі створення перспективних інновацій, нової продукції і послуг, на залучення додаткових ресурсів для проведення наукових досліджень і розробок. Вона містить інформаційні БД, інтерфейс авторизованого доступу сторонніх користувачів до даних через Інтернет, інтерфейси широкого (вільного) доступу – сайти міжнародних і регіональних сегментів. Завданням даної електронної системи є не лише створення науково-виробничої кооперації, але й організація ефективної взаємодії всіх зацікавлених сторін – освіти, науки, виробництва, бізнесу, держави і громадянського суспільства, як в середині країни так і з країнами-партнерами. Автоматизований інформаційно-технологічний ресурс адаптовано як складову загальної системи міжнародного інформаційного простору технологічного трансферу, що сприяє виникненню нових локацій, об'єднань і асоціацій, «гібридних технологічних платформ». Комерціалізація науково-інноваційної діяльності приводить до створення продукції з високою доданою вартістю, що є життєво необхідним для сировинної економіки України.

АСФІМІР зайняла певну нішу в інформаційній інфраструктурі не лише в Україні. Завдяки наявності даного електронного ресурсу, УкрІНТЕІ на замовлення МОН України було виконано ряд науково-дослідних робіт, основною метою яких було вивчення науково-технічного потенціалу країн близького і далекого зарубіжжя для налагодження науково-технічного співробітництва цих країн з Україною. Серед них (у хронологічному порядку) виконано наступні НДР з такими країнами: США, Соціалістична Республіка В'єтнам, Республіка Угорщина, Республіка Греція, Країни Північної Африки, Литовська Республіка, Федеративна Республіка Німеччина, Китайська Народна Республіка, Республіка Білорусь, Республіка Молдова. Результати, що отримані в ході виконання спільних проєктів, і аналіз цих результатів будуть сприяти розширенню і поглибленню подальшого міждержавного науково-технічного співро-

бітництва, зокрема можуть бути використанні для створення банку між-державних автоматизованих інформаційних ресурсів за пріоритетними напрямками. [12]

Розвиток автоматизованої системи багато в чому обумовлено і стимулюється участю УкрІНТЕІ в міжнародних проєктах, співпраці із зарубіжними БД інновацій, мережами технологічного трансферу та зарубіжними науковцями. АСФІМІР стала підґрунтям для успішного виконання НДР з побудови:

- Міждержавної інформаційно-технологічної платформи трансферу технологій колективного користування;
- Платформи відкритих інновацій;
- Платформи колективного використання для торгово-економічного і науково-технічного співробітництва між КНР і країнами СНД на базі ресурсів УкрІНТЕІ і Інституту високих технологій Академії наук провінції Хейлуцзян (ІВТ АНПХ) КНР, м. Харбін;
- спільного електронного ресурсу інновацій з Інститутом досліджень з розвитку науки та техніки Сичуань-Уйгурського Автономного Округу КНР, м. Урумчі в середовищі Платформи відкритих інновацій;
- Українсько-білоруського сегменту Інформаційно-технологічної платформи на базі автоматизованих систем формування інформаційних ресурсів УкрІНТЕІ і Республіканського центру трансферу технологій (РЦТТ), м. Мінськ, Республіка Білорусь);
- Міжрегіонального офісу трансферу знань на базі МОН України та УкрІНТЕІ, а також двох пілотних регіональних центрів трансферу знань в Одеській та Харківській областях в рамках виконання проєкту «Розвиток міжрегіональної мережі трансферу технологій», загальною метою якого є розвиток інституцій та мереж у сфері трансферу знань, цифрових технологій та інноваційної діяльності тощо.

Крім того, в рамках міжнародного науково-технічного співробітництва, що є одним з найефективіших і дієвіших засобів інтеграції України не тільки до європейського, а й до світового економічного і технологічного простору, ряд вітчизняних та закордонних суб'єктів інноваційної діяльності висловили бажання приєднатися до Автоматизованої системи формування інтегрованих міждержавних інформаційних ресурсів задля ефективного використання і впровадження наукового потенціалу, розвитку і поглиблення співпраці у науковій та інноваційній сферах. Відповідно до Угод про науково-технічне співробітництво УкрІНТЕІ бере участь у міжнародних заходах (тематичних форумах, симпозіумах, круглих столах), що спрямовані на розвиток і вдосконалення інфраструктури і зако-

нодавства в області трансферу інновацій в Україні; підтримку і розвиток інформаційних баз даних, що обслуговують клієнтів автоматизованої системи; сприяння у просуванні/комерціалізації інноваційної продукції; підготовку фахівців в області міжнародної інноваційної діяльності та сприяння міжнародному науково-технічному співробітництву та обміну спеціалістами.

Висновки. Враховуючи інноваційну траєкторію розвитку України в контексті створення стратегії соціально-економічного та політичного розвитку держави, про що йдеться у працях таких вітчизняних вчених як В. Гесць, А. Гальчинський, В. Семиноженко, Ю. Пахомов, А. Чухно, С. Пирожков, М. Долішній, І. Курас, В. Кремень та інші [13], вважаємо за доцільне широке використання можливостей інтегрованих автоматизованих систем у транснаціональному технологічному партнерстві для виконання спільних міждержавних проєктів, враховуючи їх сервісні можливості та послуги, бази даних тощо для просування/комерціалізації на міжнародному рівні знань та інновацій для потреб соціально-економічних структур і бізнесу, нарощування потенціалу України в сфері технологічного трансферу. Представлена Автоматизована система, що введена в експлуатацію в УкрІНТЕІ, є організаційно-технічною структурою, яка призначена для накопичення, статистичної обробки, аналізу, розповсюдження й обміну науково-технічною інформацією між країнами, і за умов створення певних механізмів, інструментів, процедур і нормативно-правових основ для обміну інформаційними масивами і реалізації взаємовигідного міждержавного трансферу технологій, є ефективним важелем у розвитку інноваційної галузі країн-партнерів [12]. АСФІМІР застосовується при виконанні спільних міжнародних проєктів, міжнародних угод, урядових програм стратегії інноваційного прориву, для проведення наукових і маркетингових досліджень, оцінки і моніторингу стану інноваційного розвитку країни та технологічного трансферу, і є рівноправною складовою загального інформаційного простору.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державна наукова установа «Український інститут науково-технічної експертизи та інформації» – Офіційний сайт. – <http://www.uitei.kiev.ua/>
2. Автоматизована система формування інтегрованих міждержавних інформаційних ресурсів (АСФІМІР). – <http://www.uitei.kiev.ua/transfer/store/index.html>
3. Закон України «Про інвестиційну діяльність». – Верховна Рада України. – <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>

-
4. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність». – Верховна Рада України. – <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>
 5. Закон України «Про наукову і науково-технічну експертизу». – Верховна Рада України. – <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/51/95-вр#Text>
 6. Закон України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків». – Верховна Рада України. – <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/991-14#Text>
 7. Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні». – Верховна Рада України. – <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3715-17#Text>
 8. Machuskyu V. Стратегія інноваційного розвитку України на період до 2030 року. – Business Law Electronic Resource. – <https://www.businesslaw.org.ua/strategiya-innovaciinogo-rozvitku-ukrainy/>
 9. Кушнір Г. Л. Трансфер технологій: механізми та інструменти: монографія / Г. Л. Кушнір. – Київ : УкрІНТЕІ, 2018. – С. 101.
 10. Автоматизована система формування інтегрованих міждержавних інформаційних ресурсів (АСФІМІР). Загальний опис системи. – УкрІНТЕІ. – 2007. – С.6.
 11. Баланчук І. С. Моніторинг звернень користувачів на сторінку «трансфер інноваційних технологій» сайту УкрІНТЕІ за 2015 рік / І. С. Баланчук // Науково-технічна інформація. – 2016. – № 1. – С. 14–18.
 12. Ямчук А. В. Міжнародне науково-технічне співробітництво УкрІНТЕІ / А. В. Ямчук, Г. Л. Кушнір, О. Є. Михальченкова // Науково-технічна інформація. – 2011. – № 3. – С. 3–9.
 13. Дмитренко М. Інноваційний розвиток України / М. Дмитренко // Політичний менеджмент. – 2010. – № 5. – https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/dmytrenko_innovatsiinyi.pdf

THE ROLE OF THE AUTOMATED SYSTEM FOR THE FORMATION OF INTEGRATED INTERSTATE INFORMATION RESOURCES (ASFIMIR) IN THE INTERNATIONAL ACTIVITIES OF UKRISTEI

Abstract. *The automated system for the formation of integrated interstate information resources (ASFIMIR) is a modern electronic resource, which in modern realities has become a tool for international scientific and technological cooperation in the field of innovation, joint research and development, implementation of interstate scientific research projects, scientific and marketing research. A number of countries are implementing initiative programs providing for the involvement of several countries in scientific and technical cooperation. The system has become a full-fledged "technological arena", which contributes to the creation of*

socio-economic, organizational and legal conditions for the exchange of high-capacity products, a platform for effective reproduction, development and use of the scientific and technical potential of partner countries. In the modern world in the context of globalization, the international transfer of innovations and scientific and technical cooperation has become the basis for the recovery and rapid growth of the country's economy, and it was at this stage that the automated system became a link between the subjects of the innovation process. ASFIMIR is a kind of "ecosystem of partners", which contributes to the formation of the Ukrainian innovative and technological component of the multipolar world and an effective organizational and economic mechanism for the commercialization of scientific and technical developments; creation of a combined hybrid structure; it will be able to manage projects for the commercialization of innovations; it will enable enterprises to occupy still free segments of the world market.

Keywords: *transnational partnership, high-volume products, automated system, technology transfer, knowledge economy.*

*Набіус І.А.,
Патентний повірений України,
Директор товариства
з обмеженою відповідальністю
«Нова інтернаціональна корпорація»
м. Київ
nabius@nova.org.ua*

ВИБІР СТРАТЕГІЇ ЗАХИСТУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА: ПАТЕНТ, ТОРГОВЕЛЬНА МАРКА

В діяльності підприємства, пов'язаній з об'єктами інтелектуальної власності, можуть використовуватися різнопланові стратегії, пов'язані з диференційованими процесами набуття, використання, охорони, захисту, розпоряджання правами інтелектуальної власності. Окрім того, стратегії будуть специфікуватись і залежно від об'єктів права ІВ, які є предметом розробки та реалізації такої стратегії.

Кожний з напрямків цих стратегій є досить індивідуальним, і загалом усі вони охоплюються стратегією управління інтелектуальною власністю підприємства, яка має бути узагальнюючим документом, що передбачає бачення менеджментом підприємства політики з реалізації завдання отримання максимального економічного ефекту від набуття, використання, розпоряджання правами ІВ [1].

Зупинимось лише на одному з елементів загальної стратегії управління ІВ – стратегії саме захисту прав інтелектуальної власності, і лише для певних об'єктів – винаходів та торговельних марок.

Необхідно розуміти, що «захист» прав, – це вже кінцевий, фінальний етап роботи з ОІВ, який відбувається після того, як інтелектуальною працею авторів був створений ОІВ, особа набула прав на винахід чи ТМ, тобто здійснила усі передбачені законодавством заходи щодо державної реєстрації прав (як ми знаємо, права на винаходи та ТМ виникають лише з факту їх державної реєстрації), і є реакцією власника винаходу чи ТМ на порушення його прав, шляхом застосування певних заходів впливу на порушника з метою відновлення прав та отримання компенсацій за завдану шкоду.

Сам термін «стратегія захисту» може розумітись у вузькому та у широкому сенсі. У широкому – це певне бачення комплексу заходів, які здійснює підприємство в ринкових умовах з метою запобігання, виявлення, припинення порушень його прав та притягнення порушників до

відповідальності. У вузькому – як алгоритм дій підприємства у випадку виявлення конкретного порушення.

Побудова стратегії, як середньо- та довготермінове планування процесів з захисту прав, має відбуватись у двох напрямках: заходах, спрямованих на захист від зовнішніх загроз (зовнішня стратегія), та захист від загроз, що виникають в середині підприємства (внутрішня стратегія).

Що стосується внутрішньої стратегії, то в цьому напрямку має використовуватися принцип, що краще запобігти порушенню, ніж потім захищатись від наслідків порушення. Основним аспектом, який визначає внутрішню стратегію захисту прав підприємства, є усвідомлення того факту, що згідно законодавства, здорового глузду, і, власне, філософії інтелектуальної власності, первинним суб'єктом прав на ОІВ є завжди фізична особа, людина, творець такого об'єкту. Наразі (хоча, зараз і дискутується питання, щодо ролі штучного інтелекту в створенні ОІВ) саме творчою працею людини створюється об'єкт інтелектуальної власності.

Відповідно, внутрішня стратегія має ґрунтуватися на забезпеченні превентивного договірного врегулювання відносин між особами, які створюють об'єкти і підприємством. Враховуючи сутність правовідносин, що виникають в процесі такого врегулювання, основним (але не єдиним) засобом регулювання є цивільно-правові, зокрема договірні, правовідносини.

З технічної точки зору, це полягає в укладенні з особою, до функціональних завдань якої входить створення об'єктів інтелектуальної власності у процесі виконання її посадових обов'язків, договору про розподіл прав інтелектуальної власності. На етапі, коли об'єкт ще не створений, такий договір, зазвичай, укласти набагато простіше, ніж потім, після його створення. Договір може бути окремим документом, або частиною загального трудового договору (контракту). Але обов'язково має бути укладений в письмовій формі, містити умови про належність майнових прав на об'єкти ІВ, створений у порядку виконання працівником своїх службових обов'язків, порядок, розмір, терміни виплати творцю авторської винагороди, права на покращені (похідні) об'єкти, дії творця та роботодавця при створенні об'єкта та інші аспекти взаємовідносин сторін.

Що стосується торговельних марок, то пильну увагу необхідно повернути упорядкуванню відносин з автором (авторами) графічного зображення ТМ. Особливо це важливо, коли дизайн торговельної марки розроблявся підрядником, дизайнерською організацією чи групою. Будь-які відносини із розробниками, дизайнерами та іншими особами, які на ваше замовлення беруть участь в створенні логотипів та інших об'єктів,

мають бути оформлені шляхом підписання договорів з обов'язковою передачею виключних майнових авторських прав інтелектуальної власності на таке зображення. Бажано здійснювати державну реєстрацію договору про передання таких прав. Обов'язково необхідно звернути увагу, що підрядна організація має володіти такими правами, тобто, автори-фізичні особи мають передати за договорами такі права підряднику, після чого підрядник передає такі права замовникові. Підрядник має гарантувати наявність та чинність прав і брати на себе майнову відповідальність за позови від авторів, які можуть виникнути в майбутньому [2].

Наступним суттєвим регулюванням відносин між автором та роботодавцем є укладення договору про конфіденційність інформації, яка стала відома працівнику у зв'язку з виконанням ним своїх службових обов'язків. Нерідко трапляються випадки, коли працівник або продає інформацію, яка йому стала відома в процесі роботи, реалізує її третім особам, або, отримавши знання, досвід, напрацювання в процесі роботи, йде до конкурентів, забираючи з собою усю інформацію, яку здобув на кошти попереднього роботодавця. Щоб запобігти таким діям, з працівником має укладатись договір про конфіденційність, який має бути чинним увесь період роботи працівника на роботодавця та певний час (найчастіше – 5 років) після звільнення. В договорі мають бути зафіксовані зобов'язання дотримуватись конфіденційності та суттєві штрафні санкції за порушення конфіденційності.

Важливим елементом захисту прав роботодавця є також документальна формалізація та деталізація завдань, які ставляться перед працівником, і результатом виконання яких є створення об'єктів інтелектуальної власності. Такі завдання мають бути оформлені письмово, під розпис доведені до виконавця, містити орієнтовні технічні характеристики об'єкта, який має бути створений, та зберігатись у справах роботодавця [3].

Наступним елементом, вже не цивільно-правовим, а адміністративно-господарським, є створення технічних умов, які мають запобігати порушенню прав на винаходи, і особливо – на перспективні розробки. Це полягає у забезпеченні доступу окремих працівників лише до тих матеріалів, які їм необхідні для роботи, забезпечення дотримання режимів зберігання документації, здійснення заходів кібербезпеки тощо. Зазначені заходи запроваджуються розпорядчими актами підприємства та необхідними технічними засобами.

І, звичайно, важливим аспектом для забезпечення майбутнього захисту є своєчасне надання правової охорони об'єктам інтелектуальної власності. Як вже зазначалось, права на винахід та ТМ виникають лише з

факту їх державної реєстрації. Власне, навіть найцінніша розробка, поки вона не об'єктована як об'єкт інтелектуальної власності («комерційна таємниця» до дати державної реєстрації, та «винахід» – після державної реєстрації), є лише інформацією, яка в законодавчому порядку не захищена в якості об'єкта інтелектуальної власності.

Що стосується новостворених підприємств, особливо тих, які створюються «навколо» об'єкта інтелектуальної власності, то належне правове оформлення відносин між усіма учасниками розробки та впровадження нового продукту є не просто важливою, а вкрай необхідною умовою роботи такого підприємства у майбутньому. Зазвичай, перші конфлікти щодо винаходів виникають саме між колишніми членами команди. Договори про створення об'єкту ІВ на замовлення, договори між співавторами та трудові відносини повинні чітко регламентувати які саме права, на які саме об'єкти та кому передаються чи будуть належати в майбутньому.

Відносно зовнішньої стратегії захисту прав, то одним з перших елементів стратегії є вибір території, на якій необхідно забезпечити майбутній захист прав на винаходи чи торговельні марки. Першочерговою юрисдикцією повинна стати та країна, яка становить собою найбільш бажаний ринок збуту товарів та/чи послуг. На практиці найбільш популярними юрисдикціями для захисту інтелектуальної власності є США та ЄС як ринки збуту та Китай як територія виробництва продукту. Наразі міжнародні системи реєстрації винаходів (РСТ), торговельних марок (Мадридська угода) та процедури реєстрації «Європейської ТМ» дозволяють забезпечити поширення захисту на необхідні юрисдикції.

Також необхідно враховувати ситуацію, щоб з особи, яка захищає свої права, не стати особою, від якої будуть захищатись. Є обов'язкове правило, про яке необхідно пам'ятати при реєстрації винаходів та ТМ – ніхто і ніколи не зможе гарантувати отримання патенту чи свідоцтва на території певних країн. Кожна заявка на видачу патенту чи свідоцтва на ТМ, у тому чи іншому вигляді, проходить окрему процедуру експертизи перед реєстрацією. І результат такої експертизи може бути негативним, причому на один і той самий об'єкт в одній країні може бути виданий патент чи свідоцтво, а іншій країні може бути відмовлено у реєстрації. Враховуючи таке, важливим елементом стратегії перед поданням заявок на реєстрацію винаходів чи ТМ є перевірка відповідності такого об'єкту умовам надання правової охорони (інформаційний патентний пошук). Проведення патентного пошуку допоможе зрозуміти ризики при реєстрації та, у разі, коли винахід не має новизни, – уникнути зайвих фінансових та часових витрат на патентування в різних країнах.

Наступним важливим елементом стратегії захисту є налагодження процесу виявлення порушень прав. Підприємство має забезпечити моніторинг товарного ринку, на яких використовується товар, в якому втілено його винахід та маркетингового (рекламного) ринку, на якому можливе використання торговельної марки ідентичної або схожої до ступеню змішання з ТМ власника прав.

Ще одним елементом забезпечення захисту прав є конкретна робота з контрагентами підприємства. Вчасно і якісно складений договір (особливо з агентами, дилерами, ретейлерами, користувачами прав за договорами комерційної концесії, особами, яким доручено виробництво продукції, що містить предмет винаходу) здатний унеможливити подальше порушення прав та/або забезпечити у випадку порушення ефективний їх захист.

Побудова стратегії захисту при конкретному порушенні, залежить від багатьох критеріїв, у тому числі, від виду об'єкта права інтелектуальної власності, цілей, яких правовласник бажає досягти, та обставин, за яких вчинено правопорушення. Відповідно до цього, обирають і інструментарій захисту. Згідно вітчизняного законодавства, за порушення прав інтелектуальної власності може наставати кримінальна, адміністративна або цивільна відповідальність. Цивільно-правовий захист здійснюється у судовому, позовному порядку, відповідно до якого, кожна особа має право звернутися до суду за захистом свого права інтелектуальної власності.

Захист може здійснюватися у двох формах: юрисдикційна та неюрисдикційна.

Неюрисдикційна форма передбачає здійснення захисту порушених прав самостійно власником прав, без залучення державних або інших компетентних органів. Переважною формою неюрисдикційного захисту є самозахист, що проявляється в активних чи пасивних діях особи, спрямованих на запобігання чи припинення порушення власного суб'єктивного права. Такими діями може бути спрямування листа порушнику про припинення порушення прав, виставлення претензії, медіація, переговори тощо.

Юрисдикційна форма захисту прав передбачає звернення особи, права якої порушені, до компетентних державних органів, які уповноважені вжити необхідних заходів для відновлення порушеного права і припинення правопорушення.

В свою чергу, юрисдикційна форма захисту прав поділяється на загальну і спеціальну форми захисту. Загальна форма захисту передбачає звернення до судових органів відповідної юрисдикції та притягнення порушника до цивільно-правової відповідальності. Така форма захисту

відповідає приватно-правовому характеру прав інтелектуальної власності та забезпечує матеріальну компенсацію спричинених збитків. Проте, є і мінуси – як найперше, досить довгий час розгляду таких позовів у судових інстанціях.

Спеціальною формою захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності є адміністративний порядок захисту цих прав. Він застосовується лише у випадках, що вказані у законодавстві, та передбачає звернення до Міністерства економічного розвитку і торгівлі України (Національного офісу інтелектуальної власності), Антимонопольного комітету України, митних та правоохоронних органів. Така форма має свої переваги щодо швидкості застосування та адміністративного, силового впливу на порушника, проте, не завжди здатна забезпечити матеріальну компенсацію втрат правовласника від такого порушення.

Тобто, у кожному з таких випадків вибір стратегії захисту буде залежати від мети, яку ставить перед собою особа, права якої порушено (стягнення збитків, припинення митного оформлення контрафактного вантажу, притягнення порушника до кримінальної відповідальності тощо), бажаного впливу на ринок товару та/чи послуг, матеріальних та часових ресурсів, які доцільно витратити на такий захист.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дмитришин В.С. Побудова системи управління інтелектуальною власністю в науковій установі. Досвід ДНУ «Науково-практичний центр профілактичної та клінічної медицини» ДУС / В.С. Дмитришин // Наука, технології, інновації. – 2019. – №3. – С. 22-28.
2. Шикова Л.В. Теоретичні аспекти управління інтелектуальною власністю на підприємстві / Л.В. Шикова // Теоретичні і практичні проблеми управління інтелектуальною власністю. – 2014. – Випуск 1(10). – Т. 2.
3. Семенова В. Складові системи управління інтелектуальною власністю підприємств / В. Семенова // Економіка: реалії часу. – 2015. – №3 (19). – URL: <http://economics.opu.ua/files/archive/2015/No3/159-165.pdf>

Фірсова Л.О.,

firsova@ukrintei.ua

Український інститут науково-технічної експертизи та інформації, м. Київ

**ОСНОВНІ НАПРЯМИ ТА ІНСТРУМЕНТИ ТРАНСФЕРУ
ТЕХНОЛОГІЙ (В РАМКАХ ПРОЄКТУ «РОЗВИТОК
МІЖРЕГІОНАЛЬНОЇ МЕРЕЖІ ТРАНСФЕРУ ТЕХНОЛОГІЙ»)
ЕКосИСТЕМА СТАРТАПІВ.**

На базі Українського інституту науково-технічної експертизи та інформації (далі – УкрІНТЕІ) було створено проєкт «Розвиток міжрегіональної мережі трансферу технологій», який пройшов конкурсний відбір та реалізується за рахунок коштів, отриманих від Європейського Союзу у рамках виконання Угоди про фінансування Програми підтримки секторальної та регіональної політики України.

Ініціатором проєкту виступає Міністерство освіти і науки, замовником (виконавцем) – Український інститут науково-технічної експертизи та інформації (далі – УкрІНТЕІ).

Реалізація проєкту стартувала у 2018 році, термін реалізації проєкту – 36 місяців.

Однією з цілей проєкту є розвиток інституцій та мереж у сфері трансферу знань, технологій та інноваційної діяльності, а саме:

створення Міжрегіонального офісу трансферу знань і технологій на базі УкрІНТЕІ, а також двох пілотних регіональних центрів трансферу знань і технологій в Одеській та Харківській області.

На сьогодні створені і функціонують:

✓ Міжрегіональний офіс трансферу знань і технологій на базі УкрІНТЕІ (м. Київ);

✓ Харківський регіональний центр трансферу знань і технологій на базі Громадської організації «Технологічний бізнес-інкубатор «Харківські технології»»;

✓ Одеський регіональний центр трансферу знань і технологій на базі Одеського національного економічного університету.

Одним із напрямів проєкту є проведення заходів для просування наукоємної продукції, у тому числі із залученням молодих вчених, аспірантів, студентів, досвідчених експертів та інвесторів. Найдівішим інструментом щодо комерціалізації перспективних розробок ми вважаємо проведення бізнес-контакт бірж. Метою проведення подібних заходів є

сприяння встановленню прямих ділових контактів із зацікавленими партнерами та створення умов для впровадження сучасних науково-технічних розробок та інновацій в реальний сектор економіки та бізнес-середовище.

Напередодні подібних заходів виявилось необхідність проводити майстер-класи щодо підготовки та презентації інвестиційних проєктів, щоб навчити розробників, як представити власну розробку.

Ще один з напрямів проєкту – це проведення навчальних заходів для співробітників відділів, офісів трансферу технологій, науковців, розробників, для потенційних учасників проєктів, інвесторів тощо, проведення тренінгів, майстер-класів та підбір індивідуальних програм, а саме:

- проведення: навчальних тренінгів з питань інтелектуальної власності, трансферу технологій та управління інноваційною діяльністю;
- циклів вебінарів з метою підвищення рівня компетенцій у сфері комерціалізації перспективних розробок та проєктів;
- інформаційних семінарів.

Однією з умов для успішної роботи щодо просування розробок, у тому числі і на міжнародний ринок, є наявність надійних партнерів, з якими підписані договори про спільну діяльність. Так, з Українською партнерською платформою Fit for Partnership with Germany був проведений семінар щодо можливості участі українських науковців із завершеними науковими розробками у стажуванні в Німеччині впродовж місяця та можливості комерціалізації їхніх розробок. За результатами проведення семінару для стажування у Німеччині пройшли відбір 15 науковців, що мають власні проєкти та розробки.

Ще один дієвий інструмент для отримання інвестицій на власні розробки – це Платформа REALIUM (<https://realium.coop>), яка пропонує принципово інший підхід. Замість пошуку межі зарегульованості стартапів (фактично – тиску на них), платформа пропонує їм допомогу та дуже гнучке інституціональне оформлення (створення суб'єкту проєкту), в якому органічно враховані як інтереси девелоперів проєкту, так і інвесторів. На базі платформи для розробників, стартаперів пропонується:

- допомога у підготовці на професійному рівні матеріалів проєкту;
- об'єктивна оцінка внеску/участі розробників проєкту;
- прозорі правила збору інвестицій, подальшого фінансування та звітності за виконанням кожного проєкту;
- повноцінні корпоративні права всім учасникам проєкту з самого початку, включаючи участь в управлінні;
- забезпечення вільного обігу корпоративних прав між усіма інвесторами та розробниками;

-
- проєкти, які стали успішними, мають безумовну можливість вирішувати свою подальшу долю, виділившись у самостійне підприємство;
 - для інвесторів – компенсаційні механізми, що значно зменшують ризики за рахунок диверсифікації їхніх інвестицій;
 - повна відповідність чинному законодавству України і максимальне наближення процесу інвестування до тих усталених механізмів, що діють на фондових біржах.

Один із напрямів роботи за проєктом «Розвиток міжрегіональної мережі трансферу технологій» – взаємодія з міжнародними мережами, участь у міжнародних програмах, проєктах, грантах, зокрема, співробітництво з європейською мережею Enterprise Europe Network (EEN):

- інформаційне забезпечення, залучення до участі, супровід та підтримка учасників з України у міжнародних конференціях, вебінарах, брокерських подіях тощо.

Ще один інструмент, який було задіяно у роботі за проєктом – це консультації та семінари із запрошеним за програмою SES німецьким експертом з питань трансферу технологій. Експерт провів серію консультацій для працівників УкрІНТЕІ із зазначених питань та брав участь у роботі відповідного підрозділу. Також було організовано ряд зустрічей та консультацій з провідними розробниками наукових установ, яким були надані конкретні рекомендації.

Важлива складова нашої роботи – інформування наукової спільноти щодо подій, заходів, конкурсів в сфері трансферу технологій, стартап-руху тощо в групі у ФБ (www.facebook.com/groups/345870599353388/).

Однією із задач за проєктом було створення Міжрегіональної карти інституцій трансферу знань і технологій (merezha.ukrintei.ua). На карті розташовано понад 180 інституцій, в додатках до карти інституції ранжовано по регіонах, а також за типом установи (ЗВО, НУ, приватна компанія). Окремо виділено мережі. Аналізуючи дані, що вносяться на карту, стає очевидним активний розвиток екосистеми стартапів, створення нових хабів, фондів державних і приватних, компаній, програм тощо для стимулювання стартапів.

В Україні розвиток стартапів набирає швидких темпів. Важливим є успішний запуск та реалізація стартапу через структури, які сприяють їхньому розвитку.

У 2018 р. Україна посіла 43 місце у рейтингу країн за кількістю стартапів (256 стартапів), у 2019 р. – на 29 місці, у 2020 опинилась на 34 місці за щорічним рейтингом Global Startup Ecosystem от StartupBlink.

Для створення і розвитку стартапів необхідні сприятливі умови, а саме – доступ до знань та фінансів. Розглянемо компанії, що сприяють розвитку стартапів в Україні.

STARTUP UKRAINE – перший освітній центр в Україні для підприємців. Розпочав свою роботу у 2012 р., за цей час понад 27000 осіб навчилися запускати власні проекти.

Сайт: <https://startupukraine.com>

Сторінка у ФБ: www.facebook.com/startupukrainecenter

Startup.Network – допомагає початківцям і досвідченим підприємцям знайти фінансування для інвестиційних проектів та діючих бізнесів.

Компанія проводить INVEST RING – онлайн захід, де підприємці презентують свій бізнес експертам та інвесторам, щоб залучити фінансування від 50 тис. дол.; освітні вебінари для стартаперів, тощо.

Сайт: startup.network/

Сторінка у ФБ: www.facebook.com/StartupN

Ukrainian Future Incubator – інкубатор Малої академії наук України.

Місія – допомога в самореалізації молодому поколінню заради їх добробуту та сталого економічного розвитку нашої країни.

Основна мета: розвиток та масштабування інноваційної діяльності молодих підприємців-новаторів в процесі трансформації їх бізнес-ідей у фінансово самодостатні бізнес-моделі.

Для стартаперів проводиться навчання:

– Tech Startup Accelerator Business incubator Ukrainian Future 2021 – акселераційна програма, що допомагає структурувати управлінські процеси, посилити інвестиційну привабливість проекту та вивести його на «швидкий» старт;

– середньострокова програма, яка поєднує серію тренінгів, індивідуальних консультацій та менторську підтримку від експертів бізнесу та практиків, спрямована на комерціалізацію проектів та інтеграцію у стартап-середовище;

– короткострокова програма, яка поєднує серію тренінгів від міжнародних експертів та бізнес-консультантів Ukrainian Future з найбільш важливих інструментів запуску стартапу, менторські сесії та індивідуальні консультації, спрямовані на розробку моделі майбутнього бізнесу;

– тренінгові програми.

Щорічно проводиться конкурс стартапів Startup World Cup Competition.

Сайт: ufincubator.com/ua

Сторінка у ФБ: www.facebook.com/UFincubator

YEP (некомерційна організація) – мережа академічних стартап-інкубаторів.

Місія мережі – розбудувати потужну екосистему для розвитку молодіжного підприємництва в Україні. Сформувати Партнерство держави, науки, бізнесу, венчурних фондів, освіти та експертного середовища. Впровадити навчання підприємництву в усіх університетах України.

YEP Starter – програма з підприємництва, в якій за 3 місяці за допомогою менторів з бізнесу можливо створити власний стартап.

Сайт: www.yepworld.org/ua/

Сторінка у ФБ: www.facebook.com/yepincubators/

Платформа Sector X – об'єднує декілька напрямків: акселераційний хаб, корпоративні програми та венчурні школи.

Sector X робить разом з великими компаніями з різних індустрій програми для стартаперів. Компанії проводять експертизу, запускають пілоти та стають клієнтами стартапів. В Sector X завжди є кілька активних треків у різних індустріях.

Сайт: <https://sectorx.city>

Сторінка у ФБ: www.facebook.com/SectorXAccelerationPlatform

n.cubator – платформа з розвитку усвідомленого підприємництва, де навчають системному бізнесу за допомогою новітніх підходів до навчання через дію, гейміфікацію та менторство.

Місія – розвивати громадянське суспільство через створення та розвиток нових усвідомлених та відповідальних бізнесів.

Платформа створена для підприємців, що мають ідею для власної справи та тільки розпочинають власний бізнес, створено інтерактивну навчальну програму розвитку бізнесу.

Сайт: ncubator.info/

Сторінка у ФБ: www.facebook.com/n.cubator

GIST net – створюють можливості для навчання у понад 130 країнах світу, надаючи доступ до американських експертів, а також через мережі підприємництва та системи підтримки.

Програми:

Інноваційні акселератори GIST:

Інноваційні центри GIST або IHub – призначені для створення активних мереж молодих підприємців у галузі науки та технологій у всьому світі. Кінцева мета ініціативи – стимулювати місцеву підприємницьку діяльність та забезпечити учасникам розвивати свої навички та масштабувати свій бізнес разом як у своїй країні, так і через глобальні зв'язки Мережі GIST.

Серія майстер-класів GIST:

Завдяки партнерству з посольствами США та інкубаторами стартапів проводиться навчання із залученням експертів з США.

Тренінги з запуску GIST:

Стартап-тренінги GIST розширюють можливості молодих науковців – винахідників та підприємців шляхом навчання, що проводять провідні наставники США та партнери в Україні. У поєднанні з американським бізнесом та капіталом тренінги заохочують підприємців впевнено застосовувати свої навички у створенні науково – тенічної продукції.

Сайт: www.gistnetwork.org/

Сторінка у ФБ: www.facebook.com/GISTnet

Startup Grind Kyiv – світова мережа стартапів, де навчають, підтримують і об'єднують підприємців і команди стартапів. Одна з місій Startup Grind Kyiv – допомогти українським стартапам вийти на міжнародні ринки та залучити іноземні інвестиції.

Startup Grind Kyiv організують конкурси стартапів, воркшопи, готують українських стартаперів для участі у міжнародних заходах.

Сайт: startupgrind.com/kyiv

Сторінка у ФБ: www.facebook.com/StartupGrindKyiv

Наявність організацій, які сприяють розвитку стартап-руху, дозволяє використовувати світові тренди розвитку інновацій, сприяє модернізації та популяризації вітчизняних наукових досягнень.

Таким чином, в рамках проекту «Розвиток міжрегіональної мережі трансфер технологій» було знайдено корисні рішення, дієві інструменти для реалізації однієї з цілей проекту: впровадження вітчизняних науково-технічних розробок у реальний сектор економіки.

*Швед Н.Ю., канд. хім. наук,
ДНУ Український інститут
науково-технічної експертизи
та інформації, м.Київ
nataly.shved@innov-tec.com.ua*

РЕСУРСИ МЕРЕЖІ ENTERPRISE EUROPE NETWORK ДЛЯ НАУКОВОЇ, НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ, ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ТРАНСФЕРУ ТЕХНОЛОГІЙ

Європейська мережа підтримки підприємництва Enterprise Europe Network (EEN) – це найбільша у світі мережа підтримки малих та середніх підприємств (МСП) з міжнародними амбіціями, яка працює у близько 70 країнах світу і допомагає бізнесу впроваджувати інновації та розвиватися в міжнародному масштабі. Побудова глобальної економіки, що базується на економічній, екологічній та соціальній стійкості, ґрунтуватиметься на розвитку малих і середніх підприємств та інноваційних організацій. Тому основні напрямки роботи EEN зосереджені на розвитку міжнародної торгівлі та трансферу інноваційних технологій від наукових установ до МСП.

Головна мета діяльності мережі EEN – надання комплексної підтримки інноваційного розвитку та інтернаціоналізації малих і середніх підприємств, підвищення їх конкурентоспроможності.

Основна клієнтська база EEN – малі та середні підприємства, які складають за чисельністю понад 90% усіх компаній Європи та розглядаються як найважливіші двигуни зростання і створення робочих місць. Однак, в число клієнтів входять також і університети, дослідницькі центри, великі компанії, що важливо для реалізації зв'язку науково-освітнього сектора і малого бізнесу і привнесення інновацій в останній.

Україна приєдналась до Enterprise Europe Network в червні 2017 року шляхом створення консорціуму EEN-Україна, до якого входять сім партнерів, а саме:

- Інститут фізики НАН України - координатор Консорціуму;
- Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України;
- Міністерство закордонних справ України
- Торгово-промислова палата України;
- Київський національний університет ім. Т.Г. Шевченка;
- Нова Інтернаціональна Корпорація;
- Державна установа «Офіс з просування експорту України».

Мережа Enterprise Europe Network є дієвим інструментом для розвитку інноваційної діяльності та трансферу технологій, який відкриває університетам та науково-дослідним інститутам можливість пошуку нових партнерів для досліджень, для спільних міжнародних проєктів, презентації власних креативних продуктів та інноваційних рішень, а також обміну професійним досвідом. Роль мережі полягає в тому, щоб пов'язувати між собою організації, які потребують технологічних рішень, з тими, хто пропонує відповідні технології, і сприяти початку їх кооперації.

Enterprise Europe Network пропонує широкий спектр інформаційних послуг для підприємств, науково-дослідних і конструкторських організацій: отримання доступу до ринкової інформації, вирішення питань інтелектуальної власності, визначення потенційних бізнес-партнерів у Європі, підтримка інновацій та трансферу технологій, пошук інвесторів, споживачів науково-технічної продукції тощо.

Члени мережі можуть використовувати такі інструменти EEN:

- Загальна база запитів та пропозицій, яка містить тисячі запитів на ділові, технологічні, дослідницькі роботи та пропозиції від компаній і науково-дослідних установ.

- Брокерські заходи та цільові зустрічі компаній – спеціально організовані зустрічі представників компаній або наукових організацій, в ході яких вони обговорюють можливості технологічного співробітництва. Близько 35% всіх партнерств встановлюються через участь в таких заходах.

- Секторні групи (Sector groups) – до 40% технологічних партнерств виникають на основі особистих контактів усередині SG.

- IP-helpdesk – довідкову систему з питань управління та захисту інтелектуальної власності.

Мережа управляє найбільшою в Європі інформаційною базою, в якій є 5 типів профілів: технологічна пропозиція (Technology Offer TO), технологічний запит (Technology Request TR), пропозиція ділового співробітництва (Business Offer BO), діловий запит (Business Request BR), пропозиція / запит спільних досліджень (Research and Development Request RDR).

Технологічний профіль – стандартизований і структурований опис запитуваної або пропонованої до трансферу технології, а також іншої інформації, необхідної для залучення інтересу потенційного партнера. Технологічний профіль – це узагальнена назва технологічної пропозиції (ТП) і / або технологічного запиту (ТЗ).

Минулого року консорціум EEN-Ukraine посів 5 місце за кількістю опублікованих профілів з-поміж близько 70 країн-учасників EEN (рис. 1).

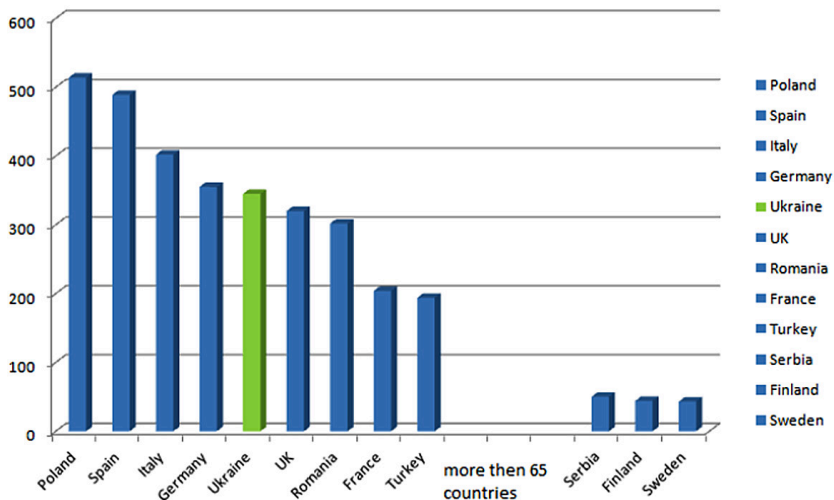

Рис. 1. Кількість опублікованих профілів країнами-учасниками EEN у 2020 р.

За допомогою пошукової системи EEN користувачі мають змогу знайти пропозицію інноваційної розробки або запит на вирішення технологічної проблеми, створити вираження зацікавленості та в подальшому укласти відповідну угоду про співробітництво з іноземним партнером (Partnership Agreement). Також користувачі мережі мають змогу розмістити власну технологічну та/або бізнес пропозицію/запит в базі даних Enterprise Europe Network. Експерти консорціуму EEN-Україна надають консультації та послуги щодо розміщення та первинного супроводу технологічних та/або бізнес пропозицій/запитів (профілів) українських науковців та розробників в базі даних EEN.

Мережа EEN організовує різні типи бізнес-орієнтованих заходів: брокерські заходи, торгові місії, конференції та семінари для встановлення нових контактів для бізнесу, технічного співробітництва та НДДКР. Мета – допомогти МСП, університетам і дослідницьким інститутам знайти партнерів в Європі і за її межами.

У 20-му році віртуальні заходи EEN стали рятівною альтернативою міжнародних виставок та конференцій, які в переважній більшості були скасовані через пандемію COVID-19. Консорціум EEN-Ukraine виступив співорганізатором понад 40 міжнародних віртуальних онлайн-заходів в галузях космічних розробок, енергії та енергоефективності, будівництва,

ІТ сектору, легкої промисловості, агробізнесу та багатьох інших, в яких брали участь більше 300 українських МСП, дослідницьких установ, державних та приватних організацій, кластерів, асоціацій та стартапів. Було проведено більше 400 онлайн В2В зустрічей із представниками міжнародних компаній, деякі з них завершилися успішно та привели до плідної співпраці.

Окремо слід відмітити постійно діючу онлайн-платформу «Віртуальне міжнародне партнерство – інновації у навколишньому середовищі, енергетиці та циркулярній економіці», яка отримала престижну нагороду «WINNER of the EEN – Good Practice Award 2020». Цей брокерський захід зібрав понад 1600 компаній та дослідницьких організацій з Європи та усього світу. Тематична спрямованість платформи: відходи та переробка, відновлювані джерела енергії, енергоефективність, управління переробкою, вода та очистка води.

Було надано консультаційну підтримку 17 українським компаніям, які зареєструвалися на спеціалізованій платформі b2match та взяли участь у заході. Українські учасники представили дуже цікаві та якісні проекти у галузі переробки відходів, відновлюваної енергетики та енергоефективності.

Окрім віртуальних двосторонніх зустрічей, платформа надає можливість участі у безкоштовних вебінарах, які охоплюють всі теми платформи та є дуже корисними для учасників, наприклад «Пошук партнерів за програмою European Green Deal Call», «Кластери чистих технологій, що відкривають нові можливості для бізнесу з містами і корпораціями» та інші.

Інформаційно-консультаційна підтримка компаній в питаннях захисту прав інтелектуальної власності є одним із пріоритетних завдань організації підтримки інноваційного розвитку та трансферу технологій.

Європейська служба підтримки ІР – це послуга першої лінії інтелектуальної власності (ІВ), що надає безкоштовну підтримку для допомоги європейським МСП та бенефіціарам науково-дослідних проєктів, що фінансуються ЄС, в управлінні своєю ІВ у контексті транснаціональних бізнесів або дослідницьких та інноваційних програм ЄС.

Європейська служба підтримки інтелектуальної власності підтримує європейські МСП та дослідницькі групи, які займаються транскордонним бізнесом та/або фінансованою ЄС науково-дослідною діяльністю, керують, поширюють та оцінюють свою ІВ. ІР-helpdesk пропонує широкий спектр інформаційних матеріалів, службу довіри для

прямої підтримки ІВ, а також навчання на місці та в Інтернеті. Головна мета служби – підтримка розбудови потенціалу ІВ у всіх масштабах практики: від обізнаності до стратегічного використання та успішної експлуатації.

У бібліотеці ресурсів ІР можна знайти різноманітні практичні, зручні та легкі для читання публікації, такі як посібники, бюлетені, інформаційні бюлетені чи приклади, що стосуються різних тем із багатогранного світу управління ІВ.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ТА ТРАНСФЕРУ ТЕХНОЛОГІЙ –
ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ**

Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної
конференції

16-17 вересня 2021 р.
м. Одеса

Відповідальний за випуск – В. В. Матусевич

Підписано до друку 14.09.2021
Формат 60x84 1/16. Умов. друк. арк. 8,02.
Наклад 100 прим., Зам. 27.

Віддруковано в ДНУ «Український інститут науково-технічної
експертизи та інформації» (УкрІНТЕІ)
03150, м. Київ, вул. Антоновича, 180
Тел. (044) 521-00-10

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців
серія ДК № 5332 від 12.04.2017 р.